

**Borgå stads plan för
förskoleundervisningen
1.8.2025**

PORVOO BORGÅ

Namn
Kommun
Pdf skapad

Borgå stads plan för förskoleundervisningen 1.8.2025
Borgå
7.5.2025

Utkast

Innehållsförteckning

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen.	1
1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan.	1
1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den.	1
1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen.	3
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål.	5
2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen.	5
2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden.	9
2.2.1. Utarbetande barnets inlärningsplan för förskoleundervisningen.	10
2.3. Värdegrunden.	11
2.4. Synen på lärande.	12
2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen.	13
3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen.	18
3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.	18
3.1.1. Disciplinära åtgärder och åtgärder för att trygga säkerheten i förskoleundervisningen.	24
3.2. Lärnämiljöer i förskoleundervisningen.	26
3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.	28
3.3.1. Samarbete i Borgå.	30
4. Principer för förskoleundervisningen.	34
4.1. Mångsidiga arbetssätt.	34
4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.	36
4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden.	39
4.3.1. Mina många uttrycksformer.	47
4.3.2. Språkens rika värld.	48
4.3.3. Jag och vår gemenskap.	49
4.3.4. Jag utforskar min omgivning.	51
4.3.5. Jag växer ja utvecklas.	53
4.4. Preciseringar gällande språk och kultur.	56
4.4.1. Förskoleundervisning för flerspråkiga barn och barn med främmande språk i Borgå.	58
5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	61
5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	61
5.1.1. Principer för att ordna stöd.	61

5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen.	64
5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppspecifika stödformer.	66
5.2.1. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande i Borgå.	68
5.3. Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana.	69
5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd.	70
5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd.	71
5.3.3. Beslut om stöd.	72
5.3.4. Barnspecifikt stöd i Borgå.	73
5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.	74
5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet.	74
5.4.2. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete.	75
5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd.	76
5.5.1. Förlängd och tidigarelagd läroplikt.	76
5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst.	79
5.5.3. Övriga undervisningstjänster.	81
5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd.	81
5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare.	82
6. Elevvård.	84
6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan.	84
7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.	88

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning¹, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomföras. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning² som fastställer målen för förskoleundervisningen.

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen³ fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller hänvisningar till lagstiftningen. Syftet med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan läroplansgrunderna och lagstiftningen. Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård. I det svenskspråkiga styrdokumentet används förskoleundervisning och förskola synonymt i betydelsen förskoleundervisning.

1.2. Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan⁴ för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen

1 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 14 §

2 Statsrådets förordning (422/2012)

3 Lag om grundläggande utbildning 14 §

4 Lag om grundläggande utbildning 15 §

- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- plan för likabehandling enligt diskrimineringslagen⁶
- jämställdhetsplan enligt jämställdhetslagen⁷
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturförstran samt övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren gjort angående utbildning, barn och familjer.

Utbildningsanordnaren⁸ ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning eller så att planen innehåller gemensamma delar och separata delar för varje enhet eller verksamhetsställe på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Flera utbildningsanordnare kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Utbildningsanordnaren ska dessutom läsårsvis sammanställa en på läroplanen baserad plan⁹ (senare läsårsplan) och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I läsårsplanen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet eller verksamhetsställe för förskoleundervisning under det aktuella läsåret.

Utbildningsanordnaren ska se till att förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter¹⁰ ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete som är digitalt och fysiskt tillgängliga så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning¹¹ ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet. För att trygga en enhetlig lärstig för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning¹² har barn i förskoleundervisning rätt att varje dag få undervisning enligt läroplanen samt stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning¹³ enligt sina behov. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet följa den läroplan som utbildningsanordnaren fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också den plan för genomförande av barnspecifikt stöd som anknyter till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen¹⁴ ska utarbetas i enlighet med kapitel 5.

Utbildningsanordnaren har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen¹⁵ är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som utbildningsanordnaren och förskoleenheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning tar fram kan även resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

5 Barnskyddslag (417/2007) 12 § (610/2022) och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 13 § (377/2022)

6 Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

7 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 a § (1329/2014)

8 Lag om grundläggande utbildning 15 §

9 Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 9 §

10 Lag om grundläggande utbildning 47 a (1267/2013), FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

11 Lag om grundläggande utbildning 15 §

12 Lag om grundläggande utbildning 30 §

13 Lag om grundläggande utbildning 20 a § (1090/2024)

14 Lag om grundläggande utbildning 4 a kap. (1090/2024)

15 Lag om grundläggande utbildning 21 § (1296/2013)

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen och läsårsplanen¹⁶ som preciserar läroplanen utarbetas på det sätt som utbildningsanordnaren bestämmer i enlighet med de mål och principer som beskrivs i detta kapitel. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut gällande läroplanens innehåll till förskoleenheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning och ge dem anvisningar om detta. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor i kapitlet som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Vid beredningen av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren fastställa och i läroplanen beskriva

- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns
- om den lokala läroplanen utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning, helt eller delvis separat för varje enhet eller verksamhetsställe, regionalt, eller om man väljer en annan lösning
- hur strukturen i läroplanen ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur läroplanen publiceras
- hur förskoleundervisningens personal, barnen och vårdnadshavarna deltar i uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen
- hur samarbetet i anknytning till läroplansarbetet genomförs med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster samt andra eventuella samarbetsparter
- hur lokala särdrag, olika sätt att ordna förskoleundervisningen, utvecklingsmål och planer som gäller barnen beaktas vid beredningen av läroplanen
- om planerna enligt jämställdhetslagen¹⁷ och diskrimineringslagen¹⁸ ska ingå i läroplanen eller om de ska utarbetas som fristående planer
- hur vårdnadshavarna och intressentgrupperna informeras om läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen
- hur läroplanen utarbetas, uppföljs och utvecklas.

I Borgå upprättas förskoleundervisningens lokala läroplan gemensamt för alla förskoleenheter och den godkänns separat på finska och svenska i respektive utbildningssektion. Förskoleundervisningens lokala läroplan är upplagd enligt samma struktur och innehållsordning som förskoleundervisningens läroplan. Grundtexten i sin helhet ingår i den lokala planen. Den plan som krävs enligt lagen om grundläggande utbildning för disciplinära åtgärder och åtgärder för att trygga säkerheten i förskoleundervisningen finns i läroplanens kapitel 3.1.1.

¹⁶ Förordning om grundläggande utbildning 9 §

¹⁷ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män 5 a §

¹⁸ Diskrimineringslag 6 §

En årsplan (inkluderar läsårsplanen för förskoleundervisningen) utarbetas för varje enhet, där både genomförandet av förskoleundervisningen och verksamheten inom kompletterande småbarnspedagogik preciseras. Som en del av årsplanen upprättas även enhetens plan för jämställdhet och likabehandling samt samarbetsplanen för förskole- och nybörjarundervisning. Om den verksamheten som ägt rum upprättas en verksamhetsberättelse.

Vid upprättandet av läroplanen görs samarbete med småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen samt övriga samarbetsparter inom regelbundet förekommande strukturer eller som separat överenskommet arbete. Personalen, barnen och vårdnadshavarna involveras till exempel genom enkäter, insamling av feedback på olika sätt eller i arbetsgrupper. Läroplanen och förverkligandet av den utvärderas av Ledningsgruppen för tjänster inom småbarnspedagogik. Utvärdering görs även i enheternas årsplaner och verksamhetsberättelser.

Nedan finns Borgå stads planer, verksamhetsmodeller och anvisningar som har beaktats i planen för förskoleundervisning eller som kompletterar planen. Den lokala planen för småbarnspedagogik innehåller metoder och praxis för genomförandet av småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen.

- Borgå stads plan för småbarnspedagogik
- Läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- Enhetens jämställdhetsplan och plan för likabehandling (ingår i enhetens årsplan)
- Digistigen i Borgå
- Kulturstigen – kulturläroplan
- Beredskapsplan i sektorn för växande och lärande, säkerhet- och krisplaner i serviceområden och enheternas räddnings- och säkerhetsplaner
- Utbildningsanordnarens elevvårdsplan
- Valfärdsplan för barn och unga
- Borgå stads principer för skolskjuts inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning
- Verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen i Borgå
- Läroplan för den grundläggande utbildningen
- Program för att främja integrationen av invandrare
- Stadsstrategi
- Borgå stads klimat- och miljöprogram
- Borgå stads digiprogram

Läroplanen har publicerats på eGrunder. Information om läroplanen och den specificerande årliga planen ges till vårdnadshavare och intressegrupper på webbplatsen för tjänsterna inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning, genom meddelanden och på föräldramöten samt i anslutning till förskoleundervisningen.

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i månsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling, lärande och välbefinnande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska planeras utgående från barnets perspektiv. Verksamheten har som uppgift att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt principer om inkludering. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke--diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av förskoleundervisningen som helhet. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter. Barnet har rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning (kapitel 5).

2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, lagen om elev- och studerandevård¹⁹ samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. På förskoleundervisning som ordnas på daghem eller i familjedaghem tillämpas²⁰ dessutom vad som föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik och i statsrådets förordning med stöd av den. Om barnet utöver förskoleundervisningen deltar i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen, styr lagen om småbarnspedagogik²¹ anordnandet av småbarnspedagogiken.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa²² i första hand beaktas. Då undervisningen ordnas ska också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa beaktas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen²³, jämställdhetslagen²⁴, Europakonventionen om mänskliga rättigheter²⁵, FN:s konvention om barnets rättigheter²⁶, FN:s konvention om handikappades rättigheter²⁷, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter²⁸ och FN:s globala mål för hållbar utveckling²⁹. Förskoleundervisningen regleras också av förvaltningslagen³⁰ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet³¹.

19 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

20 Lag om grundläggande utbildning 1 § (1136/2003)

21 Lag om småbarnspedagogik (540/2018) 12 § (1228/2020)

22 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022)

23 Diskrimineringslag (1325/2014)

24 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

25 Europakonventionen om mänskliga rättigheter, Fördrag (63/1999)

26 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

27 FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007 (27/2016)

28 FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

29 Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

30 Förvaltningslag (434/2003)

31 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

Enligt Finlands grundlag³² får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning³³ för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås³⁴. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Ett barn som deltar i förskoleundervisning har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen³⁵. I kapitel 5.5 föreskrivs om inledande av den grundläggande utbildningen senare samt om annan avvikande ordnande av förskoleundervisning.

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning³⁷, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i avsnittet Preciseringar gällande språk och kultur.

Enligt lagen om grundläggande utbildning³⁸ är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogiken förbättra barnens förutsättningar för lärande. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning³⁹.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår⁴⁰ och ska ges under minst 700 timmar⁴¹. För ett barn som fått ett beslut om förlängd läroplikt⁴² (i kraft till och med den 31 juli 2026) beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1 a. För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt⁴³ (träder i kraft den 1 augusti 2026) beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1 b. När förskoleundervisningen ordnas ska man beakta att barn som deltar i förskoleundervisning även har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen⁴⁴.

Förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen ska ordnas och utvecklas i enlighet med inkluderande principer. Då barnet inom ramen för småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande iakttas för småbarnspedagogikens del lagen om småbarnspedagogik⁴⁵ och grunderna för planen för småbarnspedagogik⁴⁶.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Hela personalen inom förskoleundervisningen ansvarar för att förskoleundervisningen genomförs systematiskt. Förskoleundervisningen ska ta hänsyn till barnens språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

32 Finlands grundlag (731/1999) 6 §

33 Lag om grundläggande utbildning 4 § (1288/1999)

34 Lag om grundläggande utbildning 26 a § (1040/2014)

35 Lag om småbarnspedagogik 12 §

37 Lag om grundläggande utbildning 10 §

38 Lag om grundläggande utbildning 2 §

39 Statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

40 Lag om grundläggande utbildning 9 §

41 Förordning om grundläggande utbildning 3 §

42 Läropliktslag (1214/2020) 2 §

43 Läropliktslag 2 §

44 Lag om grundläggande utbildning 6 § och Lag om småbarnspedagogik 12 §

45 Lag om småbarnspedagogik 15 a § (1183/2021)

46 Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022) kapitel 2.1 och 5

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet⁴⁷. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria⁴⁸. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid⁴⁹ som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker lärmiljö⁵⁰. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Barnen ska individuellt och i grupp handledas⁵¹ till att ta ansvar för sitt eget beteende och för att ingen i gruppen blir mobbad eller diskriminerad eller orsakar fara för någon annan. beskrivs närmare i kapitel 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning⁵² användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa tjänster som gäller förskoleundervisning av en offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

Tjänster inom småbarnspedagogiken ordnar förskoleundervisningen. Förskolegrupperna kan vara placerade antingen i daghem eller i anslutning till skolor. De daghem i Borgå stad som tillhandahåller den avgiftsfria förskoleundervisningen fastställs årsvis. Förskoleundervisning ska ordnas ifall förskolegruppen består av minst 13 barn. I glesbygden ska förskoleundervisning ordnas ifall förskolegruppen består av minst sju barn. Då undervisningsgrupper bildas följer man lagen om småbarnspedagogik (540/2018) samt förordningen om småbarnspedagogik (753/2018).

På enheten för skiftesvård ordnas ingen förskoleundervisning. Stöd för barnets utveckling och lärande ordnas i barnets egen grupp. De sexåringar barn som deltar i förberedande undervisning inför den grundläggande utbildningen får undervisning i förskolegruppen, om det inte finns någon separat grupp för förberedande undervisning.

47 Lag om grundläggande utbildning 3 §

48 Lag om grundläggande utbildning 31 § och Lag om elev- och studerandevård 9 § (1225/2020)

49 Lag om grundläggande utbildning 31 §

50 Lag om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

51 Lag om grundläggande utbildning 35 §

52 Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 och 36 a § (477/2003)

Tjänster för småbarnspedagogiken anvisar platser i förskoleundervisningen, ett beslut skickas till vårdnadshavarna via elektroniska tjänster. I princip följer man skolornas elevupptagningsområden då platser inom förskoleundervisningen beviljas, varvid barnet anvisas en plats inom förskoleundervisningen i området för dess kommande skola. Förskoleundervisning ges på finska eller på svenska. I Borgå är målsättningen att barnet senast under förskoleåret deltar i verksamhet där det kommande skolspråket används. Småbarnspedagogiken som behövs utöver förskoleundervisningen ordnas företrädesvis vid samma enhet som ger förskoleundervisningen så att barnet inte behöver förflyttas under dagen. Då förblir gruppen och personalen desamma. För barn som behöver skiftesvård eller vårdas i familjedagvård kan det förekomma avvikelser i ordnandet av småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen. I fråga om skolskjutsar följer man Borgå stads principer för skolskjutsar inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Förskoleundervisning ges under läsåret minst 700 timmar, i regel kl. 9.00–13.00. I förskoleundervisningen följs lokala arbets- och semestertider inom den grundläggande utbildningen, dock så att förskoleundervisningen alltid slutar den sista arbetsdagen i maj. Ansvaret för förskoleundervisningen ligger hos lärare inom småbarnspedagogik.

Till de lokala särdragen i Borgå hör bland annat tvåspråkigheten, mångformigheten och heterogeniteten av stadens olika delar samt de olika utgångspunkterna som gäller för olika barn och olika familjer. Enligt stadsstrategin ska man sträva efter att förebygga diskriminering och ojämlikhet bland annat genom att utveckla de områden där det förekommer mycket arbetslöshet och/eller där många av invånarna har invandrarbakgrund. Dessa regionala skillnader och behov beaktas i planeringen och genomförandet av förskoleundervisningen så att barnet får en sammanhängande undervisning av hög kvalitet oberoende av var den ordnas.

Början av förskoleundervisningen

Bekantning till förskolan anordnas för alla barn samma dag i maj. Barnen bekantar sig med utrymmen både ute och inne och gör en liten uppgift. Ifall barnet behöver bekanta sig med förskolan mer än gång, kan barnet göra det tillsammans med sin vårdnadshavare.

Lärarna inom förskoleundervisningen ser till att dom har tillräckligt information för att organisera barnets undervisning. Vid behov ordnas en inledningsdiskussion med vårdnadshavarna:

- om informationsöverflyttningen från barnets tidigare grupp inte har lyckats eller barnets tidigare plan är otillräcklig,
- barnet är nytt i Borgå,
- planeringen av barnets stöd kräver mångprofessionellt samarbete i början av förskoleundervisningen.

Det finns stödmaterial för personalen för startprocessen.

Information om verksamheten inom förskoleundervisningen och hörande av vårdnadshavare

- Daghemsföreståndaren ger vårdnadshavarna "Välkommen till förskolan" – broschyren antingen i pappersformat eller elektroniskt. Broschyerna finns på finska, svenska och engelska.
- Föräldramöten hålls i alla enheter i maj innan förskoleundervisningen börjar och i början av terminen, agenda:
 - Borgå stads läroplan för förskoleundervisningen,
 - anordnande av förskoleundervisningen och arbetstider,
 - syfte och mål med förskoleundervisningen,
 - ett bra år i förskoleundervisningen och en bra skolstart för barnet,
 - barnets inlärningsplan, kartläggning av inlärningsfärdigheterna,
 - arbetssätt och smågruppsverksamhet,
 - grupp- och barnspecifikt stöd i förskoleundervisningen,
 - samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik,

- stöd och undervisning i svenska för med flerspråkiga barn, undervisning i barnets eget modersmål, användning av tolkar,
- elevvård, praxis, handlingsmodeller och planer med anknytning till välbefinnande och säkerhet.
- Enhetens årsplan.
- I förväg överenskomna samtal, planering och utvärdering av barnets förskoleundervisning.
- Dagliga möten och samtal.

Andra sätt att få och ge information:

- via verksamhetsstyrningssystemet,
- veckobrev och/eller månadsbrev,
- övrig information t.ex. via mobila tillämpningar,
- enkäter för vårdnadshavarna,
- responslåda.

Personalen i förskolegruppen behandlar responsen från vårdnadshavarna gemensamt och vid behov behandlas den även i större omfattning med hela daghemspersonalen eller inom tjänsterna för småbarnspedagogik, grundläggande utbildning och gymnasieutbildning. I utvecklingen av verksamheten beaktas de synpunkter som vårdnadshavarna lyfter fram. En verksamhetskultur som främjar välbefinnandet utvärderas och utvecklas i enhetens grupp för välbefinnande, vars ansvarsperson är daghemsföreståndaren.

2.2. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden

Det är viktigt att småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en konsekvent och kontinuerlig helhet med tanke på barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtiden samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att stödja barnens utveckling, lärande och välbefinnande ska övergångarna planeras och utvärderas i samarbete på det sätt som beskrivs i kapitel 3.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtid. Målet är att varje barns lärtid fortlöper smidigt från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på verksamhetsställen för förskoleundervisning och på anordningsnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning⁵³ som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är en målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och lärande med barnet och barnets vårdnadshavare. Personalen inom

53 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

förskoleundervisningen beaktar dessa behov och önskemål när undervisningen planeras och lärmiljöerna utvecklas. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga upplevelser av lärande och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med barnens intressen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och upptäcka nya intresseområden.

När barnet har börjat i förskoleundervisningen deltar barnet i all verksamhet⁵⁴, förutsatt att det inte är frågan om avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd (se kapitel 5). Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

2.2.1. Utarbetande barnets inlärningsplan för förskoleundervisningen

För varje barn upprättas en individuell inlärningsplan för barnets förskoleundervisning i samarbete med vårdnadshavarna i verksamhetsstyrningssystemet före höstlovet.

Med vårdnadshavare, vars språk är något annat än svenska och finska, används tolk och bildmaterial utnyttjas. Bildmaterial kan till exempel användas ur boken Bildordbok om småbarnspedagogiken (Utbildningsstyrelsen 2020).

Före planen utarbetas får vårdnadshavarna anvisningar om hur de förbereder sig inför samtalet. Personalen handleder vårdnadshavarna i användningen av verksamhetsstyrningsprogrammet. Vårdnadshavarna kan på förhand skriva in sina egna tankar i barnets plan. Också barnet själv deltar i upprättandet av planen. Barnet bedömer sina färdigheter och kunskaper och sätter upp mål åt sig själv. Barnet observeras och dess åsikt i fråga om inläringen samt barnets egna målsättningar och önskemål höras. Barnet kan vara närvarande under samtalet med vårdnadshavarna och personalen.

När ett barn som börjar i förskoleundervisningen är flerspråkigt, diskuteras även barnets språk, deras användningssituationer och utveckling med vårdnadshavaren. För de barn vars hemspråk inte alls inkluderar svenska, används avsnitt 2 (den språkliga värld som ett flerspråkigt barn lever i) och 3 (barnets färdighetsnivå i svenska) i verktyget KieliPeda.

Eventuell plan, som för läkemedelsbehandling och SpråkPeda (del 2 och 3) bifogas till barnets plan.

⁵⁴ Lag om grundläggande utbildning 35 §

Vårdnadshavarna kan, om de så önskar, få en utskrift av barnets plan för förskoleundervisning. Om barnet flyttar till en annan kommun får vårdnadshavarna alltid en kopia av barnets plan. Om barnet flyttar inom den egna kommunen följer barnets plan jämte bilagor med till den nya småbarnspedagogikplatsen eller förskolan tillsammans med barnets uppgifter i verksamhetsstyrningssystemet. Elektroniska dokument med bilagor sparas i verksamhetsstyrningssystemet.

När förskoleundervisningen slutar får barnet Borgå stads intyg om sitt deltagande i förskoleundervisningen.

Stödmaterial:

[Utarbetande av barnets plan](#)

2.3. Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för förskoleundervisningens läroplan baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁵⁵, lagen om grundläggande utbildning⁵⁶ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵⁷. Principerna omfattar principen om inkludering och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Mångfalden hos barn samt barnens olika sätt att agera och lära sig ska värdesättas. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spöras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen har rätt att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Personalen ska bemöta mångfalden av familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning⁵⁸.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling⁵⁹. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

55 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

56 Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022) och 29 §

57 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

58 Statsrådets förordning (422/2012) 2 §

59 Diskrimineringslag 6 §

Förskolan kan beskriva sin värdegrund närmare i årsplanen.

Personalen utvärderar, planerar och utvecklar verksamheten samt för en värdediskussion under verksamhetsåret. Daghemmen har strukturer och överenskomna tider för planerings- och utvecklingsarbetet. För samtalet med vårdnadshavare har man både möten under ordnade former och fria möten i dagliga situationer. Med barnen reflekteras och behandlas värdefrågor genom samtal. För att göra barnen delaktiga och deras röster hörda har man olika barncentrerade handlingssätt.

Värdegrundens förverkligande följs upp och utvärderas på ett mångsidigt sätt, kontinuerligt.

- strukturer och regelbundna tider för planering och utveckling av verksamheten på vecko-, verksamhetsperiods- och årsbasis,
- observation och hantering av observerad information i gemenskapen,
- gruppvasu,
- enhetens årsplan och verksamhetsberättelse,
- personalens och närchefens utvecklingssamtal,
- stödgrupper för inläringen och enheternas gemensamma grupper för välbefinnande,
- samtal med vårdnadshavare och barn,
- barnens självutvärdering,
- enkäter för vårdnadshavarna.

2.4. Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

Barnets positiva erfarenheter och känslor påverkar utvecklingen och utformningen av självbilden och ett gott självförtroende. Barnets närmiljö och viktiga personer för barnet ger respons och utvärderingar, samt uttrycker attityder gentemot barnet och dess handlande. Uppmuntrande och sporrande respons och tillräckligt stöd för att klara av uppgifter samt framgångar i dessa väcker positiva erfarenheter och känslor. Barnet måste få känna sig behövd i gemenskapen och känna att hans eller hennes handlande spelar roll. Detta stärker den positiva inställningen gentemot inläring och känslan av egen förmåga. Känslan av förmåga och en tillit till den egna förmågan påverkar vilka saker barnet riktar sig mot och hurdana mål han eller hon sätter upp för sin verksamhet.

Inlärningsglädje upplevs när verksamheten och aktiviteterna upplevs som meningsfulla och barnet får positiva erfarenheter när han eller hon övar och lär sig nya saker. Att göra och lära sig tillsammans kräver engagemang och motivation från både vuxna och barn. De vuxnas roll är att bidra med varierande innehåll som är nytt för barnen och som kan utforskas, undersökas och genomföras med olika metoder och arbetssätt.

Barnens egna tankar och idéer om genomförandesätten och en nyskapande verksamhet inspirerar till att utveckla det egna kunnandet. Barnen handleds till att identifiera och varsebli sitt eget sätt att agera och framskrida i inlärningsprocessen. Barnet får berätta om sin verksamhet, sina lösningar och slutledningar. Barnet ska ha möjlighet att använda olika stilar och sätt i sin inläring. I inläringssituationerna uppmärksammas hur barnets temperament påverkar hans eller hennes sätt att förhålla sig till saker och situationer.

2.5. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika kunskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning⁶⁰ om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och

60 Statsrådets förordning (422/2012) och UKM:s premoria 28.6.2012

välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig rörelse och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska sporras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Verksamheten dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntra dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig fysisk aktivitet som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella,

numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt⁶¹ att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

Förmåga att tänka och lära sig

Inläring är en färdighet som vi lär oss. Inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen ligger fokuset i pedagogiken på lek, utforskande, rörelse och konstnärlig verksamhet. Barn riktar sig till sin omgivning och nya saker med ett utforskande grepp och genom fantasi och kreativitet. I arbetet handleds barnet att ställa upp mål, söka och hantera information, lösa problem och lära sig tillsammans med andra. Barnet lär sig också att varsebli sina egna inläringssätt och att utnyttja denna kunskap för att främja sin inläring. Med hjälp av problemlösnings- och undersökningsuppgifter som lämpar sig för barn i förskoleåldern främjas de begreppsliga och metodiska färdigheterna och ett kritiskt och kreativt tänkande. Barnens förmåga att strukturera, namnge och beskriva fenomen i omgivningen stärks. Barnen uppmuntras att göra iakttagelser, fråga och lyssna samt tillsammans producera och utveckla idéer och resultat. Barnen lär sig också att upptäcka att information ibland kan vara motstridig och otydlig.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnens kulturella kunnande, sätten att växelverka och uttrycka sig utvecklas i en småbarnspedagogik och förskoleundervisning som är språk-, kultur- och åskådningsmedveten. En kultur som är medveten om mångfald stöder uppbyggnaden av varje barns identitet och delaktighet. Att utveckla en verksamhetskultur som värdesätter mångfald förutsätter självutvärdering och möjligheter till gemensamma samtal av personalen. Personalens språk-, kultur- och åskådningsmedvetna kompetens och verksamhet stärks på varje verksamhetsställe.

Att ta hand om sig själv och vardagskompetens

Vardagsfärdigheterna börjar utvecklas när barnen ges möjlighet att göra de saker som de redan klarar av. Barn måste också läras sådant som är kopplat till vardagsfärdigheter. Tillsammans med vårdnadshavarna kan man planera vilka saker barnet kan öva på i förskoleundervisningen och hemma. Välbefinnande och färdigheter för en hållbar livsstil ska stödjas i barnets alla olika livskretsar. Barnen ska ges ansvar i sådant som rör dem själv och i gemensamma saker. Barnen deltar i olika arbeten, till exempel dukning av bordet och städning. Barnen handleds i att ta hand om egna och andras saker, redskap, material och miljön.

Främjande av barnets hälsa och välbefinnande i förskoleundervisningen:

- Att ta hand om sig själv (t.ex. rätt kläder efter väder och situation, hygien och ordning, att ta hand om saker och miljön, sin egen integritet).
- Att ge möjligheter till motion, uppmuntra till motion och öka den.
- Stöd till bra matvanor.
- Vila och avkoppling.
- Barnets anknytning till gruppen och delaktighet.
- Att öva på sociala färdigheter och känslöfärdigheter.
- Kroppsfostran.
- Mobbningsförebyggande arbete och ingripande i mobbning.
- Att öva på säkerhetsfärdigheter (t.ex. trafikkunskaper, att be om hjälp och söka hjälp, säker användning av redskap och apparater).
- Stärkande av bra förutsättningar för inläringen.

Multilitteracitet

Varje kunskaps-, vetenskaps- och konstområde har sitt eget språk, sina egna begrepp, textkonventioner samt symbol- och bildsystem. Utöver förståelse är det viktigt att kunna uttrycka sig själv, sina tankar och känslor och vara i växelverkan på sådana sätt som passar in i kontexten. Innehållen i de olika inlärningshelheterna betraktas fenomenbaserat och temavis genom att skapa helheter. Inlärningsprocessens mångfald förverkligas när de olika kunskapsområdenas språk och handlingssätt beaktas jämnt i verksamheten. De vuxna ger den språkliga förebilden och öppnar upp olika perspektiv till samma fenomen. Med barnen utforskas olika slags innehåll, former, uttryckssätt och kontexter. Se även Borgå Digistigen.

Digital kompetens

I Borgå har utarbetats Digistigen (småbarnspedagogik – förskoleundervisning – grundläggande undervisning), som specificerar lokala läroplaner vad gäller digital kompetens, medieläsfärdighet och programmeringskompetens. Personalen beaktar målen och innehållet i förskoleundervisningens digistigen i gruppens verksamhet.

[eGrunder/Kunskapsbeskrivningarna för digital kompetens](#)

Förmåga att delta och påverka

Verksamhetsmodeller som ökar barnens delaktighet

- Personalen ansvarar för gruppbildningen och säkerställer att varje barn får vara delaktigt i gruppen.
- Barnens erfarenheter av att påverka i frågor som rör dem stärks när de vuxna beaktar barnens individuella vanor och egenskaper i verksamheten, såsom vid vila, vid måltider eller i nya situationer.
- I gruppen ska man skapa och komma överens om strukturer och verksamhetssätt genom vilka barnen blir hörda och får påverka, exempelvis möten, samtal eller team.
- Barnen deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten såväl spontant som inom ramen för strukturer som skapats för detta ändamål.
- De vuxna kartlägger barnets intressen genom att observera och samtala med barnet och ger barnet möjlighet att ägna sig åt sådant som intresserar barnet.
- Man ordnar regelbundna och planerade samtal på tu man hand med barnen. Utvärderingar samt nya mål och planer för verksamheten skrivs in i barnets plan för förskoleundervisningen.
- De vuxna ska ge barnen möjlighet att delta, men barnen väljer själva på vilken nivå de deltar. Ett barn får också neka till att delta.

De långsiktiga fokusområdena för målen för mångsidig kompetens inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning är språk-, kultur- och religionsmedveten verksamhet, fysisk aktivitet och digital kompetens.

3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspelet inom förskolegemenskapen. Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen på de olika verksamhetsställena för förskoleundervisning. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande förskoleundervisning där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet inom förskoleundervisningen.

Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar, principer och syn på lärande
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer, arbetssätt och pedagogisk praxis, inklusive undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom förskoleundervisningen är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla förskoleundervisningen på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen har en central betydelse för hur undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, barnens delaktighet, jämlikhet och förskoleundervisningen som helhet förverkligas. Verksamhetskulturen inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. Verksamhetskulturen inbegriper all verksamhet inom förskoleundervisningen, som till exempel ordnandet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen, utvärderingen av pedagogiken och tryggheten och säkerheten i lärmiljöerna.

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk.

Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen som de behöver och ta del av sådana undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja språklig och kulturell mångfald, öppen kommunikation samt utveckling av kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. I en språkmedveten förskoleundervisning ska man stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan berikas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har

en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är det viktigt med närvaro och handledning av en vuxen. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

PORVOO BORGÅ

Daghemsföreståndaren ansvarar för att verksamhetskulturen utvärderas och utvecklas i enlighet med målen. Vid beslut om det praktiska ordnandet av förskoleundervisningen fäster man uppmärksamhet vid att lösningarna stöder uppnåendet av fostrings- och undervisningsmålen och främjar en verksamhetskultur som bygger upp förskoleundervisningens enhetlighet. Inom förskoleundervisningen betonas småbarnspedagogikens pedagogik och lek. I Borgå utvecklas och stärks förskoleundervisningens kvalitet och pedagogik till exempel genom att utveckla enhetliga verksamhetssätt och -modeller samt processer.

Ansvaret för att planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten motsvarar de uppsatta målen ligger hos personalen inom småbarnspedagogiken. I verksamheten utnyttjas olika inlärningsmiljöer och olika yrkesgruppers expertis. Vid organiseringen av verksamheten beaktas barnens likaberättigade och jämställda möjlighet att delta i en mångsidig verksamhet. Det centrala är att granska barnets dag som en helhet där välbefinnande och lärande stöds. Personalen ska särskilt planera de situationer som upprepas många gånger under dagen och veckan, såsom ankomst och avfärd, förflyttningar och situationer i tamburen, måltider, vila och andra rutiner. Hur kan olika rutiner och verksamhetssätt se ut och kännas för barnen, vilken typ av växelverkan möter barnen i dem och hur alla situationer stöds barnets inläring. Vid planeringen av målen och innehållet inom lärandeområdena bör man ta hänsyn till barn i olika lärandefaser. Undervisning bör differentieras flexibelt enligt barnens behov.

Förskoleundervisningens verksamhetskultur utvärderas tillsammans med personalen, barnen, vårdnadshavarna och samarbetsparterna. Utvärdering ska vara kontinuerlig. Centrala strukturer och verktyg för planering och utvärdering av den pedagogiska verksamheten och verksamhetskulturen:

- Barnets inlärningsplan för förskoleundervisning.
- Gruppvasu. Ett gemensamt verktyg för planering, dokumentation och utvärdering av pedagogisk verksamhet i barngruppen. Personalen använder verktyget regelbundet.
- Observation av verksamheten och barnen.
- Småbarnspedagogikens lärares pedagogiska ledarskap i gruppen. Lärare inom småbarnspedagogiken ansvarar för uppgörandet av barnets plan för förskoleundervisning tillsammans med den övriga personalen. Läraren samlar observationerna och erfarenheterna om barnet och går igenom dem med gruppens övriga personal. Läraren ansvarar för målsättningarna i gruppens pedagogiska verksamhet och för att de mål och överenskomna åtgärder som barnets behov förutsätter, förverkligas i gruppens verksamhet. Läraren upprätthåller en pedagogisk diskussion i teamet och ansvarar för att

verksamheten förverkligas utgående från grunderna för planen för förskoleundervisning och den lokala planen.

- En teamansvarig utses årligen för varje daghemsgrupp. I första hand är den teamansvariga en lärare inom småbarnspedagogiken som
 - ansvarar för att gruppens verksamhet överensstämmer med läroplanen
 - fungerar som medlem i enhetens pedagogiska team
 - ansvarar för att gruppvasu används aktivt
 - ansvarar för teamplaneringen och dess tidtabell
 - ansvarar för att avtala om teamets ansvarsområden i det egna teamet
 - ser till att frågor som kräver gemensamt arbete eller som annars ska skötas går mellan gruppens och hela daghemmets nivåer och att de saker som avtalas för teamet sköts
 - följer upp frågor som gäller teamets verksamhetskultur och arbetshälsa och tar upp dem på team- och daghemsnivå.
- Enhetens pedagogiska team ansvarar för att verksamheten genomförs, utvecklas och utvärderas i varje grupp i enlighet med planen för förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken.
- Systematiska samtal med enskilda barn och grupper, barnens feedback.
- Personalens självutvärdering.
- Enkäter, öppen feedback.
- Enhetens årsplan för verksamheten och verksamhetsberättelsen. Planen kommer att publiceras på enhetens elektronisk anslagstavla.

I förskolegruppens verksamhet följs överenskomna verksamhetsmodeller för förebyggande arbete och tidigt ingripande som specificeras i senare kapitel (se också elevvårdsplan):

- stärkande av sociala färdigheter, växelverkan och känslofärdigheter,
- skydd mot mobbning, ingripande i mobbning,
- kartläggning av inlärningsfärdigheterna,
- konsultation av specialläraren inom småbarnspedagogik,
- gruppen för inlärningsstöd,
- enhetens grupp för välbefinnande,
- en modell vid oroväckande frånvaro inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Vid organiseringen och genomförandet av förskoleverksamheten är grundprincipen att den är gemensam för alla. I en inkluderande verksamhetskultur svarar verksamheten på alla barns behov och främjar varje barns delaktighet och lärande. Barnens delaktighet och dess genomförande grundar sig på personalens attityder och uppfattningar om barnet och lärandet, interaktionen och maktrelationen mellan vuxen och barn, samt inkluderande verksamhetskulturen. Delaktighet bygger inte på individuella aktiviteter utan är ett helhetstänkande och förhållningssätt till allt i gruppens aktiviteter.

Delaktigheten kan betraktas som en känsloatmosfär som bygger på kvaliteten av interaktionen. Grunden ligger i ett sensitivt bemötande och en positiv atmosfär, där nyckeln är att vuxna själv förbinder sig, knyter sig an och även engagerar barnen till växelverkan. Ett sensitivt känslospråk kan exempelvis vara leenden, godkännande blickar och beröring. Barnens initiativ besvaras, deras tankar hörs och barnen bemöts personligen under dagen. De vuxna anpassar sitt eget sätt att interagera enligt vad som passar för barnet och handleder barnets interaktion på ett positivt sätt. I en varm och trygg atmosfär vågar barnen uttrycka sig, prova på och öva på nya saker.

En öppen växelverkan av hög kvalitet förutsätter att de vuxna har en gedigen kompetens för växelverkan. Utbildningsanordnaren har till uppgift att säkerställa att förskolepersonalen har en tillräcklig kompetens. En god växelverkan baserar sig på tillit och på uppskattning av och respekt för andra. Varje medlem i gemenskapen ska ha möjlighet att framföra sina åsikter och tankar och bli hörd. Saker ska diskuteras och man ska komma överens om en sådan lösning som fungerar bäst med tanke på arbetet och verksamheten. De vuxna agerar som förebild och styr förskolegruppens dynamik och formandet samt utvecklingen av växelverkanskulturen. En vuxen har till uppgift att vara närvarande och agera tillsammans med barnen, varvid det är möjligt att

styra växelverkanssituationer. Verksamhet i smågrupper gör det möjligt att styra växelverkan och övandet av de färdigheter som behövs.

Att ta hänsyn till barnets intressen och initiativ i planeringen av pedagogisk verksamhet förutsätter att man känner till och identifierar barnets individuella utgångspunkter och tänkande. Personalen ska ha kompetens och yrkeskunskap att på olika sätt samla in information om barnet, att upptäcka och identifiera saker som är betydelsefulla för barnet och att använda dessa som en grund för den gemensamma verksamheten. Interaktionen ska vara observerande och ömsesidig. Personalen förenar flexibelt de allmänna målen och sina egna planer med barnens initiativ och intressen i vardagens situationer. Barnets synsätt och åsikter samt hens sätt att tänka får mening när de bildar innehåll och former i verksamheten. När barnets behov besvaras och hens synsätt bekräftas i verksamheten, stärks viljan och lusten samt förtroendet för de egna möjligheterna till påverkan. Barnets känsla av "jag kan" stärks och hen känner glädje och stolthet över sitt kunnande.

Personalen måste ha förmågan att utveckla praxis som stöder delaktighet och förbinda sig till gemensamt överenskomna arbetsmetoder. Personalens verksamhet, interaktionssituationer och barnets dag granskas ur ett heldagsperspektiv. Genom att utveckla heldagspedagogiken stärks också barnets delaktighet. De grundläggande vårdsituationerna, förflyttningarna och utomhusaktiviteterna som upprepas många gånger under dagen bör användas som pedagogiska möjligheter. I dessa situationer engagerar sig vuxen i interaktionen med barnet och aktiverar även barnets anknytning i situationen.

Delaktighet genomförs också i enlighet med barnets individuella utgångspunkter. De påverkas av barnets ålder och utvecklingsstadium, känslighetsperioden, individuella styrkor eller behov av stöd. Genom att ta hänsyn till barnens individualitet och olika takt kan delaktighet genomföras på många sätt. Personalens uppgift är att se till att barnens möjligheter till delaktighet är jämnt tillgängliga bland barnen.

I gemenskapen stöds den kulturella mångfalden genom att lyfta fram de språk, kulturer och åskådningar som dess medlemmar representerar. Det är viktigt att var och en känner att ens egen kulturella bakgrund och man själv får uppskattning i den dagliga verksamheten. Dessutom kan man bekanta sig med olika kulturer med hjälp av temaverksamhet.

Enligt principerna för den gemensamma förskoleundervisningen ska rutinerna inom förskoleundervisningen främja likabehandling och jämlik verksamhet, öppen växelverkan och stärkandet av gemenskapen och förebygga diskriminering. Varje verksamhetsställe utarbetar i samarbete med personalen en funktionell jämställdhets- och likabehandlingsplan, som en del av verksamhetsställets årsplan. (Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, Diskrimineringslagen). Barnen och vårdnadshavarna involveras och hörs i planeringsprocessen på ett lämpligt sätt.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen ska upprätthålla och stärka barnens positiva inställning till lärande och erbjuda glädje i inläringen och insikter. Vuxnas egen entusiasm påverkar barnens motivation avsevärt. Personalen utvecklar leken och arbets- och verksamhetssätten och beaktar sådana saker som har betydelse för barnen i verksamheten.

I förskoleundervisningen får barnen erfarenheter av planering och gemensamt beslutsfattande, genomförande och utvärdering samt utveckling. Med barnen planeras kommande målsättningar och uppgifter samt sätt att genomföra dessa och tidsplanen. Man ordnar vecko- eller planeringsmöten med barnen. Gemensamma aktiviteter mellan alla förskolegrupperna i daghemmet och med förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen vid andra enheter bör utvidgas och utvecklas. Samarbete, gemensamma projekt och teman med andra kan vara projektartade eller kontinuerlig verksamhet.

Barnets uppfattning om inläring och kunnande, som hela tiden utvecklas, ska styras så att barnet förstår att kunskaper och kunnande kan inhämtas från olika människor och olika objekt. Kunskap kan även vara situations- eller platsbundet. Gemensamt lärande betyder att både vuxna och barn lär sig av varandra, men det avser också lärande som man producerat tillsammans. Gemensamt lärande kräver metoder för samverkan, till exempel ett utforskande arbetssätt, fenomenbaserade

angreppssätt samt arbete i grupp eller i par. Barnen övar på att tillsammans bygga upp kunskaper och dela med sig av sitt kunnande med andra samt att lära sig av andra.

En uppmuntrande atmosfär bildas av positiva attityder, positiv respons och ömsesidig hjälpsamhet. Att uppmuntra och stötta andra är en attityd och ett verksamhetssätt som genomsyrar hela gemenskapen. De vuxna ska stödja barnets egna intressen, deras egna val och sådant som är viktigt för dem. Barn är intresserade av olika saker och anammar nya saker i individuell takt. Barnet ska uppmuntras till att prova på olika saker även om barnet är spänt inför det nya och obekanta och försöker undvika det. De vuxnas egen entusiasm påverkar avsevärt barnens motivation. I en uppmuntrande atmosfär finns ingen avsiktlig konkurrens eller jämförelse, även om dessa element alltid är närvarande i relationer och barn naturligt jämför sig själv med andra. Misstag och misslyckanden ska ses som tillfällen att lära sig och som möjligheter. Fel får inte leda till att man blir generad eller känner skam. Den vuxnas uppgift är att bedöma vilka faktorer som stöder barnets övande och att planera och ordna arbete och verksamheten enligt detta.

Barn som delaktig aktör i sitt eget liv

Delaktighet är en känsla av att höra till gemenskapen. Personalens uppgift är att aktivt stödja barnen att bli en del av gruppen, vänskapsrelationerna och verksamheten. Att tillsammans jobba och kämpa för att uppnå mål och syften stärker känslan av samhörighet. Stolthet över gruppens kunnande och att glädjas tillsammans stärker upplevelsen av gemenskap. Det är viktigt att förstå att delaktighet och deltagande inte är samma sak. Personalen bör dock vara medveten om att varje barn upplever delaktigheten på sitt eget sätt, så barnens personliga upplevelser i situationer kan vara mycket olika. Ett barn kan vara involverat, men ändå sakna upplevelsen av delaktighet. I verksamheten måste personalen identifiera situationer där barn lämnas utanför eller faktorer som utesluter barn. Barn kan också lämnas utanför på grund av en vuxens agerande. Den vuxna ska i sin egen verksamhet iaktta vilka barn som hen fäster uppmärksamhet vid och vilka inte. Samtidigt ska man fästa uppmärksamhet vid hur och till vem den vuxna riktar sina ord. Pratar hen med alla barn i gruppen under dagen? Hur tar den vuxna hänsyn till barnens olika sätt att kommunicera?

Delaktighet är starkt aktörskap. Aktörskap förutsätter aktivitet, initiativförmåga, kunskap, förmåga att uttrycka åsikter och skapa nya idéer och tankar, förmåga att be om hjälp samt en känsla av möjligheten att påverka sitt eget lärande och lärmiljö. Detta är saker som barnen måste få öva på tillsammans med andra barn och vuxna. De vuxna ska ta hand om att dela och bryta ner information så att det är möjligt för barnet att ta till sig den. Gruppen kan ha överenskomna strukturer och praxis, såsom möten med barnen eller gemensamma planeringsstunder där framförande av åsikter och olika färdigheter övas tillsammans. Utöver organiserade situationer stärker den dagliga interaktionen och verksamheten barnens möjlighet att uttrycka sina åsikter och synsätt, påverka beslutsfattande och åstadkomma förändring.

Gruppens personal observerar och utvärderar strukturer, verksamhetssätt och praxis i verksamheten som möjliggör eller begränsar barnets aktörskap och delaktighet:

- rutiner, dagordning,
- regler, normer och praxis,
- utrymmen, redskap, material,
- pedagogiska mål.

Välbefinnande och en trygg vardag

För barnets välbefinnande är trygghetskänslan en viktig faktor som bland annat sänker stressnivån. En trygg vardag skapas för det första av verksamhetens struktur och förutsägbarhet. I tidsplanerna och strukturerna för förskoledagen och -veckan iaktas barnets perspektiv och behov. Regelbundna måltider, utevistelse, rörelse, vila och meningsfulla aktiviteter stöder ett helhetligt välbefinnande. Förhållandena i den fysiska lärmiljön ska vara i ordning. Barnets ska veta hur man agerar i miljön och använder redskap och material samt kunna använda redskap och material. Trygghetskänslan stärks av sådana rutiner och verksamhetssätt som gör det möjligt för barnet att vara delaktigt i gemenskapen och höra till den. Barnet ska uppleva de andra barnen och vuxna som trygga. I förskoleundervisningen övar man på sociala färdigheter och växelverkanförmåga. Genom kompetens för växelverkan stärker man gemenskapens och dess

medlemmars välbefinnande. Emotionella färdigheter och förmåga till empati kan övas med hjälp av olika program och material.

Säkerhets- och räddningsplaner följs på enheterna och planerna uppdateras varje verksamhetsperiod. Utrymning av byggnaden och att ta skydd inomhus samt spaning i närområdet övas varje år. Verksamhet som stöder barnets välbefinnande och säkerhet skapas i samarbete med vårdnadshavare och andra samarbetsparter. Anammandet av hälsosamma och trygga levnadsvanor stärks i barnets alla livskretsar. När barnet mår bra, riktas hans eller hennes resurser mot inläring och aktiviteter. Se också elevvårdsplan.

Stödmaterial:

[Sosioemotionaalisten taitojen tukeminen](#)

[Tasa-arvoinen varhaiskasvatus-sivusto](#)

[Delaktighet](#)

[Planering av jämställdhet och likabehandling i verksamheten](#)

3.1.1. Disciplinära åtgärder och åtgärder för att trygga säkerheten i förskoleundervisningen

Planen och anvisningarna gäller alla enheter inom Borgå stads förskoleundervisning.

I Borgå stads elevvårdsplan för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen beskrivs närmare det gemensamma och individuella elevvårdsarbetet samt verksamhetsmodeller och anvisningar för att skydda mot mobbning, våld och trakasserier samt för att hantera situationer.

I de olika kapitlen i denna plan för förskoleundervisning preciseras de mål, innehåll och verksamhetssätt som genomförs i verksamheten och som övas med barnen. Det centrala är hur man beter sig utan att mobba och diskriminera andra och hur man agerar så att man inte äventyrar andra barns, gruppens eller lärmiljöns säkerhet eller hälsa. Centrala innehåll:

- jämlikhet och likabehandling
- förebyggande av mobbning, våld, diskriminering och trakasserier
- kompisfärdigheter, sociala färdigheter, emotionella färdigheter
- kropps- och känslöfostran, egna och andras kroppsliga integritet
- förmåga att arbeta, arbetsro
- säkerhetsfärdigheter
- att ta hand om lärmiljön (redskap, material, lokaler, utrustning, natur).

Praxis och avtal som behövs i verksamheten och växelverkan planeras och behandlas tillsammans med barnen och vårdnadshavarna så att alla parter är medvetna om dem och kan förbinda sig att agera i enlighet med dem. Personalen anger tydligt för barnet hur barnet förväntas agera och bete sig och vilken typ av beteende som är fel. Barnet har rätt att få handledning och tid att öva självreglering samt andra kunskaper och färdigheter som behövs i växelverkan, sociala situationer och arbetet. Barn och vårdnadshavare måste också känna till uppföljningspraxis och hur man ingriper i eventuella överträdelser av reglerna.

I utmanande situationer där barnet stör undervisningen, bryter mot ordningen (överenskomna sätt och beteende) eller söndrar eller smutsar ner egendom, styrs barnets beteende och känslotillstånd med hjälp av samreglering. Barnet styrs i första hand verbalt till att ändra sitt agerande. Samreglering kan gälla handlingar, känslor och förståelse. I situationen kan verksamheten omorganiseras och till exempel arbetsstället eller arbetssättet ändras, eller så kan verksamhetens innehåll ändras. Barnets uppmärksamhet kan styras åt annat håll eller man kan diskutera känslor som hänför sig till situationen.

Om barnet inte kan fortsätta att arbeta eller om det störande beteendet fortsätter, går en vuxen med barnet till ett annat rum. Ett barn får inte avlägsnas från gruppen eller situationen ensam. Avlägsnandet från rummet får inte vara ett straff för barnet, utan det ska säkerställa att arbetsron upprätthålls för de andra och ge barnet möjlighet att återta kontrollen över sin egen situation och återvända till arbetet. Den vuxna försöker lugna barnet och diskutera med barnet om att fortsätta arbetet. Barnet ska få berätta om sina känslor och förklara sitt agerande. Tillsammans med den vuxna funderar barnet på vad situationen berodde på, vad som ledde till den och vilka andra tillvägagångssätt eller lösningar det skulle finnas för att hantera situationen. Barnet har rätt att få metoder för att hantera motsvarande situationer.

Man kan förutsätta att barnet efter undervisningssituationen med stöd av en vuxen till exempel städar upp den oreda hen orsakat.

Vårdnadshavarna informeras om vad som hänt under dagen och hur situationen har skötts med barnet. I återkommande situationer bör man överväga att inleda individuellt elevvårdsarbete.

Bestämmelser om barnets/vårdnadshavarens skyldighet att ersätta skada finns i [skadeståndslagen](#). [Utbildningsstyrelsen ger anvisningar](#) om skadeståndsskyldighet inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet för personer under 18 år.

Andra åtgärder för att trygga säkerheten

Personalen har rätt att granska de saker som barnet har med sig. Om föremål eller ämnen som är farliga för säkerheten påträffas i barnets besittning, klädhylla eller annan personlig förvaringsplats, omhändertas de omedelbart av arbetstagaren. Barnet får veta varför föremålen har tagits ifrån barnet och att de återlämnas till vårdnadshavaren. Föremål eller ämnen som omhändertagits ges till vårdnadshavaren och man diskuterar hur och var barnet har fått tag på föremålen och vilken säkerhetsrisk de har orsakat i förskoleundervisningen. Man försäkrar sig med vårdnadshavaren om att situationen inte kommer att upprepas. Föremålen och ämnena ska dock överlämnas till polisen eller till någon annan i lag föreskriven myndighet, om barnet, dennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare inte har laglig rätt att inneha dem. Narkotika, skjutvapen, vapendelar, patroner, projektiler, gassprayer och explosiva varor överlämnas omedelbart till polisen eller någon annan myndighet.

Anvisningar om fysisk begränsning av barn inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen

I Borgå följer man [Utbildningsstyrelsens rekommendationer om fysisk begränsning av ett barn inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning](#).

Personalen ska alltid och i första hand i undervisningen och verksamheten vidta proaktiva åtgärder, till exempel planera verksamheten, miljön, arbetssätten och arbetsgruppen så att de motsvarar barnets behov samt under verksamheten styra och reglera växelverkan och barnets uppmärksamhet och koncentration.

Personalen har utbildats i förebyggande åtgärder och korrekt hantering av barns aggressionssituationer. Personalen kan i sista hand bli tvungen att fysiskt begränsa barnet om det utgör en fara för andra barn eller för sig själv. I dessa situationer fyller chefen alltid i en blankett om den fysiska begränsningen av barnet. Den inträffade situationen behandlas i efterhand tillsammans med personalen samt barnet och vårdnadshavarna. Blanketten skickas utan barnets namn till direktören för småbarnspedagogik för uppföljning.

Den gemensamma välfärdsgruppen/elevvårdsgruppen följer upp genomförandet av planen och dess genomslagskraft i enheten.

3.2. Lär miljöer i förskoleundervisningen

Med lär miljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lär miljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lär miljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lär miljöerna⁶² ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lär miljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lär miljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lär miljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lär miljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lär miljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen i enlighet med inkluderande principer.

Som lär miljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lär miljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

Förskoleundervisning ordnas i daghemmens förskolegrupper som finns i anslutning till skolor och daghem. Förskoleundervisningens närmiljö kan alltså bestå av aktörer inom småbarnspedagogiken och/eller den grundläggande utbildningen. Detta stöder utvecklingen av samarbetet mellan och en enhetlig verksamhetskultur inom småbarnspedagogiken och förskole- och nybörjarundervisningen och kontinuiteten i barnets lärtig och verksamhetsmiljö. I årsplanen beskriver förskolan sina verksamhetssätt och preciserar sina samarbetspartners och lär miljöer.

Barnets arbete och inläring stöds såväl av den fysiska som av den psykiska och sociala lär miljön. För arbetet och verksamheten ska man ordna olika slags utrymmen där barnen kan arbeta ensamma, i par, i smågrupper eller med hela gruppen. Verksamheten trappas upp och fördelas

⁶² Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

över dagen och veckan. En bra planering lägger grunden för arbetsro och lugn. En tydlig struktur i de dagliga funktionerna och rutinerna stöder både barnen och de vuxna. Att muntligt gå igenom dags- och veckoschema med bilder, hjälper att uppfatta och förutse tidtabellen och verksamheten. När de vuxna delar arbetsuppgifterna och innehållen och engagerar sig i arbetet med barnen blir det möjligt att uppmärksamma barnens olika målsättningar och att ge handledning och stöd i rätt tid.

En god social och psykisk miljö förutsätter aktiv och sensitiv närvaro av personalen. De vuxna ska på ett medvetet och varmt sätt stärka en trygg atmosfär där barnen vågar uttrycka sig, prova och öva nya saker. De vuxna ska anpassa sitt eget sätt att vara i växelverkan enligt vad som passar det enskilda barnet och handleda barnet i dess växelverkan på ett positivt sätt. Man gör det tydligt för barnen vilken typ av handling och beteende som förväntas av dem. Förbud och regler är inte tillräckliga metoder för handledning. Vuxna förväntas kunna beakta och värdesätta barnets sätt att kommunicera, även icke-verbal kommunikation. Ett sensitivt känslspråk kan exempelvis vara leenden, uppskattande blickar och beröring. Man tar emot barnen personligen och säger hej då när de går hem.

Vid planeringen av den sociala och psykiska miljön fäster man också uppmärksamhet vid praxis och överenskommelser med vilka man säkerställer arbetsron och en lugn atmosfär för det arbete som pågår. Överenskommelserna kan handla om att koncentrera sig på sitt eget arbete, regler gällande avbrytande eller störande av andra, att vänta på sin tur eller be om ordet, användningen av utrymmen och redskap med mera. För att arbetsron ska kunna upprätthållas måste det också finnas rutiner för uppföljning. Praxisen för hur man ingriper i regelbrott ska vara gemensamt överenskomna och i allas kännedom. Praxis och överenskommelser som behövs för verksamheten och växelverkan planeras och behandlas tillsammans med barnen och vårdnadshavarna så att alla parter är medvetna om dem och kan binda sig till att agera enligt dem.

Man stödjer barnen i att uttrycka sig själva och sina känslor samt hjälper dem att reglera sina känslor. Barnet ska inte lämnas ensamt med sina negativa känslor eller för att lugna sig, utan en vuxen stödjer barnet och hjälper det att reglera sina känslor. En vuxen ska trösta barnet och ta barnet i famnen. Ett barn ska inte heller tas bort från en situation eller aktivitet som straff, utan en vuxen ska hjälpa barnet att ta kontroll över situationen så att aktiviteten kan fortsätta.

Flexibla utrymmen som lämpar sig för undervisningen och samarbetet bildas av olika slags arbetsstationer och möbelkombinationer som gör det möjligt att arbeta ensam, i par och i grupper. Verksamheten, utrymmen och redskapen bör planeras så att de inte utsätter barnet för alltför mycket stilla sittande, utan i stället aktivera barnen till att vara aktiva och rörliga. Användningen av utrymmena inomhus och utomhus effektiviseras och görs mångsidigare genom att man arbetar i smågrupper och delar upp verksamheten till olika utrymmen. Utrymmena ska planeras och modifieras tillsammans med barnen. Undervisningsredskapen väljs och skaffas så att de stöder barnens inlärning.

I lärmiljön synliggörs språklig, kulturell och åskådningsmässig mångfald så att alla barn i gruppen kan vara delaktiga och känna att den egna bakgrunden är värdefull. Språken och kulturerna syns bl.a. i böcker, bilder och lekredskap. Utflykter och virtuella besök utnyttjas för att göra lärmiljöerna mångsidiga. Del 1 i verktyget SpråkPeda används i varje grupp som ett verktyg för utvärdering och utveckling av en språkmedveten lärmiljö.

I förskoleundervisningen används inget gemensamt läromaterial eller någon gemensam lärobok, utan läraren använder olika slags färdiga material på ett mångsidigt sätt efter behov. Till exempel i samband med kartläggningen av inlärningsfärdigheterna används alltid övningsmaterial.

Förskolegrupper som finns i anslutning till daghem använder olika utrymmen i daghemmet och näromgivningen på ett mångsidigt sätt. Förskolegrupper som finns i anslutning till eller i närheten av skolor använder i mån av möjlighet samma utrymmen och redskap med den grundläggande utbildningen och bygger nya, gemensamma lärmiljöer. När man åker längre bort använder man lokal- eller beställningstrafik. I Borgåområdet finns stads- och landsbygdsmiljö, byar, skärgård, åstränder och hamnar. I Borgå är det aldrig långt till skogar och parker. Andra verksamhetsmiljöer för småbarnspedagogiken är idrottsplatser och -planer, bibliotek/bokbuss, museer, simhallen samt andra tjänster, industrier och företag.

Nationalstadsparken i Borgå

Naturskyddsområden, naturstigar, fågeltorn/utsiktsplatser samt utflyktsområden i skogen:

t.ex. Stensböle, Ekudden, Ruskis, Svinö, Telegrafberget, Maren och Borgbacken, Näse sten, Jonasbacken Uddas, Gammelbacka gårds parkskog.

Herrgårdar och andra byggnader: t.ex. Haiko, Kiala, empirekvarteren, gamla stan, Näse gård, Näsebackens begravningsplats.

Museer och sevärdheter i Borgå

- J. L. Runebergs hem
- Galleriet Gamla Kaplansgården
- Borgå konsthall
- Näse Gård
- Albert Edelfelts ateljémuseum
- Borgå museum/Holmska gården
- Borgå museum/Gamla rådhuset
- Borgå dock- och leksaksmuseum
- Walter Runebergs skulptursamling
- Yrjö A. Jänttis konstsamling
- Domkyrkan och Lilla kyrkan
- Ortodoxa kyrkan
- Postbacken

Gemensam inlärnin och samarbetet kan även utvecklas digitalt, till exempel på gemensamma inlärningsplattformar, via videosamtal eller andra mobiltillämpningar. Digitalitet planeras som en naturlig del av barnens lärmiljöer och aktiviteter. Digistigen i Borgå specificerar lokala läroplaner vad gäller digital kompetens, medieläsfärdighet och programmeringskompetens. Digistigen för småbarnspedagogik och förskoleundervisning innehåller mål för personalens kunnsande och pedagogiska verksamhet för olika åldersgrupper samt beskrivning av praktisk verksamhet. Personalen ska använda Digistigen för att planera pedagogisk verksamhet.

En lista över applikationer som används inom småbarnspedagogiken / förskoleundervisningen finns som bilaga i Digistigen. **Programmen och applikationerna som används måste vara granskade och godkända i enlighet med stadens process.** Digistigen i Borgå -teamet för personalen: digistigen, material, instruktioner, skolningsmaterial, länkar (kod mu1u3pk).

Stödmaterial: [Lärmiljöer](#)

3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av utbildningsanordnaren.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärstigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras

verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisning ska undervisnings- och stödmotoderna vara enhetliga.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta med personalen inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika sarnbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stöddas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin sarnbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras⁶³ på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskoleundervisningens personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Personalen inom förskoleundervisningen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens utveckling och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för att utvecklas och lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Utbildningsanordnaren ska skapa sådana sarnbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens

utveckling, lärande och välbefinnande. Information som är nödvändig för att ordna undervisningen, stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen samt elevvården överförs när barnet övergår från ett verksamhetsställe till ett annat eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar⁶⁴. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets utveckling och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

3.3.1. Samarbete i Borgå

Informationsöverföring mellan småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning samt morgon- och eftermiddagsverksamheten

Målet med personalens ömsesidiga samarbete är att lära känna målsättningarna för och praxis under lärtigens olika faser och förstå var barnet kommer ifrån och vart det är på väg. För ordnandet av undervisningen och verksamheten är det viktigt att de som arbetar med barnet har väsentlig information om barnet. Personalen från den enhet där barnet har varit i ansvar för informationsöverföring. Mottagande enheten ordnar möjlighet till bekantning för barnet och familjen.

När barnet går över från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen ordnas ett möte.

- Barnets plan för småbarnspedagogik används för dataöverföringen med vårdnadshavarnas tillstånd. För barn som inte har svenska eller finska som hemspråk, överförs även SpråkPedas del 2 (Iakttagelser av den språkliga värld som ett flerspråkigt barn lever i) och del 3 (Uppföljning av ett flerspråkigt barns kunskaper i svenska) samt informationen från eventuella språkkonsultationen.
- För ett barn, som inom småbarnspedagogiken fått intensifierat eller särskilt stöd, övervägs behovet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning redan på våren innan förskoleundervisningen börjar tillsammans med vårdnadshavarna och vid behov med den yrkesövergripande arbetsgruppen.

Då barnet byter till en annan förskoleundervisningsplats inom den egna kommunen följer barnets inlärningsplan och bilagor med barnet i verksamhetsstyrningssystemet. Då barnet flyttar till en annan kommun ansvarar daghemsföreståndaren för informationsöverföringen. Vårdnadshavarna ges en kopia av barnets plan.

I april-maj ordnas gemensamma informationsöverföringsmöten mellan förskolan och den kommande skolan om barn som börjar skolan. Förskoleundervisningens personal och skolan kommer överens om ett allmänt möte för informationsöverföring. Syftet med

⁶⁴ Lag om grundläggande utbildning 40 § (642/2010) och 41 §

informationsöverföringen är att informera den blivande läraren om gruppens och de enskilda barnens styrkor samt om de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och de gruppsspecifika stödformerna som använts. Till informationsöverföringsmötet tas med en av vårdnadshavarna godkänd plan för barnets lärande i förskoleundervisningen och ett sammandrag av LukiMat-bedömningen och Hitta Språket-kartläggningen för alla barn. I fråga om barn med ett främmande språk som modersmål överförs dessutom del 2 i SpråkPeda och en blankett som motsvarar nivån på språkkunskaperna i del 3. Även barnet ska ha möjlighet att berätta om sig själv i övergångsskeden. I mötet deltar förskoleundervisningens lärare, specialläraren inom småbarnspedagogik, den blivande klassläraren, specialläraren och rektorn samt anställda från skolans elevvård.

I fråga om barn som fått barnspecifika stödåtgärder ordnas ett separat informationsöverföringsmöte. Detta avtalas av specialläraren inom småbarnspedagogik tillsammans med närskolan. Till mötet kallas förutom vårdnadshavaren även de samarbetsparter som deltagit i barnets ärenden från fall till fall. Med vårdnadshavarnas tillstånd används planen för barnets lärande vid informationsöverföringen. Om behovet av barnspecifika stödåtgärder fortsätter i skolan, skickar läraren inom småbarnspedagogik ett krypterat e-postmeddelande till rektorn med planen för barnets lärande i sin helhet. I ärenden som gäller ett enskilt barn kallas dessutom med vårdnadshavarens tillstånd vid behov en ansvarig ledare för eftermiddagsverksamheten till mötet. Även barnet ska ha möjlighet att berätta om sig själv i övergångsskeden.

Se även kapitel 5.1.2.

Samarbete i förskoleundervisningen

Genom samarbete byggs en lärande gemenskap. För att dela lärandet och lära sig av andra kan följande arbets- och verksamhetssätt användas:

- arbete i arbetspar
- observation av dem som arbetar i den egna gruppen
- observation av arbetet i andra grupper
- parallell / samtidig undervisning
- delande av olika slags kunskande, material och metoder
- utveckling av modellen för verkstadsarbete
- samarbete mellan grupper inom förskoleundervisningen
- förskolelärares möten.

Strukturerna för sektors- och yrkesövergripande samarbete inom förskoleundervisningen:

- gruppen för inlärningsstöd
- enhetens grupp för välbefinnande eller skolans elevvårdsgrupp
- individuella stödgrupper för inläringen/elevvårdsgrupper.

Till möten i barnets individuella grupp kallas utöver vårdnadshavarna vid behov andra sakkunniga som arbetar med barnet. Verksamheten i dessa mångprofessionella och yrkesövergripande grupper beskrivs närmare i avsnitten om stödet för inläringen och utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Samarbete mellan förskole- och nybörjarundervisningen

Samarbetet mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen genomförs på ett målinriktat och styrt sätt. Målet med samarbetet är först och främst en pedagogisk kontinuitet och kontinuitet i läroplanen på barnets lärtig. En bra skolstart kräver också att information om barnets lärande förmedlas både till den grundläggande utbildningen och till den eventuella eftermiddagsverksamheten. Både under förskoleundervisningen och i övergångarna görs yrkesövergripande samarbete.

I Borgå stad finns tvåspråkiga nätverk för förskole- och nybörjarundervisningen, vilka består av skolan och de förskolegrupper varifrån eleverna kommer till skolan. Syftet med samarbetet mellan förskole- och nybörjarundervisningen är att utveckla en gemensam verksamhetskultur

och sänka tröskeln i övergången. På så sätt stärker man kontinuiteten i barnets lärtig och stödet för utveckling och lärande. Skolmiljön blir också bekant för barnen under förskoleåret och övergången till grundskolan underlättas. Gemensam verksamhet och undervisning inom förskole- och nybörjarundervisningen ordnas minst tre gånger under läsåret. Förskoleundervisningen och skolan upprättar årligen en samlingsplan i slutet av september. Skolans rektor är sammankallare. Rektorn och daghemsföreståndarna ansvarar för att målsättningarna för det läroplanensliga samarbetet uppfylls och samlingsplanen som utarbetas årligen förverkligas och den årsvisa samlingsplanen genomförs. Under läsåret ordnas också det gemensam planeringstid för lärarna inom förskole- och nybörjarundervisningen.

På våren har barnet minst en gång möjlighet att bekanta sig med sin kommande skola. Arrangemangen kring besöken till den kommande skolan avtalas mellan förskoleplatsen och vårdnadshavarna.

Samarbete med olika aktörer

Kultur- och fritidstjänsterna

Borgå stads kulturläroplan Kulturstig har utarbetats tillsammans med småbarnspedagogiken och grundläggande utbildningen. Kulturstigen kompletterar skolornas och småbarnspedagogikens läroplaner. Kulturstigtjänster produceras av kulturtjänster, musikinstitutet, konstskolan, biblioteket och Borgå museum. Målet med planen för kulturförskolan är att genomföra och främja planerad kultur-, konst- och kulturarvsutbildning.

Kulturstigen berikar och kompletterar den småbarnspedagogiska verksamheten. Enheterna ska informeras om utbudet utifrån vilket de planerar sin egen verksamhet. Målet är, att alla barn få ta del av minst en kulturstigsupplevelse per läsår. Verksamhet som sker under förskoleundervisningen är avgiftsfritt för familjer. Samarbetet beskrivs i enhetens årsplan.

Styrgruppen för Kulturstigen, som består av en representant för småbarnspedagogik, övervakar och utvärderar verksamheten.

Idrottstjänsterna erbjuder verksamhet som stöd för motionsförskolan inom förskoleundervisningen. Förskoleundervisningen innehåller tre simlektioner som ordnas av idrottstjänsternas simlärare. Förskoleenheten ansvarar för transporterna. Lokalt samarbetar man även med idrotts- och motionsföreningar. Föreningarna ordnar handledning för barn och/eller personalen i sina egna grenar. Information om dessa ges separat och förskoleundervisningen använder sig av utbudet i enlighet med barngruppens behov.

Borgå domkyrkoförsamling erbjuder verksamhet som stödjer åskådningsförskolan i småbarnspedagogiken. Samarbetsutbudet grundar sig på Utbildningsstyrelsens anvisningar och Kyrkostyrelsens modell. Innehållet i verksamheten utformas också som ett samarbete mellan småbarnspedagogiken och församlingen. Församlingen granskar och uppdaterar sitt utbud årligen och informerar om det till småbarnspedagogiken. Utbudet innehåller allmänbildande verksamhet som passar alla och inte innehåller utövande av religion samt verksamhet som grundar sig på religionsutövning. Personalen ansvarar för att ta reda på vilken typ av innehåll verksamheten har och på ett tydligt sätt informera vårdnadshavarna.

Det finns inga överenskomna samlingsformer med andra församlingar i Borgå.

Borgå naturskolans mål är stöda genomförandet av naturförskolan och verksamhet i naturen. Naturskolan anordnar verksamhet för förskolegrupper. I samarbetet stöds också personalens kunskaper. Personalen kan gå med i teamet Naturpedagogik inom småbarnspedagogik, där utdelas material och tips för verksamhet.

Om annat samarbete med aktörer såsom MLL och Folkhälsan kan man komma överens enhetsspecifikt.

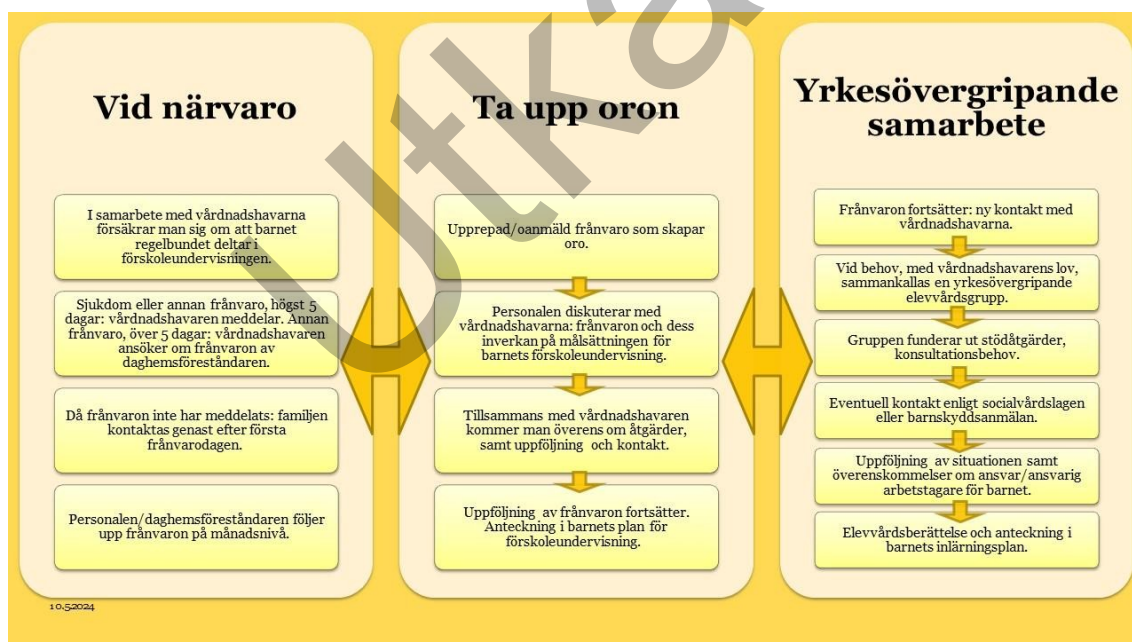
Samarbete med vårdnadshavarna

Integrationstjänster och de småbarnspedagogiska tjänsterna har en gemensam verksamhetsmodell för att inleda småbarnspedagogiken/förskoleundervisningen med familjer som har flyktningbakgrund. Närmare beskrivning finns i planen för småbarnspedagogik.

Vid behov används tolk i samarbetet med vårdnadshavarna. Användningen av tolk säkerställer ömsesidig förståelse. Tolk används vid behov till exempel i inledningssamtalet och samtalet gällande barnets inlärningsplan samt föräldrakvällar och andra tillfällen. I samarbetet med vårdnadshavarna beaktas även båda vårdnadshavarnas delaktighet i situationer där endast en av dem pratar ett främmande språk.

Stödet för barnens välbefinnande, utveckling och lärande planeras och genomförs i samarbete med vårdnadshavarna. Förskolepersonalen ansvarar för att bygga upp en konfidentiell relation och samarbetspraxis. Inom förskoleundervisningen ordnas föräldramöten där man både berättar om saker kring och rutiner för förskoleundervisningen och gör vårdnadshavarna delaktiga i planeringen av förskoleundervisningen. Förskolepersonalen ordnar samtal med vårdnadshavarna om sådant som rör barnet. Tillsammans med vårdnadshavarna utarbetas inlärningsplanen för barnets förskoleundervisning före höstlovet. Planen revideras vid behov under läsåret och dess förverkligande granskas på våren. Dagliga möten och samtal med vårdnadshavarna är betydande tillfällen för att både ge och få respons. Observationen och den pedagogiska dokumentationen nyttjas för att berätta om barnets vardag. Om barngruppens verksamhet berättas också regelbundet i ett vecko- eller månadsbrev.

I samarbetet med vårdnadshavarna säkerställs barnets deltagande i förskoleundervisningen. Över fem dagars ledighet (ej sjukdom) från förskoleundervisningen ska ansökas skriftligt från daghemsföreståndaren. Om oro uppstår bör personalen diskutera frågan med vårdnadshavarna så tidigt som möjligt. En verksamhetsmodell för barnets oroande frånvaro och för att inleda ett bredare yrkesövergripande samarbete har beskrivits nedan.

Verksamhetsmodell för barnets oroande frånvaro och yrkesövergripande samarbete.

I daghem kan det finnas föräldraföreningar, vars verksamhet stöder daghemmens arbete med småbarnspedagogik.

Stödmaterial: [Sekretess och dataskydd inom småbarnspedagogiken](#)

4. Principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen ska följa de allmänna målen för förskoleundervisningen och målen för verksamhetskulturen.

4.1. Mångsidiga arbetssätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetssätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens utveckling och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetssätt.

Arbetssätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärtid. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetssätt i grupper, parvis och självständigt. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetssätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetssätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetssätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetssätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetssätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

Inom förskoleundervisningen är arbetssätten både ett verktyg för och ett objekt för inläringen. Det centrala är att man använder arbetssätt som främjar växelverkan och samarbetet. Utöver självständigt arbete lär barnet sig att arbeta och lära sig tillsammans med andra. Inom förskoleundervisningen betonas pedagogiken och metoderna för småbarnspedagogik, till exempel olika former av lek.

Utvecklande av lek både inomhus och utomhus förutsätter att vuxna:

- anknyter sig till verksamheten med barnen,
- är medvetna om den egna rollen i leken som vuxen (stödja, visa modell, observera etc.),
- är fördjupade i leken, handleder barnen i deras lek och handlingar,
- leder barnen till meningsfull verksamhet,
- tillämpar roll-lekar, föremålslekar och fysiska lekar även i ledd verksamhet,
- fäster uppmärksamhet till att berika och förnya leken,
- aktiverar lekar med regler och vuxna deltar i dem,
- utvecklar lekmiljöerna tillsammans med barnen,
- möjliggör och tryggar tid för lek och lekro,
- möjliggör varje barns delaktighet och deltagande i leken.

Utöver leken ska förskoleundervisningen stöda rörelse och vara aktivitetsbetonad, upplevelserik, experimentell och utforskande. Valet av arbetssätt påverkas av ändamålsenligheten av olika arbetssätt med tanke på uppgiften, olika sätt att lära sig och barnens handlingssätt. Inläringen stärks via många kanaler genom att använda olika sinnen. Inläringen stöds med mångsidiga arbetssätt, redskap och metoder, till exempel genom att illustrera och verbalisera verksamheten och lärmiljön. Barnen deltar i planeringen och valet av arbetssätt. I verksamheten används både barnledd och vuxenledd arbetsstil.

Arbetssätten modifieras och varieras utifrån personalens självutvärdering och den respons som fås av barnen och vårdnadshavarna. Förskolepersonalen utvärderar verksamheten kontinuerligt och behandlar ärenden som kommer upp. När enskilda barns och gruppens färdigheter utvecklas väljer man nya verksamhetssätt och barnen handleds att prova på olika arbetssätt.

Principen för arbete i smågrupper är att barnen och vuxna delas upp på ett ändamålsenligt sätt för att utföra verksamheten, och använda lärmiljöer och redskap på ett mångsidigt sätt. Arbetet i smågrupper ska vara planerat så att gruppens sammansättning, den vuxen eller de vuxna samt verksamhetens innehåll och mål är pedagogiskt motiverade. Grupper kan bildas enligt verksamheten eller barnens behov och intressen, enligt ålder eller över gruppgränserna. Sammansättningarna ska variera beroende på situation, behov och verksamhet. De vuxna ska också arbeta i olika smågrupper och med olika barn. Barnen ska ha möjlighet att skapa en relation till alla vuxna i grupper och ingå i olika kamratgrupper, och ibland även större grupper.

Man kan till exempel ägna sig åt ledd verksamhet, lek eller motion, vistas ute eller äta i smågrupper. Verksamheten i en liten grupp kan också basera sig på habiliteringsbehov eller tillämpning av ett särskilt program (t.ex. Kili, Kuttu, Kaveri-kerho, Familjen Kippin, språkundervisning i svenska).

Undervisnings- och handledningsmetoderna ska variera på det sätt som situationen och innehållet kräver.

Arbete i par

Vuxna kan fördelas så att man turas om att undervisa och stödja barnen. En person undervisar/ansvarar för undervisningen och en annan observerar, så att man får mer detaljerad information som baserar sig på observation. Man kan också fördela arbetet så att en undervisar och en annan assisterar.

Teamundervisning

De vuxna turas flexibelt om att handleda gruppen.

Parallell/samtidig undervisning

Alla undervisar/handleder samtidigt samma sak för sina egna grupper. När man arbetar vid olika stationer lär varje vuxen ut olika innehåll, och barnen rör sig från station till station.

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer samt pedagogik på flera nivåer bildar en helhet. Grundprinciperna i valet av arbetssätt är verksamhet, kreativitet och delaktighet. Barnen deltar i planeringen och valet av arbetssätt. I planeringen och genomförandet av gruppens verksamhet ska personalen även beakta hur barnens individuella egenskaper och behov, såsom styrkor och talanger, temperament och kognitiv stil, kan stödjas.

För planeringen av arbetssätt används också Digistigen, Kulturstigen och utbud av idrottstjänsters och Naturskolan.

4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen⁶⁵ utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns utveckling, lärande och välbefinnande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evalueringsslutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga personalen inom förskoleundervisningen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag⁶⁶ är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Läraren inom förskoleundervisning ska använda information om barnet i planeringen av förskolegruppens verksamhet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp⁶⁷ varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och utvärderingen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen och lärmiljöerna.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och lärande. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons⁶⁸ om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering⁶⁹. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, utveckling och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Utbildningsanordnaren har rätt att trots sekretessbestämmelserna få och lämna sådana uppgifter som är nödvändiga med tanke på barnets undervisning. I kapitel 5 föreskrivs om överföring av information i anknytning till stöd. Utbildningsanordnaren bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande bestämmelser iakttas⁷⁰.

65 Lag om grundläggande utbildning 22 § och Förordning om grundläggande utbildning 14 §

66 Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

67 Lag om grundläggande utbildning 22 §

68 Förordning om grundläggande utbildning 10 §

69 Lag om grundläggande utbildning 22 §

70 Lag om grundläggande utbildning 40 § och 41 §

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens utveckling och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas kan barnen ges ett intyg⁷¹ över deltagande i förskoleundervisningen. Intyget ges på begäran av vårdnadshavaren. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

PORVOO BORGÅ

Självbilden och självuppfattningen hos ett barn i förskoleundervisningen är under utveckling. Därför är det betydelsefullt hurdan respons och hurdant stöd barnet får i sitt lärande. Uppmuntrande och sporrande respons stärker självkänslan och inlärningsmotivationen samtidigt som det stöder utvecklingen av barnets personlighet. Syftet med återkopplingen är att lyfta fram barnets styrkor som inlärare och att visa för barnet de saker där han eller hon med hjälp av sina styrkor har möjlighet att lära sig och utvecklas.

Utvärderingen och responsen ska riktas framför allt på hela inlärningsprocessen, inte endast slutresultatet. Ett lyckat eller misslyckat arbete, en lätt eller svår uppgift eller ett arbete som barnet bedömt på en färdig skala är inte tillräckliga för att ge barnet respons på vad som varit lyckat i uppgiften eller vad i uppgiften som varit svårt och varför. Med hjälp av utvärdering av och respons på processen får barnet information om sina färdigheter att planera, styra, genomföra och utvärdera sitt eget arbete och om hur han eller hon samarbetar med andra. Den vuxna ska handleda barnet i att varsebli sitt eget tänkande och sin verksamhet och hjälpa barnet att förstå sitt lärande. När barnet har tillräckligt mycket information om sitt eget kunnande och saker som det måste öva på och om sig själv som inlärare, och barnet får planera sin egen verksamhet och sitt arbete, kan det även ta ansvar för sitt lärande. På så sätt blir barnet expert på sitt eget lärande och hos barnet uppstår ett ägandeskap till dess eget lärande.

I rättvis utvärdering är utvärderingen för det första mångsidig. Mångsidig utvärdering består av utvärderingsinformation som sammanställts och dokumenterats på olika sätt, till exempel genom observation, erfarenheter och barnens alster. För det andra är utvärderingen mångfacetterad, vilket betyder att i utvärderingen deltar barnet självt, vårdnadshavarna, förskolepersonalen och andra barn i förskolan samt övriga personer som arbetar med barnet. Utvärdering genomförs i en kontinuerlig dialog och växelverkan mellan de olika parterna. Med barnet och vårdnadshavarna för man regelbundet under förskoleåret diskussioner om lärandet, uppförandet och arbetsfärdigheterna. Den respons som barnet får är rättvis när barnet vet vilka målsättningar och förväntningarna som finns och har fått tillräckligt mycket handledning, undervisning och stöd för sitt arbete med en ny sak. Barnets självutvärdering och åsikter skrivs ner i barnets plan.

Uppföljning och utvärdering av barnets beteende riktas mot följandet av de gemensamt överenskomna reglerna och handlingssätten, alltså mot hur barnet tar andra barn och vuxna samt miljön i beaktande. Barn lär sig beteende som hör samman med olika situationer, till exempel vid

fester inom förskoleundervisningen eller på besök. Barnen övar på att sporra och hjälpa varandra, dela med sig av sitt eget kunnande och lära sig tillsammans, att lyssna på andra och turas om men också att framföra sina egna åsikter och ställa frågor.

Utvärderingen av arbetet riktas mot de kunskaper och färdigheter som krävs i arbetet, till exempel på att planera och inleda arbetet, upprätthålla arbetet och samarbete med andra, lösa problem, be om hjälp och slutföra arbetet. Barnet ska sätta upp egna mål för inläringen, planera sitt eget arbete och dess genomförande och delta i utvärderingen.

För att planera verksamhet och stöd för barnets inläring samlas information in på olika sätt och från olika källor. Medel och metoder för kartläggning av inlärningsfärdigheterna och för planering och utvärdering inom förskoleundervisningen i Borgå:

- Hitta Språket. Kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet i förskoleklass. 2019. Skolverket.
- LukiMat – Bedömningsmaterial för bedömning av de matematiska färdigheterna i förskolan. 2011. NMI. Koponen, T., Salminen, J., Aunio, P. & Polet, J.
- SpråkPeda del 2 och 3, för flerspråkiga barn
- Observation av färdigheter i grundläggande motorik, [Skidi- ja Skillireilit](#)
- inlärningsplan för barnets förskoleundervisning
- SpråkPeda del 1, utvärdering av en språkmedveten lärmiljö i varje grupp
- verktyget Verksamhetssätt för utvärdering av det pedagogiska stödet
- verktyget för att bedömma nuläget i motion
- gruppvasu
- Valssi – ett kvalitetsutvärderingssystem för småbarnspedagogik
- enkät för vårdnadshavare minst vart tredje år

Pedagogisk dokumentation som arbetsmetod för kontinuerlig utvärdering och utveckling

Personalen observerar och använder pedagogisk dokumentation för att utveckla verksamheten också tillsammans med barnen och vårdnadshavarna. Dokumentationen av verksamheten blir pedagogisk först när dokumenten, det vill säga den lagrade informationen, behandlas och används i praktiken för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla en målinriktad verksamhet.

Den pedagogiska dokumentationen planeras i gruppen i förväg, så att man vet hur, av vem och med vilka redskap dokumentationen ska ske enligt vad man kommit överens om på dags-, vecko- och månadsnivå (t.ex. årsklocka). För projekt och processer kan man planera dokumentationen i förväg och även under pågående verksamhet i enlighet med de idéer och behov som kommer fram. I verksamheten ansamlas också kontinuerligt olika typer av information och dokument som produceras av barnen, personalen och vårdnadshavarna. Gruppens personal väljer på ett systematiskt sätt och enligt behov ut de dokument som ska användas för utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten. I gruppvasu preciseras metoderna och verktygen för den pedagogiska dokumentationen.

Varje barngrupp använder:

- barnets inlärningsplan för förskoleundervisning
- barnets digitala tillväxtmapp
- digital gruppvasu
- vecko- eller månadsbrev om verksamheten för vårdnadshavare

Exempel på andra verktyg och metoder för dokumentation:

- barnets alster, teckningar, målningar och andra hantverk, kan även fotograferas
- samtal, intervjuer
- barnets egen dokumentation under arbetet, exempelvis genom att rita sina tankar, upplevelser och känslor i visuell form = "anteckningar"
- barnets egna berättelser, sagotering, ljudinspelningar
- bilder och videofilmning: man avbildar också barnens alster, lekar etc. genom hela processen,

- avbildning och offentliggörande i olika skeden: digitala plattformar såsom verksamhetsstyrningssystemet, fotoram,
- projektvägg: beskrivning av ett projekt på en vägg med bilder, texter etc.
- byggande av ett projekt i ett rum
- animationer, kamerapenna, videopensel
- vecko- eller månadsbrev om verksamheten, blogg
- inlärningsberättelser (learning story)
- sociogram: kartlägga och synliggöra relationerna mellan barnen
- möten med barnen
- andra avtalade sätt att skriftligen dokumentera vuxnas observationer

se även Digistigen i Borgå.

Stödmaterial:

[Pedagogisk dokumentation](#)

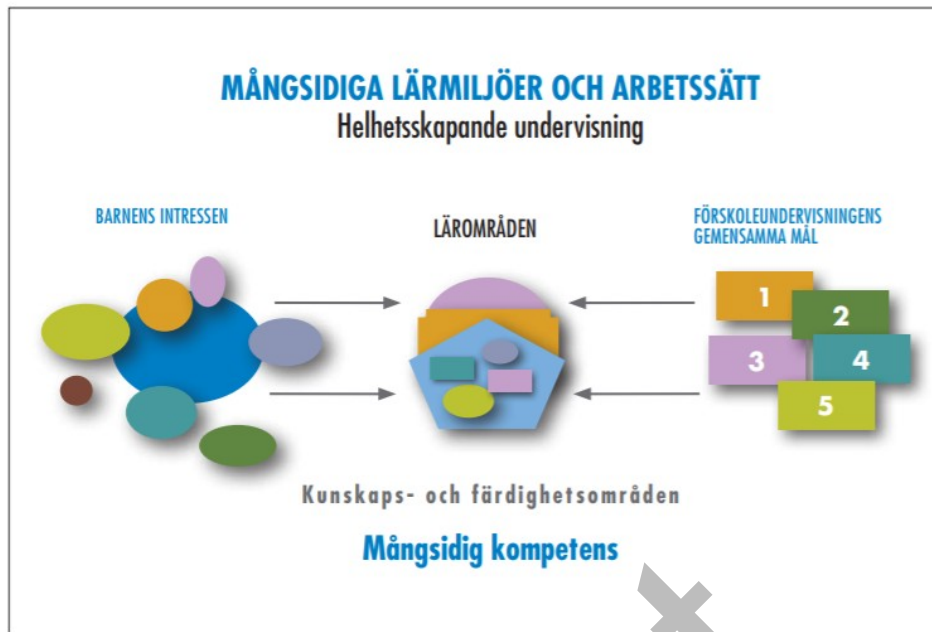
[Sekretess och dataskydd inom småbarnspedagogiken](#)

4.3. Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets utveckling och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Undervisningen och undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras enligt gruppens behov. Barnen ska ges stöd på ett förebyggande och systematiskt sätt.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Mina många uttrycksformer

Barnens förutsättningar för lärande, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.

Detaljerade mål

Den **musikaliska verksamheten** i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att **slöjda** och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får prova på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska

uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.

Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig muntligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

Språkens rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjas i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjas med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iaktta, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. I förskoleundervisningen stöder läraren varje barn i att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla. I undervisningen ska man beakta att barnen kan tillägna sig flera olika språk samtidigt.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finska/samiska/teckenspråk** ska stödjas på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iakttä **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhällsligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet är att stärka barnens intresse för samhällslig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem-. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt** perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.

Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningsenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran**. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iaktta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iaktta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygntider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iaktas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.

Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och fysisk aktivitet samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av rörelse och börja förstå sambandet mellan fysisk aktivitet, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna förutsättningar för lärande. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av rörelse och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och krafter. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spöras att röra på sig också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och rörelse och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

De gemensamma målen för undervisningen

Utgångspunkten för planeringen av förskoleundervisningen är nya och inspirerande inlärningsfarenheter, lämpliga inlärningsutmaningar och olika stödbehov. De gemensamma målen för undervisningen knyts samman med sådant som intresserar barnet. I förskoleundervisningen stöds utvecklingen av barnens inlärningsfärdigheter individcentrerat. För alla barn i förskoleundervisningen görs en kartläggning av inlärningsfärdigheterna i matematik och läskunnighet (LukiMat, Hitta språket) samt dessutom för barn med flera språk SpråkPedas del 2 och 3. De uppgifter som inhämtats genom kartläggningen utnyttjas vid planeringen av förskoleundervisningen, både för varje barn individuellt och för hela gruppen. I förskolegrupperna tillämpas dessutom olika undervisningsprogram och material, som stöder utvecklingen av barnens sociala färdigheter och emotionella kompetens. Barnen får öva upp bland annat emotionella färdigheter, självbehärskningsförmåga, problemlösning och känslokontroll. Material och program som används preciseras i gruppens plan.

När man bygger upp inlärningshelheter drar man nytta av den kompetens och de tjänster olika samarbetspartner och barnens vårdnadshavare kan erbjuda. Verksamheten kan kompletteras med temadagar, evenemang och exkursioner. Mångsidiga möjligheter att vara aktiv och att uttrycka sig bygger upp barnens kulturella identitet. Den kulturella identiteten formas genom barnens egen kultur, den omgivande kulturen och konstens värld.

Gemensamt tema för läsåret

Småbarnspedagogiken, förskole- och grundläggande undervisningen kommer överens om ett gemensamt tema eller tyngdpunktsområden för läsåret. Enheterna planerar hur temat ska behandlas under året och hur det kan förverkligas i samarbete med förskolan och grundskolan. För temat kan också förberedas något gemensamt stödmaterial (t.ex. olika arbetsgrupper, sakkunniga). Förverkligandet av temat preciseras i gruppvasu och enhetens årsplan.

Digistigen i Borgå, årsklockan för motion och Kulturstigen innehåller även gemensamma målsättningar för verksamheten.

4.3.1. Mina många uttrycksformer

Förutom det som barnen själva gör ska de årligen ges möjlighet att uppleva konst, kultur, föreställningar och konserter som andra skapat. Vid sidan av Kulturstigens aktörer finns i Borgå många privata proffs inom konst och kultur, såsom dansskolor och teatrar, musiker, författare och hantverkare. Man kan berika verksamheten i barngruppen i samarbete med dessa, exempelvis genom att bjuda in ledare/lärare till gruppen, ordna workshopar eller delta i verksamhet i andra miljöer. Många aktörer erbjuder också virtuella miljöer och föreställningar.

Barn ska läras och vägledas i korrekt och säker användning av verktyg, redskap och material och hur man tar hand om dem. Materialet ska vara tillgängligt för barnen under den tiden vi jobbar med dem. Ett enskilt barns egen produktion behövs inte varje gång, utan gemensamma projekt och produktioner kan göras i grupp. I allt arbete bör man komma ihåg att processen är viktigare än slutresultatet. Barnets glädje och den känslomässiga upplevelsen av att skapa borde vara det viktigaste.

Musik

Förutom barnmusik introduceras barn för olika musikstilar, såsom klassisk musik, folkmusik, rap och samtidamusik. Musikmåleri kombinerar konstpedagogik och bildmässigt uttryck med musik. Musikens olika rytmer och tidssignaturer (jämn takt, $\frac{3}{4}$ -takt) kan utforskas kroppsligt genom rörelse, olika slags kreativa uttrycksformer och skapande dans.

I barngruppen ska finnas olika musikinstrument. Instrument kan också göras själv av olika material.

Handarbete

- öva på att använda sax med papper och tyg
- öva på att använda nål, att trä och sy (papper, tyg)
- måla olika material (trä, sten, papper)
- tygtryck (färdiga och självgjorda stämplor, linotryck, naturmaterial)
- färgning
- mätande
- spikade, skruvande
- sågning
- slipning

Med barnen görs minst ett hantverk som håller längre, t.ex. mjuk leksak, broderad våffelduk, (duk på bordet eller bastu, tygväska), geoboard, grytunderlag. Arbetsmoment som barnen övar på:

- planering,
- ritande och planering av mönster,
- anskaffa och förbereda material och verktyg,
- arbetsfasen och slutförande av arbetet.

Bildkonst

Olika material och redskap samt tekniker används, till exempel

- krita, kol, tusch, färgpennor
- penslar, att lavera
- vattenfärger och målfärger
- trycktekniker (färdiga och självgjorda stämplat, linotryck, naturmaterial)
- digitala verktyg (ritprogram, bildredigeringsprogram, animationer, foton, egna böcker)
- olika papper
- tyger och garn
- naturmaterial
- återvunnet material
- lera
- tredimensionella verk
- att rita efter modell.

4.3.2. Språkens rika värld

I en språkmedveten verksamhet är alla språk värdefulla och synliga. Språkmedveten verksamhet bygger på gruppens undervisningsspråk och dess kvalitet samt andra språk som barnen, familjerna eller omgivningen har. Borgås starka tvåspråkighet ger naturliga möjligheter till att observera de inhemska språken. Även andra språk som används av barn och familjer görs synliga och hörbara. Språken som observeras kan också vara relaterade till ett kunskapsområde som musik eller matematik eller en familjs hobby, eller till exempel dialekter.

Barnens språkliga färdigheter och kunskaper främjas och stärks med gruppens undervisningsspråk:

- Förmåga att kommunicera.
- Förmåga att förstå språk.
- Förmåga att producera tal.
- Förmåga att använda språket.
- Språkligt minne och ordförråd.
- Språklig medvetenhet.

Språkmedvetenhet är närvarande i alla situationer. Barnet stöds för att utöka sitt ordförråd och uppmuntras att undersöka språkets strukturer (t.ex. initialjud, ramsor, avstavning) samt skriftspråket. Skrivandet kan också ske med lekskrivning eller skrivtecken från andra språk som används av barnen. Man bekantar sig med bokstäver och stavelser på ett funktionellt sätt och de kombineras med motion inomhus och utomhus.

Rekommenderat material för förskolegrupper:

- alfabet och alfabetstavlor visas på barnnivå
- beskriva lärmiljön med bilder och ord
- kort- och alfabetspel (t.ex. minnesspel med bokstäver, Alias)
- rimkort med bilder
- tillgängligt för barn:
- surplattor och datorer avsedda för barn är tillgängliga, öva t.ex. lekskrivande
- utrustning för dramalek, rollkläder, handdockor.

Språkmedvetenheten granskas ur tre olika perspektiv i enlighet med verktyget SpråkPeda: personalens arbetssätt, lärmiljön och barnets delaktighet. Personalen skapar en interaktiv atmosfär som uppskattar barnen, uppmuntrar barnen att använda språken de kan och fungerar som en språklig modell som hjälper barnen att utöka sitt ordförråd. Språken som barnen använder syns i lärmiljön. I lärmiljöerna tar man också hänsyn till barnens intressen och behov ur ett språkutvecklingsperspektiv. Barnens delaktighet stöds både på undervisningsspråket (till exempel genom bilder och upprepningar) och i samarbete med vårdnadshavarna (till exempel genom att ge en ordlista inklusive bilder på temat som behandlas med hem).

I lärmiljön finns tillgängligt för barnen mångsidigt med böcker, där även mångfald syns. Samarbetet med biblioteket eller bokbussen samt det flerspråkiga biblioteket möjliggör ett mångsidigt urval av böcker som är intressanta för barnen. För barnen läser man både texter som de själva väljer och de som personalen väljer. Lässtunderna kan livas upp med dramainslag och dialogisk läsning. Man ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika typer av texter, såsom dikter, skönlitteratur, faktatexter, tidningstexter och serier. Tillsammans reflekterar man över hur olika stilar låter och känns. Barnen uppmuntras också att berätta egna historier, till exempel med en egen saga eller skämt.

Flerspråkiga biblioteket Helmet

Stödmaterial: [Språkens rika värld](#)

4.3.3. Jag och vår gemenskap

PORVOO BORGÅ

Det närliggande samhällets förflutna, nutid och framtid

Borgå är en kulturhistoriskt betydelsefull stad vid gamla Kungsvägen. Den äldsta historien finns på det gamla befästningsområdet Borgbacken. Inom staden finns byggnader och arkitektur från många olika tidsperioder. Många konstnärer och påverkare med nationell betydelse, såsom Finlands nationalskald Johan Ludvig Runeberg och konstnär Albert Edelfelt, har verkat i Borgå. Runebergsdagen (5.2.) är en central bemärkelsedag inom finlandssvensk kultur och litteratur. I barngruppen firas Runebergsdagen med studier av Runebergs verk och gärningar samt livet under 1800-talet. Barn kommer att lära sig vad en dikt och en psalm är eller berättelser av Runebergstårtan. Med barnen kan man bekanta sig också med livet på Runebergs tid genom besök på museet i hans hem eller via virtuella besök. [Runebergin koti - Runebergs hem - YouTube](#)

Man kan bekanta sig med Edelfelts konst genom utställningen på webben eller genom att besöka Albert Edelfelts ateljémuseum. Edelfelts konst kan leda till reflektion över till exempel vad en konstnär är eller hur tidens klädsel skiljer sig från dagens. Kära ämnen för Edelfelt är havet och skärgården och syns till exempel i verket Lekande pojkar på stranden. När man betraktar Edelfelts verk kan man också stöta på åskådningspedagogiska ämnen, såsom död och begravningar (bl.a. Ett barns likfärd). [Webbutställning Albert Edelfelts ateljé](#)

Utöver teman relaterade till lokalhistoria observeras mångfalden av historia och nutid i barnens närståendekrets. Man kan behandla barnens och deras familjers närhistoria och kulturarv med hjälp av exempelvis leksaker från föräldrarnas eller mor- och farföräldrarnas barndom och andra gamla föremål samt med hjälp av bilder och berättelser. Mångsidiga exempel stöder barnens

tillväxt som medlemmar i ett samhälle som värdesätter mångfald. Samtidigt stöds barnens beredskap och färdigheter att delta i och tillhöra den finländska kulturen och det finländska samhället.

Kulturell mångfald

Det unika hos varje barn, familj och personalrepresentant är en resurs. Språk-, kultur-, och åskådandemedvetenhet finns i alla pedagogers verksamhet i vardagens alla situationer. Varje barn får bli godkänt som hen är och uppleva sin egen hemkultur och sitt språk som värdefullt. Samtidigt är man medveten om att alla situationer är lärandesituationer för barn även vad gäller det nya språket och kulturen.

Den finska och finlandssvenska kulturen och språken är en naturlig del av Borgå, vilket ger möjlighet att bekanta sig med de båda språken och kulturerna samt deras traditioner. Barnens och miljöns olika språk, kulturer, religioner, åskådning samt traditioner beaktas och anammas som en naturlig del av vardagen inom småbarnspedagogiken. Mångfald synliggörs i relation till den övriga verksamheten och barnens funderingar, inte bara i samband med temadagar. Varje barns delaktighet tillses exempelvis genom att markera viktiga platser på kartan eller genom att fundera vad som äts till frukost i deras familjer.

Åskådningsfostran

Förskoleundervisningens åskådningsfostran är allmänbildande och inkluderar alla barn. Personalens uppgift är att genomföra åskådningsfostran som en del av förskoleundervisningens verksamhet och det genomförs för alla barn i gruppen som en gemensam verksamhet. Den är icke-bindande och icke-konfessionell reflektion, utforskande, lek och upplevelserik verksamhet där barnet får vidga sina perspektiv i världen. Åskådningsfostran innehåller inte religiöst utövande.

Man bekantar sig med åskådningar och religioner samt religionslöshet utgående från vilka åskådningar som finns i gruppen och vad barnen är intresserade av. Pedagogernas uppgift är att skapa en grund för medvetenhet om och förståelse för mångfald. Olika synsätt och uppfattningar kommer naturligt fram i vardagen och genom barnens funderingar och skapar möjlighet att undersöka och bekanta sig med likheter och olikheter i barnens och familjernas åskådningar.

Man berättar om åskådningsfostran karaktär för vårdnadshavarna till exempel i samtalet gällande planen för barnets inläring eller föräldrakvällar. Man kan beskriva för vårdnadshavarna hur barnens reflektioner ofta uppstår spontant, till exempel vid en död insekt som hittats på gården, och att åskådningsfostran inte alltid handlar om en förplanerad stund eller ett besök som hemmen informeras om i förväg. Pedagogisk dokumentation kan också användas för vårdnadshavarna verksamhet som innefattar åskådningsfostran och barnens reflektioner kring temat.

När barnet börjar i förskolan diskuteras frågor som rör familjens övertygelse med vårdnadshavarna och relaterade överenskommelser, till exempel om mat, hygien eller kläder eller åskådningsfostran, antecknas i basuppgiftsblanketten i fältet, som är avsett för detta. Barnet och familjen bemöts alltid som individer utan förutfattade meningar om de värderingar eller seder de representerar.

Om man ordnar verksamhet som innehåller religionsutövning, såsom julkyrka, ska man **alltid** ordna alternativt program med liknande innehåll som ska vara pedagogiskt motiverad och förberett. Alla vårdnadshavarna ska i god tid informeras om alternativen, så att de kan avgöra vilken verksamhet deras barn ska delta i. Inget av verksamhetsalternativen ska framställas som bättre än de övriga, och personalen ska fästa uppmärksamhet vid hur de pratar om de olika verksamheterna och barnens deltagande.

I den finländska förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen firas många traditionella högtider, såsom julfest, vårfest och självständighetsdagen. Dessa gemensamma fester är avsedda för alla elever.

Dessa fester får inte vara religiösa evenemang, och det ordnas inga alternativa evenemang för dem. De gemensamma festerna får också ha religiösa inslag, t.ex. en psalm. Om psalmer eller andra religiösa inslag ingår i en fest på daghemmet ska vårdnadshavarna informeras om detta i

förväg. Vid en fest kan man göra det möjligt för alla familjer att delta genom att placera religiöst innehåll alldeles i början eller slutet. Personalen säkerställer att det är möjligt att komma eller gå under festen på ett diskret sätt och utan att väcka uppmärksamhet.

Barngruppen eller enheten sammanställer en festkalender/årsklocka eller en mångkulturell festkalender, som förutom de högtider som ingår i det finländska kalenderåret innehåller de viktigaste högtiderna i familjernas religioner, åskådningar och kulturer, inklusive barnens födelsedagar. Förverkligandet av detta preciseras i gruppens pedagogiska plan.

Stödmaterial:

[Åskådningsfostran i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen | Utbildningsstyrelsen \(oph.fi\)](#)

[Anvisning om gemensamma fester, religiösa evenemang och anordnande av åskådningsfostran inom småbarnspedagogiken](#)

[Anvisning om förskoleundervisningens åskådningsfostran samt om gemensamma fester och religiösa evenemang](#)

4.3.4. Jag utforskar min omgivning

PORVOO BORGÅ

Personalen drar nytta av de stunder och situationer som den dagliga verksamheten erbjuder för att stödja **matematiskt tänkande**. Den vuxna använder medvetet olika begrepp och handleder barnen att tala om matematiska begrepp såsom tid, barnets ålder, årstider, former, antal, placeringar och förhållanden. I en situation där barnen väntar på något kan man räkna hur många barn som står i kö, hur många som är på plats den dagen, hur många som är borta, vem som är först och sist. Leksaker och material kan sorteras, klassificeras, jämföras och ordnas. I lekar och rörelselekar kan man öva på positionsbegrepp, såsom under, ovanpå, bredvid, framför, bakom. Matematik ingår i många olika situationer. Under en utflykt i skogen kan man exempelvis jämföra saker, i handarbete mäter man och bedömer man och i sång- och ramslekar räknar man antal och lär sig talföljder.

I lärmiljön ska barnen ha tillgång till redskap och material som stödjer det matematiska tänkandet. Olika digitala lärospel finns färdigt på läsplattor.

Materialet nedan kan finnas i varje grupp.

Klassificera, jämföra och sortera

- material för att sortera t.ex.: pennor, kapsyler, knappar, snäckor, löv, stenar

Siffror och uppdelning av tal

- Kapla klossar
- Multilinkar + kort
- Plusplus klossar
- Lego
- tärningar

- minst för hälften av gruppen: äggkartong och 10 knappar
- för lärare: 20-pärlband eller lika många som barn i gruppen

Material för tiobassystem

- minst för hälften av gruppen: mattepåsar med nummerkort 1-9, kort med antal/prick-kort 1-9, fingerkort 1-9, 10 pinnar, (5+5)
- pärlband
- läromedelspengar
- för att mäta: färdiga mått, linjal, den egna kroppen
- för lärare: snabbavläsningskort

Matematiska spelen

- Domino
- Afrikas stjärna
- Halli Galli
- Pop for Numbers
- A4-spel: ett mer, lika många, två mer

Utvecklingen av programmerings-tänkande stöds i en mängd olika problemlösningssituationer, såsom genom att planera och genomföra verksamhetens regler och ordning samt av stegvisa processer. Som enklast övas verksamhetens regler och ordning i vardagens verksamheter vid påklädning och i lekar med regler. Se Digistigen i Borgå.

Frågor som gäller **miljöfostran**, klimatförändringen och hållbar utveckling behandlas inom förskoleundervisningen genom barnens erfarenhetsområde och livsmiljö samt genom närmiljön. Man kan också samarbeta med lokala företag. Inom småbarnspedagogiken har en hållbar livsstil sociala, kulturella och ekonomiska dimensioner. Målet är att stärka barnens sociala och kulturella kunskaper och färdigheter så att de stödjer förmågan att agera i den situation de befinner sig i men även i framtiden tillsammans med mångfald av människor i olika gemenskaper och i föränderliga sammanhang.

Borgå erbjuder goda möjligheter att stärka barnens relation till naturen. Daghemmen har egna gårdar och natur finns i närheten. I verksamheten ska man undersöka och observera naturfenomen lära sig om växter, träd, fåglar, insekter och andra djur i omgivningen. Man kan odla växter med barnen och studera förutsättningarna för tillväxten och tillväxtprocessen.

Det ekonomiska perspektivet förverkligas inom småbarnspedagogiken bland annat genom långsiktiga och hållbara anskaffningar. Man funderar på inköpsbehov och alternativa lösningar tillsammans med barnen. Vuxna och barnen tar hand om föremål, redskap och miljön så att de hålls i gott skick längre. Man diskuterar och övar korrekt och sparsamt bruk av energi och material tillsammans med barnen samt minskning av mängden avfall i mån av möjlighet. Man kan fokusera på användning av vatten, pappershanddukar, el, pysselmateriel etc.

Med barnen funderar vi på vilket material som kunde återvändas, till exempel som limburkar eller pysselmateriel. Forskningsämnet kan också vara vilket material som förmultnar och vilket som inte gör det. Inom småbarnspedagogiken sorterar man sådant avfall som samlas in separat i enlighet med de insamlingskärl som finns i fastigheten eller i närheten: papper, kartong, bio, glas, metall, plast och batterier.

Allt runt omkring oss är teknologi, såsom kläder, redskap, leksaker, möbler. Barnens förundringar och frågor kan leda till att man undersöker glas som material och dess tillverkning. Den egna fastigheten erbjuder möjligheter att bekanta sig med olika typer av teknik. Man kan tillsammans med barnen bekanta sig med husets värme- och energiproduktion, ventilation och annan teknisk utrustning.

I Borgå har man som mål att minska matsvinnet. Daghemsgruppen beställer mat endast i enlighet med antalet bokade vårdtider. Vårdnadshavarna deltar i förverkligandet av detta genom att i god tid meddela om frånvaro som de känner till i förväg. De vuxna handleder barnen i att bedöma hur

mycket mat de vill äta och ta en lämplig portion, samt uppmuntrar barnen att äta upp den mat de har tagit på tallriken. Man kan börja med att ta en liten portion, och sedan hämta mer. Om man inte tycker så mycket om en rätt tar man bara lite på tallriken. I måltidssituationerna fokuserar vuxna på att äta i lugn och ro tillsammans med barnen. Man observerar barnens agerande och säkerställer att det inte blir en vana att slänga bort mat exempelvis på grund av brådska eller för att barnet vill någon annanstans. När man äter utan brådska blir det också lättare för barnen att lära sig känna igen känslan av mättnad. Barnen uppmuntras att prova nya rätter.

[Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas](#)

[Grön Flagg](#)

[RuokaTutka - sagor och uppgifter för hållbar utveckling](#)

4.3.5. Jag växer ja utvecklas

Fysisk aktivitet och motion

Daghemmen, familjedagvården och klubbverksamheten har utsedda motionsansvariga som träffar varandra. De motionsansvariga har hand om genomförandet och utvecklingen av motion inom sin enhet tillsammans med närchefen och enhetens motionsarbetsgrupp.

Planering och utvärdering av enhetens och barngruppens verksamhet:

- årsklockan för motion
- observation av färdigheter i grundläggande motorik, [Skidi- ja Skillireilit](#)
- mappen för handledaren i idrottslekskolan (Liikkari-mapp)
- årlig bedömning av nuläget

Motionspedagogiken ska vara en övergripande verksamhet för småbarnspedagogikens personal, som är närvarande vid varje ögonblick under dag. Med en positiv attityd och entusiasm skapar småbarnspedagogikens personal en trygg och uppmuntrande atmosfär för förskolans dag. I en trygg atmosfär uppmuntras barnen till att försöka och prova på olika saker, och på så sätt skapas möjligheter till upplevelser av framgång. För barn är rörelse en fysisk aktiv lek som kännetecknas av oförutsägbarhet, improduktivitet, regelbundenhet och fantasi. Leken spelar en viktig roll i barnets övergripande utveckling och det är därför just lek och lekfullhet är hörnstenarna i motionspedagogiken. Den vuxnas egna entusiasm och deltagande i fysiska och lekfulla aktiviteter är ett mycket betydelsefullt sätt att förbättra barns ansträngande fysiska aktivitet.

Man ökar barnens fysiska aktivitet genom att

- observera barnens färdigheter i grundläggande motorik och erbjuda barnen möjligheter till övning,
- undvika onödigt och långvarigt sittande: personalen observerar och utvärderar dagens och veckans struktur och aktiviteter samt hur mycket barnen sitter, praxisen ändras enligt behov ordna förflyttningssituationer så att de sker gradvis och minska väntesituationer,
- ordna så att alla barn inte är ute vid samma tidpunkt, så att det finns mer utrymme på gården och inomhus,

- ordna rörelse och aktivitet i eventuella väntesituationer, t.ex. röra sig till musik medan man väntar på maten,
- utvärdera och ändra regler: begränsar eller möjliggör de fysisk aktivitet, t.ex. små barn tillåts öva på att klättra upp på stolar och ner därifrån,
- bygga olika arbetsstationer,
- använda mångsidiga och aktiva arbetssätt,
- tillåta fysisk aktivitet inomhus även i andra utrymmen än gymnastiksalen:
 - möblerna placeras så att barnen kan klättra, krypa, göra kullerbyttor, röra sig på bänkar
 - markeringar på golvet och banor längs rutter där man rör sig
 - man kan skaffa olika typer av motionsredskap till gruppens utrymmen, såsom magbrädor, gymnastikklossar, bollar och madrasser.

Ledd motion

- Utomhus kan personalen ordna olika spel och lekar där man rör på sig, såsom tafatt, bollspel, brännboll, spegel, färg, olika banor. God praxis: "motionsansvarig" etc. För varje vecka utser man en motionsansvarig för utevistelsen, som ansvarar för att planera och ordna motion för de barn som vistas utomhus.
- Gymnastiksalen används kontinuerligt, gruppsspecifika användningstider eller öppna tider fördelas över hela dagen.
- Barnen får vara med i planeringen av innehåll, motionsstunder och äventyrsbanor.
- Vintermotion: varje barn får prova på att åka skidor och skridskor, på sin åldersnivå får barnen lära sig grunderna i skid- och skridskoåkning, daghemmet ska ha utrustning att låna ut, man besöker pulkabacken.
- Förskoleundervisningen innehåller tre simlektioner som ordnas av idrottstjänsters simlärare. Förskoleenheten ansvarar för transporter.

Familjer uppmuntras också att motionera tillsammans och en rörelse och välmåendepass avsedda för barn i förskoleålder ges till vårdnadshavarna. Daghemmen anordnar ett årligt motionsevenemang för familjer.

Stödmaterial: [Glädje, lek och gemensamma aktiviteter – Rekommendationer för fysisk aktivitet under de första åren 2016](#)

Måltider och matfostran

Borgå kost- och städtjänster ansvarar för tillredningen av mat för daghem och skolor. Planeringen av matsedeln baserar sig på Statens näringsdelegations rekommendationer för näringsämnen och mat för hela befolkningen och olika åldersgrupper. I planeringen beaktas säsonger, teman, högtider samt i mån av möjlighet kundresponser.

Närings- och matrekommendationer

Maten i Borgå stads skolor och daghem är laktos- och glutenfri (utom pastarätter). Därför passar maten för största delen av elever och daghemsbarn. Information angående specialkost (se även elevvårdsplan): [Information angående specialkost - Borgå kost- och städtjänster \(porvoo.fi\)](#)

Personalen informerar vårdnadshavarna om måltider.

Målet är att främja en positiv inställning till mat och ätande och att stöda mångsidiga och hälsosamma matvanor. Måltiderna är en del av barnets förskoleundervisning samt småbarnspedagogik och den ska vara ändamålsenligt ordnad och handledd. Ansvar för handledningen ligger på personalen som övervakar måltiderna. Målet för måltiden är att kvaliteten på maten uppfyller de allmänna hälsokraven och näringskraven, och att man serverar tillräckligt med mat och tillräckligt ofta, beroende på vårdagens längd. För ett barn i heldagsvård motsvarar måltiderna i daghemmet två tredjedelar av det dagliga energibehovet, för ett barn i deltidsvård en tredjedel. Barnets lunch följer tallriksmodellen: hälften av tallriken grönsaker, en fjärdedel potatis,

pasta eller ris och en fjärde del kött, fisk eller baljväxter. Bröd är en del av måltiden. På brödet breds vegetabiliskt margarin och som matdryck serveras fettfri mjölk, surmjölk eller vatten.

Barn är individer och utvecklas i egen takt. Barnet är av naturen misstänksam mot sådant som är nytt och främmande. Det är typiskt att barn förhåller sig reserverat till ny mat. Man ska smaka på ny mat till och med 10–15 gånger innan man vänjer sig. Man kan bekanta sig med mat och ingredienser genom att studera smaker, strukturer, dofter och även ljud. Vid måltiden är det den vuxna som bestämmer vad som serveras, men barnet bestämmer hur mycket det äter eller om det äter alls. Man ska inte ge upp även om barnet inte vill äta den första gången. Barnet uppmuntras äta men man trugar inte mat på barnet eller tvingar det att äta eftersom detta kan leda till att maten blir ännu mer motbjudande för barnet. Man får tack för att smaka. Också belöningssystem där något positivt följer av att man äter ska undvikas. Bröd och mjölk är en del av måltiden och används inte som belöning för att äta maten som finns på tallriken.

Det är de vuxnas uppgift att följa barnets utveckling så att barnet har goda förutsättningar att lära sig nytt och att öva upp färdigheter. Personalen ansvarar för upprätthållande av samarbetet med hemmet. Man diskuterar med vårdnadshavarna och kommer överens om gemensamma sätt med vilka man stöder barnets matvanor. Personalen samarbetar med vårdnadshavarna och vid behov med hälsojourerna inom välfärdsområdet för att lösa eventuella problem som barnet har då det gäller ätande eller näring.

Vid matbordet får barnen inte bara näring utan där förmedlas också kunskaper, färdigheter och attityder. Vid måltiden fungerar de vuxna som modeller för barnet. De vuxna har ansvar för hurdana attityder, vanor och samtalsämnen de överför till barnet. Måltiderna är trevliga stunder av samvaro. Via ord och handling strävar de vuxna efter att påverka barnets uppfattning om maten positivt. Vid matbordet pratar man om trevliga saker och måltiderna bör vara behagliga och positiva stunder. Vid matbordsdiskussioner är det bra att på ett vänligt och uppmuntrande sätt styra barnens matvanor och att tillsammans med barnen fundera bl.a. på matkultur, näring och matens ursprung. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även senast i förskolan med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

I den pedagogiska verksamheten ingår att baka och tillreda mat i liten skala. Man förbereder tillsammans med barnen festdagar som hör till den finländska kulturtraditionen eller andra fester och evenemang och sådant som serveras vid dessa. Man bakar till exempel bröd, pepparkakor och Runebergstårter med barnen. Det är bra om barnet redan från liten får delta i tillredning av mat och andra uppgifter i anslutning till måltiderna. Barnet får använda sina händer, samla erfarenheter som vidgar sinnena, uppleva glädje och känslor av att lyckas, och får dessutom känna sig nyttig då det hjälper till med gemensamma göromål.

Extra läckerheter (födelsedagsgodis, godis från resor osv.) ska inte hämtas till dagvården. Barnens födelsedagar firas på det sätt som man kommit överens med barn och vårdnadshavarna.

Efter varje måltid får barnen en xylitolpastill (morgonmål, lunch och mellanmål).

Stödmaterial:

[RuokaTutka läromedel för undervisning](#)

[Ruokakasvatus - Neuvokas perhe -ammattilaiset](#)

[Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen \(uef.fi\)](#)

Kropps- och känslöfostran

Kropps- och känslöfostran är trygghets- och sexualfostran som ges på ett sådant sätt som tar hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Det betyder att barnet övar på hur man ska uppföra sig, lär sig sina rättigheter och regler för vad som är lämpligt, och lär sig om självbestämmanderätt. Barnet får information om sin egen kropp och hur barnet ska ta hand om den. Vuxna namnger kroppens olika delar genom att använda de rätta orden för dem. Barnen övar sig att sköta om sin egen hygien och hälsa i enlighet med sin ålder.

I sexualfostran för barn ingår olika delområden, så som färdigheter att skydda och respektera sin egen integritet och andras kroppar. Barnets frågor om sexualitet besvaras sakligt enligt barnets ålder och på ett sådant sätt att inte barnet känner skam. Personalen skapar en trygg atmosfär så att barnet vågar vända sig till en vuxen med sina frågor och problem.

Med trygghetsfärdigheter avses bl.a. stöd för barnets välmående och utveckling och viktiga färdigheter för växelverkan med vilka barnets självkännedom, självkänsla och självförtroende utvecklas. Barnet får lära sig sätt att skydda sin integritet. Det är lätt att lära gränserna för vilka kroppsdelar som är privata med baddräksregeln. De delar av kroppen som täcks av baddräkten är allas privata område. Barnen lär sig vad som är lämplig beröring:

- Lämplig beröring är frivillig.
- Den känns bra.
- Den känns inte obehaglig efteråt.
- Man får inte krama eller pussa någon mot deras vilja, och inte reta eller skada någon med avsikt.
- Beröring är aldrig något hemligt, även om någon säger så.

Man kan öva med barnet, hur barnet kan agera i en situation som känns obehaglig. Barnet lär sig att säga "nej" med eftertryck, gå bort från situationen och berätta om den för en pålitlig vuxen.

(Källa: Kampman & Tukiainen 2020)

Stödmaterial:

Kehotunnekasvatuksen ja turvataitojen opettaminen varhaiskasvatuksessa. Materiaalipaketti käytännön työn tueksi. 2020. A. Kampman ja A. Tukiainen.

Väestöliitto: [Kropp- och känslöfostran](#)

4.4. Preciseringar gällande språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk⁷². Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

*Förskoleundervisningen för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.*

⁷² Lag om grundläggande utbildning 10 §

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Det särskilda målet för förskoleundervisningen för **romska barn** är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål och flerspråkiga barn** få mångsidigt stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas med en målinriktad och språkmedveten undervisning och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Om kommunen ordnar förberedande undervisning, kan barn med invandrarbakgrund delta i den. Om barnet kan följa förskoleundervisningen, kan det övergå till förskoleundervisning redan innan den förberedande undervisningen har avslutats⁷³.

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbåd på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbåd på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbåd på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på

språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbadsläraren ska konsekvent använda enbart språkbadsspråket. Barnen ska spöras att använda språkbadsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbad i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och den framtida språkbadsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

4.4.1. Förskoleundervisning för flerspråkiga barn och barn med främmande språk i Borgå

Inom förskoleundervisningen stöds språkkunskaperna för flerspråkiga barn och barn med ett främmande språk som modersmål samt den språkliga och kulturella identiteten och självkänslan hos dessa barn. Inom förskoleundervisningen synliggörs flerspråkigheten i en språkmedveten lärmiljö där språken ständigt är närvarande överallt. Mer om språkmedveten verksamhet i kapitel Språkens rika värld.

När barnet först börjar lära sig svenska fäster man särskild uppmärksamhet vid att stödja barnets delaktighet: en atmosfär utan brådska och accepterande växelverkan samt stödmeter för att

förstå och uttrycka sig. Aktiv observation, handledning och stöd hjälper barnet att också bli en aktiv aktör i kamratgruppens lekar. Att bli delaktig stärker barnens upplevelser av sig själva som en viktig medlem av samhället och främjar integrationen.

Förutsättningar för att lära sig svenska är att barnet kan sitt eget modersmål och att svenska lärs på ett målinriktat sätt. För barn med annan språklig bakgrund observeras och kartläggs barnets kunskaper i svenska redan innan förskoleåret och under förskoleåret. Personalen samlar in information om barnets språkkunskaper genom observationer och genom att dokumentera barnets tal och språkbruk. Framför allt ägnar man uppmärksamhet åt hur barnet kan språket och inte på vad det ännu inte kan. Som stöd för observationerna och dokumentationen används verktyget SpråkPeda, som personalen använder för att 1) bedöma och utveckla lärmiljöerna inom småbarnspedagogiken ur språkmedvetenhetsperspektiv, 2) i samarbete med vårdnadshavarna granska språkvärlden för barn med ett främmande eller fler språk och 3) följa upp hur kunskaperna i svenska utvecklas för barn med ett främmande språk eller fler språk.

Del 2 och 3 i verktyget SpråkPeda vägleder iakttagelsen av barnets språkkunskaper och behov av lärande inom de mest centrala delområdena för språkutvecklingen: interaktionsfärdigheter, färdigheter i språkförståelse, färdigheter i att producera tal, färdigheter i att använda språket, språkligt minne och vokabulär samt språkmedvetenhet. Regelbunden uppföljning av färdigheterna fungerar som en grund för planeringen av rättidig språkmedveten undervisning. I barnets inlärningsplan antecknas mål för språkinläring, åtgärder och genomförandet undervisningen.

Utvecklingen av kunskaperna i svenska främjas målinriktat och är pedagogiskt planerade tillsammans med barnen och de vuxna. Målet är att stödja barnets språkutveckling i svenska och en funktionell flerspråkighet, där barnet har lärt sig vardagens grundläggande ordförråd och använder det på ett naturligt sätt i olika situationer. Det centrala i undervisningen i svenska är att barnet utökar sitt ordförråd, övar begrepp och förstår instruktioner.

Undervisningen och handledningen i svenska sker planmässigt och regelbundet både i vardagliga situationer och i undervisningstillfällen. I planeringen av verksamheten beaktas det att alla situationer är lärsituationer och att hela personalen har pedagogiskt ansvar. När man arbetar med barnen använder man ett bra vardagsspråk, exakta uttryck samt beskriver och förklarar ord och begrepp för barnet. Talet konkretiseras med gester, ansiktsuttryck och genom att åskådliggöra med konkreta föremål och saker. Snabba teckningar och användning av bilder i lärmiljön och dagligen i olika situationer hjälper smidigheten i vardagen och att förstå och lära sig svenska.

Vid planeringen av verksamheten beaktas barnets styrkor, kompetensområden, intressen och barnets specifika sätt att lära sig. Undervisningen ska vara funktionell, mångkanalig, lekfull och stödja barnets delaktighet. För att stärka språkinläringen och känslan av att höra till gemenskapen är det ändamålsenligt att ha en stressfri och accepterande växelverkansatmosfär samt att använda bilder och konkreta föremål som stöd för att förstå och uttrycka sig. Verksamheten ska ha en tydlig struktur och innehålla många upprepningar och rutiner. Barnet förses med modeller för rikt språkbruk till exempel genom ordlistor och barnlitteratur relaterade till olika situationer eller ämnesområden.

I Borgå inleds undervisningen som förbereder för den grundläggande utbildningen för sex år gamla barn och den gäller barn vars modersmål är något annat än finska eller svenska. I den förberedande undervisningen deltar barn vars språkkunskaper ännu inte är tillräckliga för att kunna följa förskoleundervisningen. Förberedande undervisning rekommenderas, om barnets kunskapsnivå i svenska språket ligger under nivån elementär språkfärdighet stadd i utveckling (A1), utvärderat med SpråkPeda verktygets tredje del.

På basis av bedömningen av språkkunskaperna diskuterar man med vårdnadshavarna om barnets behov av förberedande undervisning. Undervisningsspråket i den förberedande undervisningen är svenska eller finska beroende av om barnet kommer att gå vidare till svensk- eller finskspråkig grundläggande utbildning. Daghemsföreståndaren föreslår (en blankett med vårdnadshavarens underskrift) att barnet ska få undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen under förskoleåret.

Se Läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen.

Stöd i det egna modersmålet

Starka kunskaper i det egna modersmålet stöder inlärnigen av ett nytt språk, uppbyggnaden av barnets språkliga identitet och skapar en grund för att lära sig nya kunskaper och färdigheter. Språkvärlden för ett flerspråkigt barn granskas i samarbete med vårdnadshavarna genom att använda del 2 i verktyget SpråkPeda som grund för samtalet. Inom förskoleundervisningen synliggörs de språk som barnet använder och barnet uppmuntras att använda alla språk som det kan i olika situationer.

Ansvar för att stödja det egna modersmålet ligger hos vårdnadshavarna. Personalen och vårdnadshavarna kan fundera tillsammans över tillvägagångssätt för att stödja barnets modersmål. I samarbetet kan man till exempel komma överens om att bekanta sig med vokabulären för ett tema som behandlas inom förskoleundervisningen i hemmet på barnets modersmål. Överenskomna verksamhetssätt kan antecknas i barnets plan.

Inom förskoleundervisningen kan man för barn med flera språk ordna undervisning i deras eget modersmål (1 lektion per vecka) om det finns fyra eller fler barn på enheten (kan vara i olika ålder) som representerar samma språkgrupp, och om en lärare i det aktuella språket är tillgängligt. Daghemsföreståndaren informerar sakkunnig inom småbarnspedagogiken om undervisningen i det egna modersmålet. Daghemsföreståndaren ansvarar för lärarens rekrytering och frågor som rör anställningsförhållandet. Vid behov hjälper den sakkunniga föreståndaren med att rekrytera lärare i olika språk. Den sakkunniga koordinerar anordnandet av undervisningen samt konsulterar vid behov läraren i det egna språket vid planeringen av innehållet i undervisningen. Daghemsföreståndaren antecknar språken och undervisningstimmarerna för undervisning i det egna modersmålet i årsplanen. Gruppens lärare antecknar undervisningen i det egna modersmålet i barnets plan.

5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grunden för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter i anknytning till lärande eller deltagande i förskoleundervisning ska förebyggas till exempel med hjälp av mångsidiga arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning samt samarbete mellan lärarna och med den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande⁷⁴ som en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. I förskolegruppen och på verksamhetsstället ska lärmiljöerna utformas så att de lämpar sig för alla barn. I det praktiska genomförandet av undervisningen ska barnens olika förutsättningar att lära sig beaktas.

I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång i enlighet med lagen om grundläggande utbildning⁷⁵. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används benämningen stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång. För den plats där förskoleundervisning ordnas används i huvudsak begreppet verksamhetsställe för förskoleundervisning och i stället för elevspecifika stödåtgärder används benämningen barnspecifika stödåtgärder.

5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Ett barn som har svårigheter att delta i undervisningen har rätt att få gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder till stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen⁷⁶. Gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder ska ordnas i enlighet med inkluderande principer. Gruppsspecifika stödformer som inleds tillräckligt tidigt stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Om de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga ska barnspecifika stödåtgärder planeras, ordnas och beslutas om i enlighet med barnets bästa och utan dröjsmål. När barnets bästa utreds ska barnets åsikter beaktas i alla frågor som gäller barnet. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och utveckling. I kapitel 5.2 föreskrivs om de gruppsspecifika stödformerna och i kapitel 5.3 om de barnspecifika stödåtgärderna.

I läsårsplanen ska man beskriva hur de gruppsspecifika stödformerna planeras, genomförs och utvärderas. Dessutom ska man beskriva strukturerna, tillvägagångssätten, arbets- och ansvarsfördelningen, det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet och samarbetet med vårdnadshavarna i samband med ordnandet av stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen.

5.1.1. Principer för att ordna stöd

Målet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder är att säkerställa att alla barn har möjlighet att lära sig och fungera i en grupp i enlighet med målen för förskoleundervisningen. Syftet med stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning⁷⁷ är att möjliggöra barnens rätt att få undervisning som tar hänsyn till deras behov och deras rätt att delta i förskoleundervisning.

I förskoleundervisningen ska man se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. På det sättet stöder man barnens positiva uppfattning om sig själva.

⁷⁴ Lag om grundläggande utbildning 20 b § (1090/2024)

⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 4 a kap.

⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 20 a §

⁷⁷ Lag om grundläggande utbildning 20 a §

Mångsidig respons och information om lärandet ska systematiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset synliggörs lärandet för barnen och hur lärandet framskrider. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning innebär dels lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna, dels lösningar som tillgodoser barnens individuella behov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid digital och fysisk tillgänglighet samt vid att förebygga och identifiera svårigheter i lärande i ett tidigt skede.

Med svårigheter i lärande avses till exempel svårigheter när det gäller språkliga färdigheter, läs- och skrivfärdigheter och utveckling av matematiska färdigheter. Svårigheter i lärande kan också höra samman med motoriska och perceptuella utmaningar. Förutom i lärandet kan ett barn ha svårigheter på grund av utmaningar i sociala relationer, reglering av känslor, uppmärksamhet eller beteende.

Med hjälp av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ska barngruppens behov beaktas så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås⁷⁸, till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Med undervisningsarrangemang som utgår från gruppens behov och med gruppsspecifika stödformer främjar man alla barns lärande, delaktighet och engagemang i förskolegemenskapen. Genom undervisningsarrangemang och gruppsspecifika stödformer som ges i rätt tid är målet att göra det möjligt för varje barn att delta i gruppens gemensamma verksamhet.

Barnet har rätt till barnspecifika stödåtgärder⁸⁰ om barnet trots undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer har svårt att lära sig och delta i förskoleundervisningen. En ska inledas när en lärare eller speciallärare inom förskoleundervisningen lägger märke till att undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga för att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Också annan personal, elevvårdstjänsternas personal eller vårdnadshavaren kan ta initiativ till en bedömning av behovet av stödåtgärder. I kapitel 5.3.1 föreskrivs närmare om bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder.

Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning som ges i en förskolegrupp bildar en helhet med elevvården. Tillsammans främjar de förutom lärande och deltagande även barnens delaktighet och engagemang i gruppen. Med hjälp av elevvården ska man främja och upprätthålla barnens lärande, psykiska och fysiska hälsa samt sociala välbefinnande. Elevvården genomförs i första hand som gemensam elevvård och den är en central form av stöd för deltagande i förskoleundervisningen. Med den gemensamma elevvården påverkar man i första hand hela gemenskapens verksamhetskultur. Det är viktigt att bygga upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur för att barnens olika behov ska kunna tillgodoses på ett effektivt sätt. I lagen om elev- och studerandevård⁸¹ föreskrivs om rätten att få elevvårdstjänster inom ramen för den individuella elevvården samt om de anställdas skyldighet att kontakta elevvårdstjänsterna. I kapitel 6 föreskrivs närmare om elevvården.

78 RP 114/2024 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till lagar som har samband med den, s. 82–83

80 Lag om grundläggande utbildning 20 a §

81 Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

I Borgå stad är det resultatenheten för stöd för barnet som svarar för koordineringen och ordnandet av stöd till barn inom småbarnspedagogik samt stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning. Vid resultatenheten arbetar speciallärare inom småbarnspedagogik samt barnskötare inom stöd för barnet. Chef för resultatenheten är servicechefen inom stöd för barnet, som fattar förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen samt om nivån på och formerna för stöd inom den kompletterande småbarnspedagogiken. Förvaltningsbesluten fattas i verksamhetsstyrningssystemet.

Inom småbarnspedagogiken i Borgå finns det en arbetsgrupp för stöd till barn, som omfattar direktören för småbarnspedagogik, servicechefen inom småbarnspedagogik, servicechefen inom stöd för barnet, två daghemsföreståndare samt speciallärare inom småbarnspedagogik. Arbetsgruppen utvärderar och utvecklar stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt utvärderar ett jämlikt förverkligande av stöd för barn i Borgå. I arbetsgruppen för stöd till barn behandlas behoven av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifikt och barnspecifikt stöd samt stöd inom småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen i fråga om strukturella arrangemang. Arbetsgruppen sammanträder regelbundet, ungefär sex gånger per verksamhetsår.

De strukturella arrangemangen och stödformerna i Borgå är:

- Stärkande av personalens kompetens och specialpedagogiska kompetens i anknytning till förverkligandet av stödet med hjälp av utbildning och experter.
- Lösningar för personalens dimensionering och struktur (barnskötare inom stöd för barnet).
- Lösningar för barngruppens storlek och struktur (resurskoefficient 2 eller 2,8).
- Undervisning och konsultation av speciallärare inom småbarnspedagogik i enheten/gruppen.
- Tolknings- och biträdestjänster, användning av hjälpmedel och beaktande av tillgänglighet.

I Borgå är det resultatenheten för stöd för barnet som ansvarar för att ordna grupp- och barnspecifika biträdestjänster inom förskoleundervisningen. Vid resultatenheten för stöd för barnet arbetar barnskötare som placeras i enheterna för småbarnspedagogik och förskoleundervisning som tilläggsresurser, som grupp- och barnspecifika biträdestjänster. I förskoleundervisningen kan biträdestjänsten riktas till ett enskilt barn, flera barn eller hela förskolegruppen. Biträdestjänster kan ges antingen på deltid eller heltid.

Förskoleundervisningen och den kompletterande småbarnspedagogiken genomförs i den grupp som anvisats barnet. Det dagliga ansvaret för att planera, genomföra och utvärdera stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning ligger hos personalen inom förskoleundervisningen. Daghemsföreståndaren ansvarar för genomförandet av stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning i sin enhet. Speciallärarna inom småbarnspedagogik fungerar samordnat som stöd för enheten som sakkunniga inom specialpedagogik och barns utveckling och lärande. De sakkunniga inom småbarnspedagogiken fungerar som stöd för personalen vid planeringen av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer (allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket) enligt behov. Daghemsföreståndaren, servicechefen inom stöd för barnet, en speciallärare inom småbarnspedagogik och en sakkunnig inom småbarnspedagogik utarbetar en gemensam plan i början av verksamhetsåret och den utvärderas regelbundet under verksamhetsperioden. Planen är en del av enhetens årsplan. Daghemsföreståndaren svarar för dokumenteringen.

Observation av barn och kartläggning av deras inlärningsfärdigheter inleds genast när förskoleundervisningen börjar. För varje barn i förskoleundervisning görs kartläggningar av inlärningsfärdigheterna för att lära sig att läsa och de matematiska inlärningsfärdigheterna. Syftet med kartläggningarna är att strukturera målen för och genomförandet av undervisningen på gruppnivå.

I förskoleundervisningen i Borgå används som kartläggningar:

- Hitta Språket. Kartlägningsmaterial i språklig medvetenhet i förskoleklass. 2019. Skolverket. Inlärningsfärdigheterna kartläggs på nytt helt eller delvis i oktober-november för de barn vars färdigheter varit utvecklade. Inlärningsfärdigheterna kartläggs ännu på nytt i mars-april för de barn vars färdigheter varit utvecklade på hösten. Resultaten av kartläggningarna beskrivs endast i ord i planen för barnets lärande.
- LukiMat – Bedömning av lärandet: Bedömningsmaterial för bedömning av de matematiska färdigheterna i förskolan. NMI. 2011. Koponen, T., Salminen, J., Aunio, P. & Polet, J. LukiMat-kartläggningen görs i tre skeden under förskoleåret. Resultaten av kartläggningarna beskrivs endast i ord i planen för barnets lärande.
- För bedömning av nivån på kunskaperna i svenska hos barn som inte talar svenska som modersmål används verktyget SpråkPeda (avsnitten 2–3).

Med vårdnadshavarna diskuteras barnets inlärningsfärdigheter, resultaten av kartläggningarna, arbetsfärdigheterna samt färdigheterna att arbeta i grupp. Läraren i småbarnspedagogik antecknar dessa saker i planen för barnets lärande i förskoleundervisningen och gör upp en plan för undervisningen före höstlovet. Uppnåendet av målen och effekterna av den undervisning som barnet får följs upp regelbundet och utvärderas i samarbete med vårdnadshavarna och barnet. Utvärderingen antecknas i planen för barnets lärande.

I Borgå träffas daghemsföreståndaren, förskolegruppens lärare och specialläraren inom småbarnspedagogik tre gånger under verksamhetsåret i gruppen för inlärningsstöd (GIS). Gruppen sammanträder i september-oktober, november och mars-april. Gruppen utvärderar och planerar helheten för lärande och deltagande i förskoleundervisning på grupp- och individnivå. Föremål för utvärdering och planering är undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifika stödformer, behov av barnspecifika stödåtgärder samt behov av elevvård (psykolog- och kuratorstjänster) eller behov av annat sektorsövergripande samarbete. Vid varje möte diskuteras också barnets inlärningsfärdigheter och den information som kartläggningarna ger. På gruppens sista möte förbereder man sig för möten för informationsöverföring från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och utvärderar förskoleåret i sin helhet.

Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att sammankalla gruppen för inlärningsstöd. Läraren inom småbarnspedagogik antecknar de undervisningsarrangemang som stöder lärandet och de gruppsspecifika stödformer som kommit fram i diskussionen i gruppens plan (gruppvasu). Ärenden som gäller ett enskilt barn antecknas i planen för barnets lärande i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik diskuterar med vårdnadshavaren vad som har diskuterats och överenskommit i gruppen för inlärningsstöd.

5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av stöd har ofta upptäckts redan innan barnet inleder förskoleundervisningen. När barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska nödvändiga uppgifter som gäller ordnandet av undervisningen överföras trots skyldigheten att iaktta sekretess⁸². Det är viktigt att information också överförs när barnet byter grupp eller verksamhetsställe eller när barnet övergår till förskoleundervisning som ordnas av en annan

utbildningsanordnare. Utbildningsanordnarna har ansvar för att skapa och utveckla smidiga rutiner för överföring av information.

Samarbete med förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och vårdnadshavaren tryggar kontinuiteten i barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskoleundervisningen och om åtgärdernas inverkan ska användas i förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken haft hjälpmedel, om barnet fått tolkningstjänster, barnspecifik assistenttjänst eller om barnet regelbundet eller på heltid fått undervisning av en speciallärare i en mindre grupp kan man vid övergången till förskoleundervisningen bedöma behovet av barnspecifika stödåtgärder och planera genomförandet av stödet utan att först ge grupp-specifika stödformer.

När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med stödet inom förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Om barnet utöver förskoleundervisningen också använder andra tjänster inom småbarnspedagogiken ska personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning.

PORVOO BORGÅ

Med tanke på undervisningen och ordnandet av verksamheten är det viktigt att de som arbetar med barnet har väsentlig information om barnet. I fråga om barn som har fått intensifierat eller särskilt stöd inom småbarnspedagogiken bedöms behovet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning innan förskoleundervisningen inleds tillsammans med vårdnadshavarna och vid behov med en sektorsövergripande samarbetsgrupp. Den sändande parten ansvarar för informationsöverföringen. Den mottagande parten tar hand om möjligheter att bekanta sig.

Övergång från förskoleundervisning till grundläggande utbildning

I april-maj ordnas gemensamma informationsöverföringsmöten mellan förskolan och den kommande skolan om barn som börjar skolan. Förskoleundervisningens personal och skolan kommer överens om ett allmänt möte för informationsöverföring. Syftet med informationsöverföringen är att informera den blivande läraren om gruppens och de enskilda barnens styrkor samt om de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och de grupp-specifika stödformerna som använts. Till informationsöverföringsmötet tas med en av vårdnadshavarna godkänd plan för barnets lärande i förskoleundervisningen och ett sammandrag av LukiMat-bedömningen och Hitta Språket-kartläggningen för alla barn. I fråga om barn med ett främmande språk som modersmål överförs dessutom del 2 i SpråkPeda och en blankett som motsvarar nivån på språkkunskaperna i del 3. Även barnet ska ha möjlighet att berätta om sig själv i övergångsskeden. I mötet deltar förskoleundervisningens lärare, specialläraren inom småbarnspedagogik, den blivande klassläraren, specialläraren och rektorn samt anställda från skolans elevvård.

I fråga om barn som fått barnspecifika stödåtgärder ordnas ett separat informationsöverföringsmöte. Detta avtalas av specialläraren inom småbarnspedagogik tillsammans med närskolan. Till mötet kallas förutom vårdnadshavaren även de samarbetsparter som deltagit i barnets ärenden från fall till fall. Med vårdnadshavarnas tillstånd används planen för barnets lärande vid informationsöverföringen. Om behovet av barnspecifika stödåtgärder fortsätter i skolan, skickar läraren inom småbarnspedagogik ett krypterat e-postmeddelande till rektorn med planen för barnets lärande i sin helhet. I ärenden som gäller ett enskilt barn kallas dessutom med vårdnadshavarens tillstånd vid behov en ansvarig ledare för

eftermiddagsverksamheten till mötet. Även barnet ska ha möjlighet att berätta om sig själv i övergångsskeden.

5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen⁸³. Gruppsspecifika stödformer ska ges som ett tillägg⁸⁴ till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer är att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att i gruppen tillämpa sådana undervisningsarrangemang och stödformer som gynnar flera barn. På detta sätt främjar man alla barns lika rätt till lärande och ser till att arrangemangen för att ordna undervisningen är lämpliga för barnen och att arrangemangen baserar sig på behoven av stöd för lärandet.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör en central del av verksamhetskulturen och ger förutsättningar för alla barns delaktighet, lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Kompetensen hos lärarna och den övriga personalen, det yrkesövergripande samarbetet samt att utveckla och leda dessa utgör grunden för undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande.

Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras lokalt och arrangemangen är direkt knutna till behoven i både förskolegruppen och hela förskolan. I kapitel 4.2 föreskrivs närmare om utvärderingen och utvecklingen av lärarnas pedagogiska arbete. Planeringen och utvärderingen av undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska ledas separat för varje verksamhetsställe och grupp.

Med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses till exempel att bilda undervisningsgrupperna på ett sådant sätt att läraren har möjlighet att beakta barngruppens behov och styrkor. Med undervisningsarrangemang avses också undervisning som tar hänsyn till barnens många olika behov och förutsättningar, såsom differentiering. Genom differentiering av undervisningen beaktas inte bara stödbehoven, utan även barn som kommit längre i sitt lärande och som då erbjuds fler utmaningar. Språkmedveten undervisning hör till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och den stöder barnens språkliga utveckling samt hjälper barnen att förstå och lära sig begrepp inom olika kunskaps- och färdighetsområden (se kapitel 4.3).

Arbetsätten och lärmiljöerna inom förskoleundervisningen ska utformas så att barnens rätt att lära sig och fungera i en kamratgrupp förverkligas med hänsyn till barnets bästa. I enlighet med förskoleundervisningens inkluderande värdegrund ska man vid planering och genomförande av pedagogiska arrangemang i första hand använda tillvägagångssätt där det stöd barnet behöver ges som en del av kamratgruppens verksamhet.

Pedagogiska arrangemang inbegriper dagliga aktiviteter och andra regelbundet återkommande aktiviteter samt att skapa en tydlig och förutsägbar dagsrytm för barnet. Sensitiva och tillgängliga sätt att samverka och kommunicera är en del av de pedagogiska lösningar som stöder förutsättningarna för lärande. Dessa kan vara kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika tekniska lösningar. För att barnets behov ska bli tillgodosedda är det nödvändigt att personalen använder gemensamma och konsekventa pedagogiska arbetssätt och metoder samt olika former av differentiering

⁸³ Lag om grundläggande utbildning 20 b §

⁸⁴ Lag om grundläggande utbildning 20 b §

Strukturella arrangemang möjliggör att man enligt behov genomför pedagogiska arrangemang i gruppen. Till strukturella arrangemang hör arrangemang som främjar lokalernas tillgänglighet och som genomförs med hänsyn till behoven i barngruppen. Till strukturella arrangemang hör också att minska antalet barn i gruppen samt lösningar som gäller personalens dimensionering och/eller struktur så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås i gruppen. I gruppen kan till exempel assisterande gruppsspecifik personal arbeta. Utbildningsanordnaren svarar för att personalen har tillräcklig kompetens när det gäller att upptäcka behov av stöd och att genomföra stöd. Personalens kompetens kan bland annat stärkas med hjälp av fortbildning och konsultation som ges av en speciallärare.

Gruppsspecifika stödformer

I lagen om grundläggande utbildning definieras tre gruppsspecifika stödformer⁸⁵. De gruppsspecifika stödformerna är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Gruppsspecifika stödformer ska tilldelas resurser och ges systematiskt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med de gruppsspecifika stödformerna är att i ett tidigt skede och på ett förebyggande sätt tillgodose barnens många olika behov av stöd i gruppen. Stödformer i grupp möjliggör också kamratlärande, delaktighet och deltagande i förskoleundervisningens verksamhet. En förutsättning för att genomföra stödformerna är samarbete mellan läraren, specialläraren och den övriga personalen och att de tillsammans skapar en gemensam uppfattning om behoven av stöd i förskolegruppen och hos de barn som hör till gruppen.

Gruppsspecifika stödformer kräver ingen barnspecifik bedömning och inte heller en plan eller ett förvaltningsbeslut, utan de ska planeras som en del av förskoleundervisningens verksamhet⁸⁶. Utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ordna gruppsspecifika stödformer enligt barnens behov. Gruppsspecifika stödformer ska planeras i lärsplanen för förskoleundervisningen utifrån det kända behovet. De gruppsspecifika stödformerna preciseras under förskoleåret enligt de behov som framkommer i förskoleundervisningen.

Syftet med **allmän stödundervisning**⁸⁷ som ges av en lärare är att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen innebär allmän stödundervisning att verksamheten i förskolegruppen differentieras och den ges i huvudsak i flexibla mindre grupper med hänsyn till barnens behov av stöd. Allmän stödundervisning anknyter i första hand till lärområdena. Allmän stödundervisning ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt och ges så ofta det behövs. Stödundervisningen kan också ges i förebyggande syfte och tillgodose barnens behov av stöd som beror på kortvarig sjukfrånvaro. Allmän stödundervisning ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Allmän stödundervisning kan även ges av en annan lärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när den allmänna stödundervisningen planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Syftet med **stödundervisning i undervisningsspråket**⁸⁸ som ges av en lärare är att stärka barnens färdigheter i undervisningsspråket, vilket stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Stödundervisning i undervisningsspråket är språkmedveten undervisning. Stödundervisning i undervisningsspråket ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt enligt barnens behov så att så många barn som möjligt kan dra nytta av den. Stödundervisning i undervisningsspråket kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning. Stödundervisningen ges som en del av undervisningen i förskolan så ofta det behövs. Stödundervisning i undervisningsspråket ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Stödundervisning i undervisningsspråket kan även ges av en annan lärare. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

85 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

86 RP 114/2024 rd, s. 61–62

87 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

88 Lag om grundläggande utbildning 20 b §

Med **undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning** avses undervisning som ges av en speciallärare, som bygger på specialpedagogisk kompetens och som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen. Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare. Undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ska fokusera på stödbehov och svårigheter som observerats på hela gruppens nivå och som kan åtgärdas genom stöd och undervisning av en speciallärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ges till hela förskolegruppen, men den möjliggör också undervisning för mindre barngrupper. Gruppernas storlek ska baseras på det observerade behovet och grupperna ska bildas flexibelt.

Specialläraren kan också ge konsultation som riktar sig till läraren och den övriga personalen som arbetar i gruppen. Med konsultation avses att fråga råd och att undervisningspersonalen diskuterar med varandra för att hitta en lösning samt att en speciallärare ger råd till en lärare eller någon annan som hör till personalen i frågor som gäller barnen eller undervisningen. Konsultation av en speciallärare kan också gälla den undervisning som ges av specialläraren i förskolegruppen, och då stärker konsultationen till exempel lärarens och personalens kunskande, eller så kommer man överens om gemensamma principer för samundervisning och kompanjonundervisning.

5.2.1. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande i Borgå

De undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är till sin natur både pedagogiska och strukturella. Planeringen av de strukturella arrangemangen för nästa verksamhetsperiod inleds under våren i samarbete med daghemsföreståndaren, servicekoordinatoren, servicechefen inom stöd för barnet samt enhetens speciallärare inom småbarnspedagogik. Under verksamhetsperioden granskar daghemsföreståndaren och specialläraren inom småbarnspedagogik om de strukturella arrangemangen är tillräckliga och för eventuella ändringsbehov till arbetsgruppen för stöd till barn.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande i enskilda enheter och grupper antecknas i årsplanen. Strukturen för samarbetet i anslutning till detta beskrivs närmare i kapitel 5.1.1. Personalen har till sitt förfogande ett verktyg för verksamhetssätt för och utvärdering av det pedagogiska stödet, vilket är tillgängligt på Teams-plattformen för småbarnspedagogik. Sakkunniga inom småbarnspedagogik handleder vid behov personalen i planeringen och genomförandet av de pedagogiska arrangemangen. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, såsom differentiering, språkmedveten undervisning, lärmiljöer och arbetssätt, preciseras i gruppens plan (gruppväsu). För dokumenteringen svarar läraren inom småbarnspedagogik.

Gruppspecifikt stöd

Daghemsföreståndaren svarar för genomförandet av gruppspecifikt stöd. Gruppens lärare bedömer regelbundet behovet av gruppspecifikt stöd. Dessutom bedöms stödbehoven i gruppen för inlärningsstöd och på det sektorsövergripande samarbetsmötet för barnet.

Daghemsföreståndaren ansvarar för att det planerade stödet har antecknats i årsplanen och preciserats i gruppens plan (gruppväsu).

Den undervisning som ges av specialläraren i samband med annan undervisning planeras i samarbete med daghemsföreståndaren och gruppens lärare. Specialläraren genomför undervisningen i samarbete med gruppen. Undervisningen kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning samt som undervisning i mindre grupper.

Gruppens lärare svarar för att identifiera behovet av *allmän stödundervisning och stödundervisning i undervisningsspråket* samt för planeringen och genomförandet av den. Det identifierade behovet ska genast tillgodoses i undervisningen. Speciallärarna inom småbarnspedagogik deltar vid behov i utvärderingen, planeringen och genomförandet av undervisningen.

Allmän stödundervisning anknyter i första hand till lärområdena och undervisningens innehåll och en central åtgärd är att differentiera verksamheten enligt barnens behov. I differentieringen ska man också beakta barn som har kommit längre i sitt lärande. Stödundervisning i undervisningsspråket genomförs för hela gruppen, inte barnspecifikt. Stödundervisningen anknyter till ett identifierat behov, till exempel att berika ordförrådet, producera beskrivande tal eller stärka färdigheterna att förstå språket.

Vid identifieringen av behovet av stödundervisning utnyttjas observation, kartläggning av barnens inlärningsfärdigheter och andra redskap för uppföljning och utvärdering som definieras i kapitel 4.2. Språkmedveten undervisning med praxis beskrivs i kapitel 4.3.2 och undervisning för flerspråkiga barn i kapitel 4.4.1. Läraren planerar målen för stödundervisningen och sätten att genomföra den i gruppens plan (gruppväsu).

5.3. Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Ett barn har rätt att få barnspecifika stödåtgärder⁸⁹ utan dröjsmål om de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga. Barnspecifika stödåtgärder ska ges utgående från det individuella behovet och regelbundet. Ett barn kan få flera barnspecifika stödåtgärder enligt sina stödbehov. I samband med barnspecifika stödåtgärder har barnet också rätt att få gruppsspecifika stödformer.

Barnspecifika stödåtgärder ska ordnas på basis av en bedömning av behovet av stöd och ett beslut om stöd med hänsyn till barnets bästa och i första hand på barnets eget verksamhetsställe för förskoleundervisning⁹⁰. Genomförandet av stödåtgärderna ska beskrivas i planen för genomförande av barnspecifikt stöd⁹¹.

Regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning genomförs i barnets förskolegrupp i samband med annan undervisning eller i smågrupp. Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare avses undervisning under en långvarig period, till exempel en termin eller ett läsår.

Barnets individuella behov är utgångspunkten för planeringen av undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning i förskolegruppen. När undervisning av en speciallärare ges i smågrupper, avses med smågrupp en sådan förskolegrupp som har bildats för att genomföra barnspecifikt stöd och möjliggöra undervisning som ges av en speciallärare. Storleken på en smågrupp definieras lokalt. Undervisning som ges av en speciallärare som en barnspecifik stödåtgärd kan även genomföras som individuell undervisning om det är ändamålsenligt med tanke på barnets behov av stöd.

89 Lag om grundläggande utbildning 20 c § (1090/2024)

90 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

91 Lag om grundläggande utbildning 20 e § (1090/2024)

Undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp ges på heltid. En smågrupp kan vara en specialgrupp eller en förskolegrupp med färre barn i vilken barnet deltar under den tid förskoleundervisningen pågår.

Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare.

Barnspecifika tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel gör det möjligt för barnet att delta i undervisning i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Med **tolkningstjänster** avses tolkningstjänster som tillhandahålls genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänster har barn med hörselskada, synhörselskada eller talskada som behöver tjänsten för att kunna delta i förskoleundervisningen. Tolkningstjänsterna ska ordnas enligt barnets behov.

Barnspecifika biträdestjänster blir aktuella när andra arrangemang till stöd för lärande och deltagande och en assisterande personalresurs inte stöder barnets jämlika deltagande i förskoleundervisningen. Ett barnspecifikt biträde stöder barnets deltagande i gruppens verksamhet tillsammans med den övriga personalen i gruppen. Under förskoleundervisningen kan biträdet också hjälpa andra barn så att läraren kan undervisa barnet med hänsyn till barnets individuella behov.

Med **hjälpmedel** avses hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i förskoleundervisningen och som stöder barnets möjligheter att lära sig och fungera i förskolegruppen i enlighet med målen för undervisningen. De hjälpmedel som krävs för deltagande i undervisningen ska ordnas enligt barnets behov och så att de finns tillgängliga för barnet i gruppen och individuellt. Hjälpmedlen är en del av undervisningsmaterialen. Det är viktigt att de personer som arbetar med barnet kan bekanta sig med användningen av de hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i undervisningen samt vid behov handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av dem. Hjälpmedel som behövs för medicinsk rehabilitering⁹² ordnas inte som en barnspecifik stödåtgärd.

Lärarna och den övriga personalen i förskolegruppen ska samarbeta⁹³ när de barnspecifika stödåtgärderna genomförs, och åtgärderna kan kräva att en speciallärare konsulteras. När stödåtgärderna planeras kan man också konsultera andra sakkunniga än specialläraren vid verksamhetsstället för förskoleundervisning. Beslut om detta fattas i enlighet med utbildningsanordnarens anvisningar.

Vid behov ska man samarbeta sektorsövergripande i samband med planeringen och genomförandet av barnspecifika stödåtgärder. Detta är ändå inte en förutsättning för att stödåtgärderna ska kunna genomföras.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande i synnerhet när de barnspecifika stödåtgärderna inte stöder barnet och barnets situation som helhet eller när den svåra situationen utgör en risk för barnets fysiska eller psykiska hälsa eller sociala välbefinnande. Barnspecifika stödåtgärder som förskoleundervisningens personal genomför ska alltid fokusera på att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning och ersätter inte social- och hälsovårdstjänster.

5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd

När man granskar helheten av stöd ska man alltid för varje enskilt barn bedöma vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Barnets egna åsikter ska utredas⁹⁴ och beaktas på det sätt som barnets ålder och utveckling förutsätter. Barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare ska ges möjlighet att delta⁹⁵ i bedömningen av barnets behov av stödåtgärder.

⁹² Förordning om medicinsk rehabilitering (1015/1991)

⁹³ Lag om grundläggande utbildning 20 c §

⁹⁴ Lag om grundläggande utbildning 20 d § (1090/2024)

⁹⁵ Lag om grundläggande utbildning 20 d §

Vid bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd⁹⁶ ska man ta reda på behovet av stöd när det gäller lärande och deltagande i förskoleundervisning, förverkligade undervisningsarrangemang och gruppsspecifika stödformer samt eventuella förverkligade barnspecifika stödåtgärder. Utgående från dessa bedöms vilka stödåtgärder som bäst stöder barnet. I bedömningen får man behandla endast sådan information som är nödvändig för att planera och genomföra stödåtgärder.

Frånvaro I första hand ska gruppsspecifika stödformer tillämpas också för att stödja barn som reagerar med beteende. Barnet kan också stödjas med barnspecifika stödåtgärder om det är barnets bästa.

Läraren inom förskoleundervisningen⁹⁷ ansvarar för bedömningen av behovet av stöd. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, gör lärarna bedömningen tillsammans. Vid behov deltar en speciallärare i bedömningen.

Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter sektorsövergripande kompetens, deltar vid behov dessutom elevvårdstjänsternas personal eller andra sakkunniga i bedömningen⁹⁸. I första hand samarbetar man alltid yrkes- och sektorsövergripande med familjen och med elevvårdstjänsternas personal enligt lagen om elev- och studerandevård⁹⁹ när man sköter barnets ärenden. Med vårdnadshavarens samtycke kan man be andra sakkunniga från social- och hälsovårdstjänsterna¹⁰⁰ att delta i bedömningen av barnets behov av stöd. Sektorsövergripande samarbete stöder bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder. Sektorsövergripande samarbete, ett medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som fogas till beslutet krävs ändå inte för planering, genomförande eller beslut om stöd.

Om barnet inom småbarnspedagogiken fått pedagogiska, strukturella eller vårdinriktade stödformer¹⁰¹ eller stödtjänster¹⁰², beaktas uppgifterna om hur dessa genomförts och effekten av dem vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått tolkningstjänster eller hjälpmedel och om behovet fortsätter när barnet övergår till förskoleundervisningen kan dessa barnspecifika stödåtgärder inledas utan att gruppsspecifika stödformer först ges. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid eller haft en barnspecifik assistenttjänst och om stödtjänsten har tillgodosett barnets behov och varit förenlig med barnets bästa, kan bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inledas redan innan förskoleundervisningen inleds.

5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd

Utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd ska en plan för genomförande av stödet utarbetas¹⁰³. Planen utarbetas av läraren inom förskoleundervisningen¹⁰⁴. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, bereder de planen tillsammans. Vid behov deltar specialläraren i utarbetandet av planen för genomförande av stödet. Planen ska utarbetas i samarbete¹⁰⁵ med barnet och vårdnadshavaren eller med en annan laglig företrädare för barnet. Planen kan dock utarbetas utan vårdnadshavarens bidrag, om vårdnadshavaren väljer att inte medverka.

Av planen ska det framgå

- vilka barnspecifika stödåtgärder barnet behöver utgående från bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd
- motiveringar för varför barnspecifika stödåtgärder behövs eller inte behövs

96 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

97 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

98 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

99 Lag om elev- och studerandevård 3 §

100 Lag om elev- och studerandevård

101 Lag om småbarnspedagogik 15 b § (1183/2021)

102 Lag om småbarnspedagogik 15 c § (1183/2021)

103 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

104 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

105 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

- eventuella andra uppgifter och utredningar som man använt sig av i bedömningen av behovet av stöd
- hur de barnspecifika stödåtgärderna ska genomföras
- hur genomförandet av de barnspecifika stödåtgärderna och deras effekter ska följas upp¹⁰⁶.

När man planerar och genomför barnspecifika stödåtgärder ska man beakta pedagogiska och strukturella arrangemang som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen i gruppen. När genomförandet av stödåtgärderna planeras och utvärderas ska barnets tankar och åsikter beaktas.

Planen för genomförande av barnspecifikt stöd ska användas när beslutet om stöd fattas. Beslutet om stöd fattas i enlighet med planerade stödåtgärder.

Vid behov, dock minst en gång per läsår¹⁰⁷, ska man bedöma om genomförandet av planen och stödåtgärderna är tillräckliga för att tillgodose barnets stödbehov. Om barnets behov så kräver ska bedömningen göras oftare.

Om barnet har fått barnspecifika stödåtgärder i förskoleundervisningen, ska informationen om hur stödet genomförts och effekterna av stödet beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet i förskoleundervisningen har haft tillgång till personliga hjälpmedel, barnspecifika tolknings- eller biträdestjänster eller undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid i smågrupp ska detta beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av barnspecifika stödåtgärder ska bedömas i övergångsskedet och genomförandet av stödet ska planeras i samarbete med den grundläggande utbildningen. Inom den grundläggande utbildningen ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas för eleven och ett beslut om stöd ska fattas i enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen¹⁰⁸.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder kan sektorsövergripande samarbete i första hand med elevvårdstjänsternas personal stödja planeringen av de barnspecifika åtgärderna. Samarbete är ändå inte en förutsättning för att ett beslut om stödåtgärder ska kunna fattas. Ett utlåtande kan vara till hjälp när utbildningsanordnaren fattar beslutet. Det stöd som ges av personalen inom förskoleundervisningen ska alltid fokusera på att stödja lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen, och beslutet kan inte grunda sig på enbart en psykologisk eller medicinsk bedömning. Ordande av undervisning och barnspecifika stödåtgärder ersätter inte sådana tjänster som någon annan än utbildningsanordnaren är skyldig att organisera, till exempel välfärdsområdet.

5.3.3. Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut¹⁰⁹ om de barnspecifika stödåtgärderna som barnet ska ges. Beslutet ska fattas utan dröjsmål när behovet av barnspecifika stödåtgärder har bedömts och en plan för genomförande av stödåtgärderna har utarbetats. I förfarandet i samband med förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen¹¹⁰ iakttas.

Innan förvaltningsbeslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra barnet och dess vårdnadshavare eller lagliga företrädare i enlighet med förvaltningslagen¹¹¹. Hörandet kan genomföras antingen skriftligt eller muntligt. Utbildningsanordnaren kan fatta ett positivt eller negativt beslut. Beslutet ska motiveras i enlighet med förvaltningslagen¹¹². I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och eventuella andra utredningar i anknytning till bedömningen av stödbehovet och planen som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

106 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

107 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

108 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014

109 Lag om grundläggande utbildning 20 f § (1090/2024)

110 Förvaltningslag (434/2003)

111 Förvaltningslag 34 §

112 Förvaltningslag 45 §

Trots initiativ av vårdnadshavaren eller andra personer som nämns i kapitel 5.1 är det inte nödvändigt att fatta ett förvaltningsbeslut om det på basis av bedömningen av behovet av stöd¹¹³ anses att barnet inte behöver barnspecifika stödåtgärder och de som har deltagit i bedömningen av stödbehovet är överens. Ett negativt förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om vårdnadshavaren kräver det trots att man i bedömningen kommit fram till att barnet inte behöver barnspecifikt stöd. Om det på basis av bedömningen av stödbehovet framkommer att det inte finns några som helst behov av barnspecifika stödåtgärder behöver man inte göra upp en detaljerad plan för genomförande av barnspecifikt stöd.

Barnet och vårdnadshavaren har rätt att i ärendet få ett beslut som uppfyller förvaltningslagens krav på förvaltningsbeslut och som de kan begära omprövning av¹¹⁴. Förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder kan verkställas utan laga kraft¹¹⁵. Att verkställa beslutet innan det har vunnit laga kraft är väsentligt med tanke på rättsskyddet. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas, om behovet av stöd förändras.

I förvaltningsbeslutet ska de barnspecifika stödåtgärderna fastställas utgående från den bedömning av barnets stödbehov och den plan som utarbetats för genomförande av stödet¹¹⁶. I beslutet bestäms enligt barnets behov av stöd om följande:

- regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning
- undervisning som ges av en speciallärare på heltid i smågrupp
- tolkningstjänster
- biträdestjänster
- hjälpmedel

Beslutet innehåller endast sådana barnspecifika stödåtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning¹¹⁷ och som genomförandet av barnspecifikt stöd kräver. I beslutet beskrivs inte planen för genomförande av barnspecifika stödåtgärder.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar barnspecifika stödåtgärder, fattas beslutet av barnets boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren¹¹⁸.

5.3.4. Barnspecifikt stöd i Borgå

Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd och plan för genomförandet barnspecifikt stöd

Barnspecifikt stöd ordnas som specialundervisning i smågrupp, som samundervisning eller som individuell undervisning av gruppens personal och av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

113 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

114 Lag om grundläggande utbildning 42 § (959/2015) och Förvaltningslag 46 § (581/2010)

115 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

116 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

117 Lag om grundläggande utbildning 20 c §

118 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

En bedömning av behovet av barnspecifikt stöd görs om de gruppspecifika stödformerna inte är tillräckliga. I bedömningen utreds vilka stödåtgärder som bäst stöder barnet. En central samarbetsform vid bedömningen av stödbehovet är ett sektorsövergripande samarbetsmöte dit vårdnadshavarna och med vårdnadshavarens tillstånd yrkespersoner inom elevhälsotjänsterna samt andra parter som deltar i barnets ärenden bjuds in. För sammankallandet av det sektorsövergripande samarbetsmötet svarar specialläraren inom småbarnspedagogik. I det sektorsövergripande samarbetsmötet bedöms behovet av barnspecifika stödåtgärder, avtalas om de praktiska arrangemangen för det barnspecifika stödet samt om praxisen för uppföljning och utvärdering av genomförandet av stödet. Läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik antecknar i samarbete bedömningen av barnets behov av barnspecifikt stöd i planen för barnets lärande. Behovet av stöd och genomförandet av stödet bedöms regelbundet i samarbete med vårdnadshavaren och alltid när behovet av stöd förändras.

Om ordnandet av barnspecifika stödåtgärder är förenat med behov av strukturella arrangemang, bedömer specialläraren inom småbarnspedagogik saken tillsammans med daghemsföreståndaren. Vid behov lägger de fram ett förslag om ett strukturellt arrangemang för arbetsgruppen för stöd till barn. Arbetsgruppens verksamhet beskrivs närmare i kapitel 5.1.1.

Det barnspecifika stödet planeras i planen för barnets lärande i samarbete med vårdnadshavaren. För planen svarar läraren/lärarna i gruppen. Vid behov deltar specialläraren inom småbarnspedagogik i utarbetandet av planen.

Beslut om stöd

I samband med det sektorsövergripande samarbetsmötet sköts hörandet av barnet och vårdnadshavaren för förvaltningsbeslutet. För hörandet svarar en speciallärare inom småbarnspedagogik. Specialläraren inom småbarnspedagogik bereder ett förslag till planerade barnspecifika stödåtgärder för servicechefen inom stöd för barnet, som fattar ett förvaltningsbeslut. Förvaltningsbeslutet bifogas till uppgifterna om barnet i verksamhetsstyrningssystemet. Planen för genomförandet av det barnspecifika stödet utnyttjas när beslutet om stödet fattas. De barnspecifika stödåtgärderna utvärderas regelbundet, minst två gånger under verksamhetsåret. Ett nytt förvaltningsbeslut fattas om stödbehovet ändras i samband med att planen för barnets lärande ses över.

När ett barn deltar i kompletterande småbarnspedagogik utöver förskoleundervisningen fattas ett förvaltningsbeslut om intensifierat och särskilt stöd och behövliga stödtjänster i enlighet med lagen om småbarnspedagogik.

5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisningen ska ordnas i samarbete så att varje barn får undervisning, fostran och stöd enligt sin utveckling och sina behov. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet

När ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Personalen inom förskoleundervisningen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Alla vårdnadshavare ska informeras om undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och om barnets rätt till gruppspecifika stödformer och vid behov till barnspecifika stödåtgärder.

Barnet deltar i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och på ett sätt som är lämpligt med tanke på barnets ålder och utveckling. Barnet ska höras och barnets åsikter ska beaktas.

Det är viktigt att personalen inom förskoleundervisningen kontakter vårdnadshavaren när det framgår att barnet har svårigheter med lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen eller när barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information till exempel om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavarna ska informeras om att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet¹¹⁹. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård kapitel 6).

5.4.2. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Inom förskoleundervisningen samarbetar man både yrkesövergripande och sektorsövergripande. Det yrkesövergripande samarbetet är ett samarbete mellan de olika yrkesgrupperna inom förskoleundervisningen som förenar deras kunskaper och färdigheter. Yrkesövergripande samarbete är centralt när man planerar och genomför undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder som är lämpliga för barnet.

Med sektorsövergripande samarbete avses verksamhet och samarbete som förenar yrkespersoner inom olika förvaltningsområden och som överskrider deras gränser. I första hand samarbetar man med elevvårdstjänsternas personal (inklusive barnrådgivning). Andra centrala samarbetsparter är andra social- och hälsovårdstjänster såsom terapijänster, fostrings- och familjerådgivningen samt barnskyddet. Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande på ett systematiskt sätt om barnet till exempel på grund av sitt hälsotillstånd, sina sociala förhållanden eller av någon annan orsak befinner sig i en livssituation som påverkar lärandet eller deltagandet i förskoleundervisningen. Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand genomföras med vårdnadshavarens samtycke. Vid samarbete ska man iakttä bestämmelser om sekretess och informationsöverföring¹²⁰.

Barnet kan under sin tid i förskoleundervisningen behöva arrangemang i samband med en kronisk sjukdom, läkemedelsbehandling och/eller diet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom till exempel när det gäller handledning och konsultation för personalen inom förskoleundervisningen.

På verksamhetsstället för förskoleundervisning samarbetar man vid behov sektorsövergripande i samband med sådan medicinsk rehabilitering som - och sjukvården ordnar och genomför samt i samband med användning av hjälpmedel. Personalen inom förskoleundervisningen ansvarar inte för genomförandet av rehabiliteringen, men samarbetar i enlighet med behovet med de sakkunniga för barnets rehabilitering. I samarbetet ska man tydligt komma överens om ansvar och principer för hur barnets rehabilitering samordnas med ordnandet av förskoleundervisningen. Arrangemangen för rehabilitering ska alltid beakta barnets bästa.

Om det under förskoleåret uppstår oro gällande barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning, tar läraren inom småbarnspedagogik upp oron med vårdnadshavaren.

119 RP 114/2024 rd, s. 12–13

120 Lag om grundläggande utbildning 40 § och 41 §

Därefter konsulterar läraren inom småbarnspedagogik vid behov specialläraren inom småbarnspedagogik eller personal inom elevvården. Från fall till fall sammankallas en sektorsövergripande arbetsgrupp inom elevvården i samarbete med vårdnadshavaren. Gruppens sammansättning baserar sig på prövning från fall till fall och på det ärende som behandlas. För sammankallandet svarar läraren inom småbarnspedagogik i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogik. Förskoleundervisningens elevvårdstjänster och principerna för utvecklingen av samarbetet beskrivs närmare i Borgå stads elevvårdsplan för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Personalen inom förskoleundervisningen och speciallärarna inom småbarnspedagogiken har ett nära och sektorsövergripande samarbete med vårdnadshavarna och de sakkunniga som deltar i barnets frågor. Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för det sektorsövergripande samarbetet tillsammans med läraren inom småbarnspedagogik. Samarbetsparter är bland annat social- och hälsovårdstjänsterna inom Östra Nylands välfärdsområde (rådgivningen, socialarbetet, specialtjänsterna, fostrings- och familjerådgivningen och funktionshinderservicen) samt olika delområden inom den specialiserade sjukvården. Under förskoleåret ordnas också ett tätt samarbete med parter som rehabiliterar barnet.

Behovet av att fortsätta de barnspecifika stödåtgärderna i den grundläggande utbildningen diskuteras redan på våren innan skolan börjar tillsammans med vårdnadshavarna och de parter som deltar i barnets ärenden. Speciallärarna inom småbarnspedagogik samarbetar med konsulterande speciallärare inom den grundläggande utbildningen vid planeringen av stödåtgärder för barn som får barnspecifika stödåtgärder vid deras övergång till den grundläggande utbildningen. I planen för barnets lärande antecknas om stödbehovet fortsätter eller om stödet avslutas.

Borgås praxis i fråga om att höra vårdnadshavaren beskrivs i kapitel 5.3.1.

5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd

5.5.1. Förlängd och tidigarelagd läroplikt

a) Förlängd läroplikt (i kraft till och med den 31 juli 2026)

Om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildning, blir barnet läropliktigt ett år tidigare¹²¹. Läroplikten upphör¹²² när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en examen på andra stadiet.

Barnet har rätt att delta i förskoleundervisning¹²³ året innan läroplikten uppkommer. För ett barn som omfattas av förlängd läroplikt¹²⁴ kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisning före läroplikten uppkommer. Hur länge barnet ska delta i förskoleundervisningen och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Ett beslut om förlängd läroplikt¹²⁵ ska i huvudsak fattas före läroplikten uppkommer. Ett beslut om särskilt stöd och en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) är i kraft till dess att de senast den 31 augusti 2026 granskats i enlighet med kapitel 4 a i lagen om grundläggande utbildning. Från och med den 1 augusti 2025 ska beslutsfattandet och ordnandet av barnspecifika

¹²¹ Läropliktslag 2 §

¹²² Läropliktslag 2 §

¹²³ Lag om grundläggande utbildning 26 a §

¹²⁴ Lag om grundläggande utbildning 9 §

¹²⁵ Läropliktslag 2 §

stödåtgärder genomföras utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd¹²⁶, en plan för genomförande av barnspecifikt stöd¹²⁷ och ett beslut om stöd¹²⁸.

b) Tidigarelagd läroplikt (träder i kraft den 1 augusti 2026)

Syftet med tidigarelagd läroplikt är att stärka barnets inlärningsfärdigheter så att barnet har möjlighet att lära sig och utvecklas till sin fulla potential. Förskolestarten tidigareläggs och läroplikten börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs¹²⁹, om det bedöms att barnet behöver mera tid för att uppnå målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och den övergripande utvecklingen. I sådana fall fattas ett beslut om tidigarelagd läroplikt¹³⁰.

En funktionsnedsättning kan till exempel vara en syn- eller hörselskada, intellektuell funktionsnedsättning, svåra utvecklingsstörningar eller omfattande svårigheter i lärande. En kronisk sjukdom som påverkar barnets kognitiva färdigheter och funktionsförmåga kan vara orsak till tidigarelagd läroplikt. En kronisk sjukdom som inte påverkar barnets inlärningsförmåga kan beaktas genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande: ett biträde kan till exempel arbeta i gruppen. I sådana fall finns ingen grund för att fatta ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Begränsad funktionsförmåga avser faktorer som påverkar vardagskompetensen, delaktigheten och välbefinnandet och som orsakar barnet hinder för att delta eller omfattande behov av hjälp och stöd.

För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt börjar läroplikten det år då barnet fyller sex år och barnet har rätt till förskoleundervisning det år då barnet fyller fem år¹³¹. I detta fall kan förskoleundervisningen pågå i två år när barnet är fem och sex år. Barnet ska delta i förskoleundervisning, som hör till läroplikten¹³².

Anordnaren av småbarnspedagogik eller utbildningsanordnaren fattar beslutet om tidigarelagd läroplikt i enlighet med förvaltningslagen innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boningskommun. Vårdnadshavaren kan också ta initiativ till ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet ska fattas när barnet är i daghems- eller förskoleåldern. Beslutet kan inte fattas efter att den grundläggande utbildningen har inletts.

Beredningen av förvaltningsbeslutet görs i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. När man bedömer om ett barn behöver tidigarelagd läroplikt, ska man granska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan ur olika perspektiv för att få en helhetsbild av barnets stödbehov och förutsättningar för lärande. Samarbetet är viktigt för att barnets lärtig från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska bilda en sammanhängande helhet som beaktar barnets bästa.

När ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt fattas används eventuella psykologiska eller medicinska utlåtanden om barnet eller någon annan motsvarande utredning. Med tanke på beslutsfattandet är det väsentligt att det av ett utlåtande eller en utredning framgår varför barnet skulle gynnas av tidigarelagd läroplikt. När beslutet fattas kan man också använda sig av den uppfattning om barnets situation som man tidigare eller under bedömningen kommit fram till med hälso- och sjukvården. Beslutet fattas alltid utifrån en helhetsbedömning av barnets situation, styrkor och behov av individuellt stöd. Ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt ska motiveras och ett eventuellt utlåtande eller en annan motsvarande utredning fogas till beslutet.

126 Lag om grundläggande utbildning 20 d §

127 Lag om grundläggande utbildning 20 e §

128 Lag om grundläggande utbildning 20 f §

129 Läropliktslag 2 §

130 Läropliktslag 2 §, beslut om tidigarelagd läroplikt kan beredas från och med den 1 oktober 2025 och besluten kan fattas under perioden 1.8.2026-31.8.2026

131 Lag om grundläggande utbildning 26 a §

132 Läropliktslag 3 §

Övergången från förskoleundervisning till grundläggande utbildning för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt

Då barnet har ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt och behovet av stöd fortsätter i den grundläggande utbildningen, ordnas barnets undervisning så att barnet har rätt till elevspecifika stödåtgärder när barnet inleder den grundläggande utbildningen och vid behov till avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Om de elevspecifika stödåtgärderna och avvikelsen från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen är otillräckliga och barnet på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnena i den grundläggande utbildningen, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde.

ett barn som har ett beslut om tidigarelagd läroplikt övergår till den grundläggande utbildningen bedömer personalen inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning ordnandet av undervisningen och stödåtgärderna för barnet inom den grundläggande utbildningen i ett yrkes- och sektorsövergripande samarbete. Då används eventuella utlåtanden för tidigarelagd läroplikt eller annat samarbete med yrkespersoner från hälso- och sjukvården som genomförts tidigare eller som genomförs i samband med bedömningen för att få stöd för bedömningen av barnets situation. Vid bedömning av ordnandet av undervisningen i den grundläggande utbildningen ska man granska barnets funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga ur olika perspektiv för att förstå barnets helhetssituation. Bedömningen av ordnandet av den grundläggande utbildningen och de elevspecifika stödåtgärderna ska grunda sig dels på en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs för att barnet ska nå målen för lärokursen och för att barnet ska kunna delta i undervisningen, dels på en bedömning av om ordnandet av undervisningen är ändamålsenligt. En viss medicinsk diagnos innebär inte automatiskt att vissa stödåtgärder ska genomföras eller att ett beslut ska fattas om ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan¹³³. Ett beslut om stöd som utgår från en bedömning kan inte grunda sig endast på en medicinsk bedömning, eftersom det stöd som ges av undervisningspersonal inom den grundläggande utbildningen alltid fokuserar på att stödja lärande och skolgång, och målet är att ge varje elev möjlighet att uppnå målen i läroplanen, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och delta i undervisningen.

Den grundläggande utbildningen för ett barn som har fått ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt inleds senare endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande (se kapitel 5.5.5). Ett sådant skäl kan till exempel vara att barnet på grund av en sjukdom inte alls eller nästan inte alls har deltagit i förskoleundervisning och det anses ligga i barnets intresse att delta i förskoleundervisning.

Specialläraren inom småbarnspedagogik ger vårdnadshavarna i god tid information om tidigarelagd läroplikt. Innan den tidigarelagda läroplikten börjar sammankallar specialläraren inom småbarnspedagogik ett sektorsövergripande samarbetsmöte. Till mötet kallas vårdnadshavarna, läraren inom småbarnspedagogik samt från fall till fall den konsulterande specialläraren inom den grundläggande utbildningen. Beslutet om tidigarelagd läroplikt fattas i samarbete med olika sakkunniga inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Ett nära samarbete mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen är en viktig del av en smidig lärtig som tar hänsyn till vad som är bäst

¹³³ Lag om grundläggande utbildning 18 § (1090/2024)

för barnet. Specialläraren inom småbarnspedagogik bereder ett förslag om tidigarelagd läroplikt för förvaltningsbeslut. Beslut om tidigarelagd läroplikt innan den grundläggande utbildningen inleds fattas av servicechefen inom stöd för barnet. Läraren inom småbarnspedagogik och specialläraren inom småbarnspedagogik antecknar i samarbete de barnspecifika stödåtgärderna samt bedömningen av dem i planen för barnets lärande.

Tidigarelagd förskoleundervisning ordnas i Borgå inom småbarnspedagogiken, antingen i en grupp inom småbarnspedagogiken eller i en förskolegrupp. Platsen för förlängd och tidigarelagd förskoleundervisning bestäms utifrån en bedömning av behovet av barnspecifika stödåtgärder. Den tidigarelagda förskoleundervisningen genomförs i allmänhet inom småbarnspedagogiken i barnets närdaghem. I vissa fall kan det ligga i barnets intresse att inleda tidigarelagd förskoleundervisning i en småklass i anslutning till skolan.

Tidigarelagd förskoleundervisning är avgiftsfri för barnet. För kompletterande småbarnspedagogik som överskrider barnets läropliktstid kan däremot tas ut en klientavgift enligt familjens inkomster.

5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Sjukhusundervisning för ett barn som är patient inom den specialiserade sjukvården

Om ett barn har en allvarlig sjukdom eller svår livssituation krävs särskilt övervägande när förskoleundervisningen ordnas och det behövliga stödet planeras. För ett barn som får specialiserad sjukvård ordnas förskoleundervisningen i första hand på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³⁴. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är skyldig att för ett barn som är patient på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till barnets hälsa.

Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra barn än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av barnets hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården. Sjukhusundervisning ska ordnas, om förskoleundervisningen inte kan ordnas på något annat sätt med hänsyn till barnets bästa. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna sjukhusundervisning för barn som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och barnets utbildningsanordnare samt barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boendekommunen för ett barn som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om hur barnets förskoleundervisning ordnas¹³⁵. Barnet, barnets vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare samt barnets utbildningsanordnare och elevvårdstjänsternas personal ska höras när det gäller ordnandet av förskoleundervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden ska även barnets hemkommun eller boendekommun höras¹³⁶. Om man inte når samförstånd ska förvaltningsbeslutet fattas av den kommun där sjukhuset finns¹³⁷.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska utöver sjukhusundervisning ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³⁸. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten

134 Lag om grundläggande utbildning 4 a § (1090/2024)

135 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

136 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

137 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

138 Lag om grundläggande utbildning 4 a §

riktas i första hand till lärare, eftersom man med konsultation avser förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska erbjuda personalen konsultativt stöd för planeringen och genomförandet av barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder för förskoleundervisning av andra barn än barn som är patienter inom den specialiserade sjukvården¹³⁹. Man kan också använda sig av den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten i undervisningen av andra barn än de som är patienter inom den specialiserade sjukvården.

Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stärka lärarnas och den övriga personalens kompetens samt det tidiga stödet som en del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten stärker dessutom strukturerna för det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet mellan sjukhusundervisningens personal och förskoleundervisningens personal. Genom att tillhandahålla tjänster vid rätt tidpunkt i barnets egen förskolegrupp kan man förhindra att problem anhopas och stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen.

Utbildningsanordnaren ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i ett yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av förskoleundervisningen som är nödvändigt med tanke på övergången¹⁴⁰. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden eller boningskommunen för ett barn som saknar hemkommun ska även barnets hemkommun eller boningskommun höras. När sjukhusundervisningen avslutas fortsätter barnet på det verksamhetsställe för förskoleundervisning till vilket barnet hörde före sjukhusundervisningen.

Utgångspunkten för ordnandet av sjukhusundervisning och förskoleundervisning är barnets hälsotillstånd, pedagogiska behov, vad som är bäst med tanke på vård och rehabilitering samt möjligheten att delta i förskoleundervisning. Betydelsen av yrkesövergripande samarbete framhävs när barnet omfattas av sjukhusundervisning. Ansvaret för det yrkesövergripande samarbetet ligger hos läraren inom småbarnspedagogik.

Förskoleundervisningen för ett barn som omfattas av sjukhusundervisning ordnas i första hand på barnets egen plats för förskoleundervisning. I vissa situationer är barnet växelvis i förskolegruppen och på sjukhus. Läraren inom småbarnspedagogik antecknar praxis för ordnandet av förskoleundervisningen i planen för barnets lärande. Läraren inom småbarnspedagogik säkerställer att när barnet växlar mellan sjukhusundervisning och förskoleundervisning, eller när barnet helt och hållet återvänder från sjukhuset till förskoleundervisningen, har alla samarbetsparter som deltar i barnets ärenden tillräcklig information för att kunna svara på barnets behov.

Principer och ansvar för genomförandet av konsultativ sjukhusundervisningstjänst

¹³⁹ Lag om grundläggande utbildning 4 a §

¹⁴⁰ Lag om grundläggande utbildning 4 a §

Med konsultativ sjukhusundervisningstjänst avses förhandlingar mellan personalen i barnets förskoleundervisningsgrupp, i huvudsak läraren, och en sakkunnig vid sjukvårdsenheten eller sjukhuset, sökande av lösningar eller tillgång till råd. Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stöda barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen.

I Borgå ansvarar läraren inom småbarnspedagogik för samarbetet i anslutning till den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten. Läraren samarbetar med daghemsföreståndaren och specialläraren inom småbarnspedagogik från det att sjukhusundervisningen inleds. Vid behov sammankallar specialläraren inom småbarnspedagogik ett sektorsövergripande samarbetsmöte i samarbete med vårdnadshavarna. På samarbetsmötet bedöms behovet av barnspecifika stödåtgärder (undervisning som ges av speciallärare, tolkningstjänster, biträdestjänster, hjälpmedel). Specialläraren inom småbarnspedagogik bereder ett förvaltningsbeslut. Servicechefen inom stöd för barnet fattar ett förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder.

Betald konsultation för sjukhusundervisning kan vid behov begäras från till exempel Sophie Mannerheims skola, Valteriskolan eller Elmeri-skolan. När behovet av konsultation uppstår, informerar personalen specialläraren om behovet. Betalda konsultationsförfrågningar behandlas i arbetsgruppen för stöd till barn.

5.5.3. Övriga undervisningstjänster

Ett barn kan även få övriga undervisningstjänster i samband med förskoleundervisningen, om dessa behövs för att stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen. Dessa övriga undervisningstjänster är avgiftsfria¹⁴¹ för barnet i likhet med tolknings- och biträdestjänsterna samt hjälpmedlen. Utbildningsanordnaren bestämmer hur de övriga undervisningstjänsterna ska ordnas, och det ska fattas ett beslut enligt förvaltningslagen om ordnandet av tjänsterna.

I Borgå kan beviljas konsulteringstjänster till en enhet eller grupp inom förskoleundervisningen eller för att stödja ett enskilt barns deltagande i förskoleundervisning. Sådana tjänster kan vara till exempel handledning i anslutning till kommunikation, interaktion eller utvecklingsförseningar, såsom AAC-handledning eller Valteriskolan. Beslut om beviljande av utomstående konsultativt stöd fattas av arbetsgruppen för stöd till barn, vars struktur beskrivs i kapitel 5.1.1.

5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

Förskoleundervisningen för ett barn kan ordnas delvis på ett annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning, om det är motiverat av skäl som har samband med barnets hälsotillstånd¹⁴². Till exempel en kronisk sjukdom kan hindra eller försvåra barnets deltagande i förskolans undervisning. Det är inte möjligt att förkorta tiden för

¹⁴¹ Lag om grundläggande utbildning 31 §

¹⁴² Lag om grundläggande utbildning 18 § (1090/2024)

deltagande i förskoleundervisning eller att ordna förskoleundervisning på ett avvikande sätt utan ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning. Ett förvaltningsbeslut ska alltid fattas om avvikandet inte är tillfälligt eller litet.

Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt. Ett beslut kan fattas endast av skäl som beror på barnets situation och har samband med barnets hälsotillstånd. Barnets hälsotillstånd bedöms av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. För förvaltningsbeslutet behövs ett expertutlåtande om den situation som påverkar deltagandet i förskoleundervisningen. Utlåtandet ska fogas till vårdnadshavarens ansökan. Eftersom det är fråga om ett beslut som fattas av utbildningsanordnaren, ska den som fattar beslutet alltid bedöma barnets helhetssituation också pedagogiskt, det vill säga hur barnets rätt till förskoleundervisning möjliggörs. Beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning fattas alltid från fall till fall utifrån det enskilda barnets situation. Beslutet ska fattas med hänsyn till barnets bästa.

I beslutet om avvikande ordnande av förskoleundervisning ska det anges hur barnets förskoleundervisning avviker från vad som bestäms och/eller föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning och grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Beslutets giltighetstid ska framgå av beslutet. Ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning gäller för viss tid, högst ett läsår. Om den förskoleundervisning som barnet får understiger minimiantalet timmar i förskoleundervisningen, det vill säga 700 timmar, eller om beslutet gäller platsen för förskoleundervisning, ska man regelbundet bedöma om lösningen fungerar. Allt som bestäms i beslutet ska motiveras.

I fråga om avvikande ordnande av förskoleundervisning görs en ansökan av vårdnadshavarna. De skickar ansökan via specialläraren inom småbarnspedagogik till den myndighet som fattar beslutet, som i Borgå är områdesrektorn för stöd inom den grundläggande utbildningen.

5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare

Ett barn kan inleda den grundläggande utbildningen ett år senare¹⁴³ om det är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs. Till ansökan ska fogas en psykologisk och vid behov medicinsk utredning. Utbildningsanordnaren fattar ett positivt eller negativt förvaltningsbeslut. Beslutet ska motiveras och psykologiska och eventuella medicinska utredningar fogas till beslutet.

Ett förvaltningsbeslut om att inleda den grundläggande utbildningen senare än föreskrivet ska fattas endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande. Ett beslut kan inte fattas till exempel med hänvisning till att man i den grundläggande utbildningen inte skulle ha möjlighet att tillgodose barnets behov av stöd för lärande och skolgång. Beslutet om att inleda den grundläggande utbildningen senare ska fattas innan barnet inleder den grundläggande utbildningen.

När ett barn har fått tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, har barnet rätt att delta i förskoleundervisning ännu ett förskoleår.

¹⁴³ Lag om grundläggande utbildning 27 §

När man funderar på att senarelägga inledandet av den grundläggande utbildningen sker ett nära sektorsövergripande samarbete med yrkesmänniskor inom elevvården och den grundläggande utbildningen. Specialläraren inom småbarnspedagogik sammankallar ett sektorsövergripande samarbetsmöte, till vilket kallas vårdnadshavarna, läraren inom småbarnspedagogik, psykologen inom elevvården eller andra parter som deltar i barnets ärenden. På det sektorsövergripande samarbetsmötet kommer man överens om praktiska arrangemang för bland annat psykologiska eller medicinska utredningar. Konsekvenserna av den senarelagda skolstarten bedöms med tanke på barnets bästa och antecknas i planen för barnets lärande. Specialläraren inom småbarnspedagogik kan kalla den konsulterande specialläraren inom den grundläggande utbildningen att observera barnet och bedöma behovet av att senarelägga barnets skolstart. Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan om inledande av den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs till områdesrektorn för stöd för lärande inom den grundläggande utbildningen.

Vårdnadshavaren kan ansöka om inledande av den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som föreskrivs genom att lämna in en ansökan till utbildningsanordnaren. Som bilaga behövs ett utlåtande av psykolog. Vårdnadshavaren ansvarar för att skaffa en bedömning av en psykolog och för kostnaderna i anslutning till den, eftersom elevvården i förskoleundervisningen inte gör psykologbedömningar i sådana fall. I Borgå fattas beslutet av områdesrektorn för stöd för lärande inom den grundläggande utbildningen i enlighet med barnets bästa.

6. Elevvård

I det här kapitlet anges de centrala principerna för elevvården i enlighet med lagen om grundläggande utbildning och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en elevvårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård.¹⁴⁴

I detta kapitel används begreppen barn, förskoleundervisning, förskola och förskoleenhet. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad.¹⁴⁵

Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan¹⁴⁶. Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen¹⁴⁷. Barnets bästa¹⁴⁸ beaktas inom elevvårdsarbetet.

Elevvården ska genomföras som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och barnen och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner¹⁴⁹. Elevvården utgörs av såväl gemensamt som individuellt elevvårdsarbete. Den gemensamma elevvården är förebyggande och det primära sättet att ordna elevvård inom förskoleundervisningen. Elevvården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma i förskolan. Barnet har dessutom rätt till elevvårdstjänster, som utgörs av rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster¹⁵⁰. Elevvårdstjänsterna ska ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för¹⁵¹.

6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan

Utbildningsanordnaren ska göra upp en elevvårdsplan¹⁵² för genomförandet av den samlade elevvården. För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika elevvården svarar en sektorsövergripande styrgrupp¹⁵³. Elevvårdsplanen ska göras upp i samarbete¹⁵⁴ med förskoleundervisningens och elevvårdstjänsternas personal, barnen och deras vårdnadshavare. Välfärdsområdet har i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetskyldighet¹⁵⁵ vid beredningen av utbildningsanordnarens elevvårdsplan.

Utbildningsanordnarens elevvårdsplan ersätter den lokala läroplanen för elevvårdens del. I elevvårdsplanen ingår¹⁵⁶ de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärderna för att genomföra och följa upp elevvården (egenkontroll) och preciserade uppgifter för helheterna 1–5 (se nedan) enligt förskoleenhet. I elevvårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i förskoleenheterna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs.¹⁵⁷

144 Lag om grundläggande utbildning 14 § och Lag om elev- och studerandevård 13 § (377/2022)

145 Lag om elev- och studerandevård 1 § (1225/2020)

146 Lag om elev- och studerandevård 3 §

147 Lag om elev- och studerandevård 9 § (1225/2020)

148 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

149 Lag om elev- och studerandevård 3 §

150 Lag om elev- och studerandevård 3 § och 4 §

151 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010) 15 a § (378/2022) och Lag om elev- och studerandevård 9 §

152 Lag om elev- och studerandevård 13 §

153 Lag om elev- och studerandevård 14 §

154 Lag om elev- och studerandevård 13 §

155 Hälso- och sjukvårdslag 15 a §

156 Lag om elev- och studerandevård 13 §

157 Lag om elev- och studerandevård 13 §

Utbildningsanordnaren ska i enlighet med bestämmelserna bereda en elevvårdsplan för varje utbildningsform. Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur förskoleenheternas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För elevvårdstjänsternas del sker detta i samarbete med välfärdsområdet. Planen bifogas till kommunens välfärdsplan för barn och unga¹⁵⁸.

Utbildningsanordnaren svarar för¹⁵⁹ att följande uppgifter enligt förskoleenhet ingår i planen för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (helheterna 1–5):

1) En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

För uppskattningen av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster (rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänster) sammanställs uppgifter för varje förskoleenhet. Uppgifterna anges i utbildningsanordnarens elevvårdsplan som årsverken för elevvårdstjänsternas personal. Med uppskattningen säkerställs elevvårdstjänsternas tillräcklighet¹⁶⁰ med beaktande av barnens behov och behoven inom förskoleenheterna, genomförandet av hälsoundersökningar och förverkligandet av personaldimensioneringen samt anordnandet av tjänsterna inom lagstadgad tid.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård

I uppskattningen av det totala behovet av elevvård ingår de nödvändiga resurserna för den individuella och gemensamma elevvården samt för samarbetet inom elevvården. Vid uppskattningen av det totala behovet beaktas bland annat antalet förskoleenheter och antalet barn inom förskoleundervisningen samt särdragen i verksamhetsmiljön. Vid uppskattningen beaktas även till exempel antalet och andelen barn i behov av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och barn med invandrabakgrund.

En uppskattning av tillgängliga elevvårdstjänster

I utbildningsanordnarens uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga anges antalet årsverken för elevvårdstjänsternas personal (rådgivningsbyråttjänsterna enligt åldersgrupp och kurators- och psykologtjänsterna).

2) Förskolans åtgärder för att främja den gemensamma elevvården

Den gemensamma elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen och för att utveckla denna krävs ledarskap. Främjande av barnens hälsa och välbefinnande ingår i enlighet med 6 § i lagen om elev- och studerandevård (elevhälsa enligt läroplanen och elevhälsa som anordnas av utbildningsanordnaren) i den samlade gemensamma elevvården. Med detta avses verksamhet¹⁶¹ med hjälp av vilken man följer upp och utvecklar det gemensamma och det individuella välbefinnandet samt uppkomsten av en sund, trygg och tillgänglig lärmiljö, främjar den psykiska hälsan och lärandet och förebygger marginalisering. Förskolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i förskolan¹⁶².

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- tillvägagångssätten för den gemensamma elevvården inom förskoleundervisningen
- de förskoleenhetsspecifika elevvårdsgruppernas¹⁶³ ledning, sammansättning och verksamhetssätt

3) Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (den individuella elevvården)

Med den individuella elevvården¹⁶⁴ avses rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp, elevvårdens kurators- och psykologtjänster samt den sektorsövergripande individuella elevvården

158 Lag om elev- och studerandevård 13 §

159 Lag om elev- och studerandevård 13 §

160 Lag om elev- och studerandevård 15 § och 17 § och Hälso- och sjukvårdslag 15 §

161 Lag om elev- och studerandevård 6 § (886/2017)

162 Lag om elev- och studerandevård 4 §

163 Lag om elev- och studerandevård 14 §

164 Lag om elev- och studerandevård 5 §

för enskilda barn, som genomförs i en sektorsövergripande expertgrupp. Inom den individuella elevvården följer man upp och främjar barnets helhetsmässiga hälsa, välbefinnande, delaktighet och lärande, samt förebygger problem och erbjuder tidigt stöd.

Den individuella elevvården inom förskoleundervisningen bygger på vårdnadshavarens samtycke¹⁶⁵. Barnets delaktighet och åsikter¹⁶⁶ ska tas i beaktande vid åtgärderna och lösningarna i enlighet med dennes ålder och utvecklingsnivå. Inom den individuella elevvården ska man följa bestämmelserna om sekretess samt mottagande och utlämnande av uppgifter¹⁶⁷.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- hur barnet hänvisas till elevvårdstjänsterna¹⁶⁸ (rådgivningsbyråttjänster enligt åldersgrupp, kurators- och psykologtjänster)
- hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för ett enskilt barn¹⁶⁹ sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet
- hur elevvårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens elevvårdsregister utses¹⁷⁰
- rutinerna för att meddela om barnets specialdiet eller medicinering inom förskoleundervisningen

4) Samarbetet med barnen och deras familjer samt personalen vid förskolan och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande

Elevvården är en gemensam uppgift¹⁷¹ för alla som arbetar i förskolan och elevvårdstjänsternas personal. Det centrala inom elevvården är att barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal samt samarbetsparterna är delaktiga i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av tillvägagångssätten inom elevvården. Detta förutsätter gemensamma tillvägagångssätt och samarbete i synnerhet mellan utbildningsanordnaren och välfärdsområdet.

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs

- hur barnen, vårdnadshavarna, förskoleundervisningens personal och elevvårdstjänsternas personal tar del i¹⁷² utarbetandet av utbildningsanordnarens elevvårdsplan och genomförandet av den gemensamma elevvården
- hur man ser till att förskoleundervisningens personal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma elevvården
- det sektorsövergripande samarbetet¹⁷³ inom elevvården i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och sjukhusundervisning
- samarbetet mellan förskoleundervisningen och andra aktörer som stöder barnens välbefinnande, såsom familjerådgivningen, barnskyddet och specialistsjukvården
- hur barnen, vårdnadshavarna, personalen och samarbetsparterna informeras om¹⁷⁴ principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella elevvården

5) Planer för hur barnen ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

165 Kulturutskottets betänkande 14/2013 rd

166 Lag om elev- och studerandevård 18 §

167 EU:s dataskyddsförordning (679/2016), dataskyddslag (1050/2018), lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), lag om elev- och studerandevård 22 § (377/2022) och 23 §, lag om grundläggande utbildning 40 §, lag om patientens ställning och rättigheter (1992/785) och lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (2000/812)

168 Lag om elev- och studerandevård 16 § (377/2022)

169 Lag om elev- och studerandevård 19 §

170 Lag om elev- och studerandevård 20 § (377/2022) och 21 § (377/2022)

171 Lag om elev- och studerandevård 4 §

172 Lag om elev- och studerandevård 13 §

173 Lag om grundläggande utbildning 4 a kap.

174 Lag om elev- och studerandevård 11 §

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer.¹⁷⁵ Det innebär fysisk, psykisk, social och pedagogisk trygghet. Utbildningsanordnaren bär ansvaret för systematisk utveckling av verksamhetskulturen, gemensam beredning och utarbetande av gemensamma tillvägagångssätt tillsammans med förskoleenheterna i syfte att säkra tryggheten. Utbildningsanordnaren introducerar sin personal och elevvårdstjänsternas personal i förfaringssätten i olika problemsituationer och sköter kommunikationen om och uppdateringen av planerna.

Planer för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan beskrivs separat åtgärderna för att förebygga våld, mobbning och trakasserier, följa upp deras förekomst och ingripa i problemsituationer samt rutinerna som förutsätts för uppföljningen efteråt. I planen beskrivs lärarens, rektorns eller småbarnspedagogikens ledares skyldighet att meddela om¹⁷⁶ trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i lärmiljön eller på väg till eller från förskolan och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade barnen. Dessutom beskrivs tillvägagångssätten för att hänvisa barnen som är i behov av stöd (både barnet som misstänks för gärningen och barnet som utsatts) till elevvårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet¹⁷⁷ med vårdnadshavarna och myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningsskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen.

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I utbildningsanordnarens elevvårdsplan ska en krisplan för agerandet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ingå. I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den interna och externa kommunikationen samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och förskoleenheten. Planen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga myndigheter med beaktande av övriga anvisningar angående kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

Borgå stads elevvårdsplan har upprättats gemensamt för förskoleundervisning och den grundläggande undervisningen. I planen finns det både gemensamt innehåll och innehåll som berör varje utbildningsform skilt för sig. Lokala beslut angående förskoleundervisningen beskrivs i elevvårdsplanen.

En uppskattning av det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster: Dessa uppgifter samlas in centralt och ansvariga är utvecklingschefen inom småbarnspedagogik och servicechefen inom stöd för barnet.

Elevvårdsplanen hänvisar till småbarnspedagogikens säkerhetsplan och enheternas räddningsplaner, som innehåller ärenden som inkluderas i krisplanen.

¹⁷⁵ Lag om grundläggande utbildning 29 §

¹⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 29 §

¹⁷⁷ Lag om grundläggande utbildning 40 §, lag om elev- och studerandevård 23 §, barnskyddslag 25 § (88/2010) och socialvårdslag (1301/2014) 35 §

7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning¹⁷⁸. I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande grunder för förskoleundervisningens läroplan utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning¹⁷⁹.

Inom Borgås avgiftsfria förskoleundervisning erbjuds inte undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

¹⁷⁸ Lag om grundläggande utbildning 7 §

¹⁷⁹ Statsrådets förordning (422/2012) 3 § och 10 §